

Koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolání a odborných činností v rezorte pôdohospodárstva a rozvoja vidieka 2024

Bratislava jún 2024

OBSAH

1 ÚVOD	5
2 Cieľ koncepcie	6
2.1 PVV v oblasti pôdohospodárskej politiky na roky 2023 - 2027	6
1.2.1 <i>Krátkodobé priority</i>	8
1.2.2 <i>Strednodobé priority</i>	8
1.2.3 <i>Dlhodobé priority</i>	9
1.3 PVV v oblasti vzdelávacej politiky na roky 2023 - 2027	9
1.3.1 <i>Deti, žiaci, študenti - vybrané priority</i>	9
1.3.1.1 <i>Krátkodobé priority</i>	9
1.3.1.2 <i>Strednodobé priority</i>	10
1.4.1 <i>Učítelia, vedci, školy – vybrané priority</i>	10
1.4.1.1 <i>Krátkodobé priority</i>	10
1.4.1.2 <i>Strednodobé priority</i>	10
1.5.1 <i>Systémové opatrenia – vybrané priority</i>	11
1.5.1.1 <i>Krátkodobé priority</i>	11
1.5.1.2 <i>Strednodobé priority</i>	11
1.4 Charakteristika jednotlivých odvetví hospodárstva v pôsobnosti MPRV SR	11
2.1.1 <i>Poľnohospodárstvo</i>	11
2.1.1.1 <i>Zhodnotenie ekonomického a výrobného potenciálu poľnohospodárstva</i>	12
2.1.1.2 <i>Štruktúra poľnohospodárskej výroby</i>	14
2.1.1.3 <i>Zahraničný obchod</i>	14
2.1.1.4 <i>Štruktúra pracovníkov v poľnohospodárstve</i>	15
2.1.1.5 <i>Odborné vzdelávanie a prípravy v stredných odborných školách pôdohospodárskeho zamerania</i>	16
2.1.2 <i>Potravinársky priemysel</i>	18
2.1.2.1 <i>Zhodnotenie ekonomického a výrobného potenciálu potravinárskeho priemyslu</i>	19
2.1.2.2 <i>Vývoj economickej situácie v potravinárstve</i>	21
2.1.2.3 <i>Bezpečnosť a kvalita potravín</i>	23
2.1.2.4 <i>Štruktúra pracovníkov v potravinárskom priemysle</i>	24
2.1.2.5 <i>Opis aktuálneho stavu stredoškolského odborného vzdelávania v oblasti potravinárstva</i>	26
2.1.2.6 <i>Mzda v potravinárskom priemysle</i>	27
2.1.3 <i>Lesné hospodárstvo</i>	28
2.1.3.1 <i>Zhodnotenie ekonomického a výrobného potenciálu lesného hospodárstva</i>	28
2.1.3.2 <i>Štruktúra pracovníkov v lesnom hospodárstve</i>	29
2.1.3.3 <i>Lesnícke stredné odborné školy</i>	31
2.1.4 <i>Veterinárne vedy</i>	33

1.3.4.1	Zhodnotenie ekonomického potenciálu veterinárnej činnosti	33
1.3.4.2	Aktuálny stav stredoškolského odborného vzdelávania v oblasti veterinárnej činnosti	35
3	Východiská koncepcie	36
3.1	Strategické materiály a z nich vyplývajúca analýza súčasného stavu odborného vzdelávania a prípravy.	36
3.1.1	Všeobecne záväzné právne predpisy	36
3.2	Odvetvová analýza súčasného stavu odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností	37
3.2.1	Vývoj a vzťahy v systéme odborných škôl.....	37
3.2.2	Rezortné odborné vzdelávanie	39
3.2.3	Duálne vzdelávanie.....	44
3.2.4	Národná sústava kvalifikácií a Národná sústava povolání.....	48
3.3	Zamestnanosť a potreby trhu práce.....	49
3.3.1	Vyhodnotenie stavu aktuálnosti sústavy odborov vzdelávania 29 Potravinárstvo	49
3.3.2	Vyhodnotenie stavu aktuálnosti sústavy odborov vzdelávania 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II	50
3.3.3	Vyhodnotenie stavu aktuálnosti sústavy odborov vzdelávania 43 Veterinárne vedy.....	50
3.3.2	Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025	50
3.3.3	Potreby trhu práce.....	52
3.4	Typy ďalšieho vzdelávania	55
3.4.1	Celoživotné vzdelávanie	55
3.4.2	Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky na obdobie rokov 2023-2027.....	64
3.5	Závery z analýzy	66
4	Ciele	68
4.1	Nástroje na zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy s cieľom zabezpečiť prepojenia systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce:	69
4.2	Nástroje na zvýšenie efektivity odborného vzdelávania a prípravy s cieľom zabezpečiť prepojenia systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce:	70
4.3	Opatrenia na dosiahnutie modernizácie výchovy a vzdelávania:	70
4.4	Nástroje na širšie zapojenie dospeléj populácie (vo veku 25 až 64 rokov) do systému celoživotného vzdelávania:.....	71
4.5	Opatrenia na zlepšenie spolupráce so zamestnávateľmi:.....	71
5	Zásadné programové zmeny na dosiahnutie cieľov koncepcie	71
6	Pracovný postup na zabezpečenie zmien	72
7	Odporúčania na zmeny v sústave odborov vzdelávania	73
7.1	Skupina odborov 29 Potravinárstvo	73
7.2	Skupiny učebných a študijných odborov 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II.	74

6.2.1 Skupiny študijných odborov: 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	74
7.2.2 Skupiny učebných a študijných odborov: 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II 75	
7.3 Skupina odborov 45 Poľnohospodárstvo lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	75
7.3.1 Lesné hospodárstvo – čiastkové úlohy a riešenia	77
7.4 Skupina odborov 43 Veterinárne vedy	78
7.5 Odporúčania na zmeny v sieti škôl a školských zariadení	78
7.6 Odporúčania na zmeny obsahu vzdelávania v študijných a učebných odboroch vzdelávania	80
7.6.1 Návrhy tém učebných textov pre žiakov stredných odborných škôl	80
7.6.2 Návrhy odborného vzdelávania pre učiteľov stredných odborných škôl	81
7.6.3 Odporúčania pre potreby trhu práce pre jednotlivé odvetvia poľnohospodárstva, t. j. plány výkonov škôl 81	
7.6.4 Odporúčania na zmeny v systéme duálneho vzdelávania	82
8 Záver	83
9 Zoznam príloh	84

ZOZNAM SKRATIEK

A	- absolventi
AB index	- index absorpcie trhom práce
AKS	- Agrárna komora Slovenska
AKIS	- Agricultural Knowledge and Innovation Systems (pôdohospodárske znalostné a inovačné systémy)
AMN	- absolventská miera nezamestnanosti
CVTI SR	- Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky
CŽV	- celoživotné vzdelávanie
DDD	- Deratizácia, Dezinfekcia, Dezinsekcia
EIP	- Európske inovačné partnerstvo (European Innovation Partnership)
EKR	- Európsky kvalifikačný rámec
EÚ	- Európska únia
GYM	- gymnáziá
HA	- hotelová akadémia
HDP	- hrubý domáci produkt
HZ	- hospodárske zvieratá
ISDV	- informačný systém ďalšieho vzdelávania
IT	- informačné technológie
IZPI	- Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácií
KON	- konzervatóriá
KOHORTY	- správanie a výkonnosť skupín používateľov, ktorých spájajú spoločné atribúty
LDS	- Lesnícko drevársky sektor
LH	- lesné hospodárstvo
MPRV SR	- Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MSP	- malé a stredné podnikanie / malí a strední podnikatelia
MŠVVaM SR	- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a mládeže SR
MPSV R SR	- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
NA	- nezamestnaní absolventi
NKR	- Národný klasifikačný rámec
NLC	- Národné lesnícke centrum
NLC – LVÚ	- Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav
NPPC	- Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum
NSP	- Národná sústava povolání
NSK	- Národná sústava kvalifikácií
OECD	- Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OU	- odborné učilište
OVČ	- ovce chované v ovčine
P 15 – 18	- populácia 15 až 18- ročných

PISA	- Program OECD pre medzinárodné hodnotenie študentov
PKS	- Potravinárska komora Slovenska
PPA	- Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV	- Program rozvoja vidieka na programové obdobie 2014 – 2022
PVV	- Programového vyhlásenia vlády SR
SaPO	- stavovské a profesijné organizácie
SK ISCO	- Národná klasifikácia zamestnaní
SK NACE	- Štatistická klasifikácia ekonomických činností
SKR	- Slovenský kvalifikačný rámec
SLsK	- Slovenská lesnícka komora
SOŠ	- stredná odborná škola
SOŠL	- stredná odborná škola lesnícka
SPF	- Slovenský pozemkový fond
SPP	- spoločná poľnohospodárska politika
SP SPP	- Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky
SPPK	- Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora
SR	- Slovenská republika
SŠ	- spojená škola
ŠIOV	- Štátny inštitút odborného vzdelávania
ŠÚ SR	- Štatistický úrad Slovenskej republiky
TRL	- stupnica úrovne/ pripravenosti na nové technológie
UPSVAR	- Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
ÚSOV	- úplné stredné odborné vzdelanie
VOV	- vyššie odborné vzdelanie
VŠ	- vysoká škola
VUEPP	- Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva
VÚC	- Vyšší územný celok
VZPS	- pracujúci v zmysle novej metodiky platnej v EÚ od roku 2021 (IESS) sú všetky osoby vo veku od 15 do 89 rokov, ktoré v sledovanom (referenčnom) týždni vykonávajú aspoň 1 hodinu prácu za mzdu, plat, odmenu alebo pracovnú činnosť za účelom dosiahnutia zisku, vrátane osôb vykonávajúcich prácu na základe dohôd, sezónnych pracovníkov, osôb na materskej alebo rodičovskej dovolenke, osôb pracujúcich v zahraničí menej ako 1 rok, osôb dochádzajúcich za prácou do zahraničia
ZPDaOS SR	- Zväz poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR
ZŠ	- základná škola

1 ÚVOD

V súlade s § 30 ods. 3 zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov MPRV SR, ako ústredný orgán štátnej správy začlenený medzi subjekty koordinujúce odborné vzdelávanie a prípravu pre trh práce na celoštátnej úrovni predkladá Rade vlády SR *Odvetvovú koncepciu odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania, skupiny povolani a odborných činností* (ďalej len „Koncepcia“). Predkladaná odvetvová koncepcia nadväzuje na odvetvové koncepcie MPRV SR z apríla 2010, z mája 2014 a mája 2018 (prerokováanej až v roku 2020). V predkladanej koncepcii je spracovaná problematika odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností pre odvetvia v pôsobnosti rezortu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Na základe § 9 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov MPRV SR je ústredný orgán štátnej správy pre:

- a) poľnohospodárstvo,
- b) lesné hospodárstvo,
- c) pozemkové úpravy a ochranu poľnohospodárskej pôdy,
- d) závlahové systémy a odvodňovacie systémy,
- e) veterinárnu kontrolu, veterinárnu inšpekciu a veterinárny dozor,
- f) rastlinolekársku starostlivosť,
- g) plemenársky dozor,
- h) rybárstvo v oblasti akvakultúry a morského rybolovu,
- i) poľovníctvo,
- j) potravinárstvo a potravinový dozor,
- k) spracovanie dreva vrátane biotechnológií,
- l) pozemkové spoločenstvá.

MPRV SR plní tiež úlohy súvisiace s rozvojom vidieka.

2 Cieľ koncepcie

Cieľom koncepcie odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolani a odborných činností v rezorte pôdohospodárstva a rozvoja vidieka 2024 (ďalej len „Koncepcia“) je skvalitnenie a zefektívnenie vzdelávania žiakov a tiež pedagógov, ktorí sa podieľajú na odbornom raste a rozvoji profesijnej kariéry žiakov na stredných školách, čím sa zvýši záujem o dané vzdelávanie. V tomto zmysle je vzdelávanie aktívnym nástrojom riadenia ľudských zdrojov na odborných školách a potrebách trhu ako celku.

Zámerom koncepcie na dosiahnutie uvedeného cieľa je analýza aktuálneho stavu na stredných školách pôdohospodárskeho zamerania, identifikácia vzdelávacích potrieb a návrh opatrení a odporúčaní. Podstatou systémového prístupu k vzdelávaniu žiakov je zabezpečiť vzdelávanie ako systém, ktorého ciele sú v súlade s cieľmi rozvoja spoločnosti a rezortu pôdohospodárstva ako celku.

2.1 PVV v oblasti pôdohospodárskej politiky na roky 2023 - 2027

Podľa PVV na roky 2023 - 2027 z novembra 2023 vláda v oblasti pôdohospodárskej politiky bude vychádzať z chápania tohto odvetvia ako komplexného celku, a preto ako svoj základný strategický cieľ v oblasti pôdohospodárstva deklaruje všestrannú podporu využitia jeho potenciálu tak, aby sa výrazne zvýšila potravinová bezpečnosť Slovenska, spočívajúca v zabezpečení prístupu obyvateľov ku kvalitným, bezpečným a cenovo dostupným potravinám pri súčasnom posilnení aspektov udržateľného,

environmentálne šetrného hospodárenia na poľnohospodárskej a lesnej pôde. Vláda preto sústreďí svoju podporu tohto odvetvia na to, aby Slovensko ako vidiecka krajina dokázalo naplno využiť svoj agrárny a lesnícky potenciál, a to nielen v smere zvyšovania jeho podielu na tvorbe HDP, ale aj v smere naplňovania sociálneho rozmeru tohto odvetvia vo vidieckom priestore, s cieľom udržať ľudí na vidieku a zásadným spôsobom zatriktívniť prácu v tomto odvetví.

Vláda si uvedomuje, že pôda je nenahraditeľné národné bohatstvo, a preto bude hľadať ďalšie nástroje jej ochrany ako neobnoviteľného prírodného zdroja pred nepriaznivými dôsledkami klimatických zmien, nešetrným obhospodarovaním, neoprávnenými zábermi, ako aj pred jej špekulatívnymi nákupmi sťažujúcimi prístup veľkej časti aktívnych poľnohospodárov k tomuto základnému výrobnému prostriedku. Vláda využije všetky nástroje podporujúce racionálne usporiadanie pozemkového vlastníctva a stabilizáciu a transparentnosť užívacích vzťahov k poľnohospodárskej pôde, pričom svoju pozornosť a podporné mechanizmy sústreďí najmä na pokračovanie procesu komplexných pozemkových úprav zameraných nielen na vytváranie vhodných pozemkovoprávných podmienok pre hospodárenie na pôde, ale aj na budovanie spoločných zariadení ako významného faktora ekologickej stability územia a nástroja protierózných a vodozádržných opatrení. Za jeden z rozhodujúcich nástrojov štátnej pozemkovej politiky vláda považuje SPF a preto sústreďí svoju pozornosť a legislatívnu iniciatívu na ozdravný a transformačný proces tejto inštitúcie.

Vláda, vedomá si nízkej miery konkurencieschopnosti slovenských prvovýrobcov i spracovateľov, na odstránenie tejto negatívnej skutočnosti zintenzívni využitie národných i komunitárnych finančných prostriedkov, najmä fondov EÚ a prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti SR na podporu tých sektorov, ktoré budú mať najväčší prínos pre vidiek a potravinovú bezpečnosť. Popri pokračovaní v systémovej štátnej pomoci vo forme úľav na environmentálnych daniach, a to najmä pre oblasť špeciálnej rastlinnej výroby a živočíšnej výroby, vláda podporí aj širšie využitie finančných nástrojov pri podpore investícií v rezorte.

Vláda zabezpečí dôsledný monitoring vývoja cien základných potravín. V prípade neprimeraného zdražovania prijme nevyhnutné opatrenia na nápravu tohto stavu. Vláda využije svoju legislatívnu iniciatívu na vytvorenie právneho rámca transformácie PPA na modernú agentúru tohto storočia. Vláda si uvedomuje negatívny trend vývoja zahraničného obchodného salda s poľnohospodárskymi komoditami a potravinami, a preto vyvinie maximálne úsilie na podporu spracovania poľnohospodárskej produkcie na území Slovenska, pričom bude hľadať zdroje na odstránenie dlhodobého pretrvávajúceho investičného dlhu v sektore spracovania potravín. V záujme eliminácie tohto investičného dlhu vláda podporí využitie príslušných podporných nástrojov aj mimo rezortu pôdohospodárstva, a to najmä v rezorte hospodárstva, do pôsobnosti ktorého patrí podpora priemyslu, vrátane priemyslu potravinárskeho. Vláda bude dôsledne dbať, aby boli prijímané len také právne predpisy v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby i jej spracovania a uvádzania na trh, ktoré nebudú ukladať povinnosti alebo zavádzať obmedzenia nad rámec harmonizovanej legislatívy EÚ a budú plne podporovať predaj poľnohospodárskych výrobkov a potravín vyrobených na Slovensku, ako aj export týchto produktov na vnútorný trh EÚ a na trhy tretích krajín. Vláda bude venovať zvýšenú pozornosť lesnému hospodárstvu, poľovníctvu a problematike spracovania dreva, nakoľko ich považuje za integrálnu a významnú súčasť vidieckeho spôsobu života a významných tvorcov zamestnanosti v regiónoch. Na tento účel vypracuje takú politiku ťažby a konečného spracovania dreva, ktorá zabráni neprimeranému vývozu nespracovanej drevnej hmoty do zahraničia, čím vytvorí lepšiu východiskovú situáciu pre slovenský drevospracujúci priemysel. Vláda si tiež uvedomuje neustále narastajúci význam lesníctva pre plnenie širokej škály ekosystémových služieb pre najširšiu verejnosť s prihliadnutím na nutnosť prispôsobenia hospodárenia v lesoch klimatickej zmene ako kľúčového nástroja zmiernovania jej nepriaznivých dôsledkov.

Pri realizácii vyššie uvedených strategických cieľov sa vláda zameria na nasledovné priority:

2.1.1 *Krátkodobé priority*

Podpora opatrení zvyšujúcich vodozádržné funkcie pôdy a eliminujúcich jej eróziu a degradáciu. Dôsledné pokračovanie v procese komplexných pozemkových úprav.

Zníženie administratívnej záťaže spôsobujúcej neúmerne dlhý čas administrácie podpôr v pôdohospodárstve, a to najmä urýchlenným zavedením jednotných referenčných registrov. Osobitnú pozornosť a úsilie zamerať na vytvorenie registra užívacích vzťahov k pôde a na zdokonalenie centrálného registra hospodárskych zvierat ako nevyhnutných predpokladov plnohodnotného a transparentného čerpania európskych podporných prostriedkov.

Dôsledná revízia právnych predpisov upravujúcich podnikanie v poľnohospodárstve a potravinárstve so zameraním sa na identifikáciu povinností uložených nad rámec harmonizovanej legislatívy EÚ a ich následná úprava.

Využitie všetkých dostupných právnych a ekonomických nástrojov podpory priameho predaja lokálnych potravín z dvora konečnému spotrebiteľovi pri zachovaní potrebných požiadaviek ich zdravotnej bezpečnosti a kvality.

Príprava a schválenie Národného lesníckeho programu SR na obdobie rokov 2025-2030 a naň naväzujúceho akčného programu ako východísk realizácie štátnej lesníckej politiky.

2.1.2 *Strednodobé priority*

Vypracovanie komplexnej právnej úpravy trhu s poľnohospodárskou pôdou tak, aby sa nielen zabránilo jej nadmerným, špekulatívnym nákupom a vytvorili sa optimálne podmienky pre jej obhospodarovanie aktívnymi poľnohospodármi, ale aby tiež bol zakotvený systém predkupných práv pre štát, obce a vyššie územné celky na účely výstavby stavieb a infraštruktúry vo verejnom záujme.

Podpora revitalizácie existujúcich hydromelioračných sústav s dôrazom na obnovu závlahovej infraštruktúry ako nezastupiteľného opatrenia na zmiernenie negatívnych dopadov klimatickej zmeny. Príprava samostatného zákona upravujúceho úlohy a postavenie SPF pri spravovaní poľnohospodárskych nehnuteľností vo vlastníctve štátu a nakladaní s pozemkami neznámych vlastníkov s cieľom zvýšiť transparentnosť jeho postupov, zjednodušiť rozhodovacie procesy a zakotviť zákonné termíny na realizáciu jednotlivých aktov tak, aby sa SPF stal opäť dôveryhodným partnerom pre poľnohospodárov, vlastníkov pôdy, ako aj pre orgány miestnej a územnej samosprávy.

Komplexné prepracovanie právnej úpravy systému podpôr a dotácií v pôdohospodárstve a taká úprava statusu a fungovania PPA, ktorá z nej vytvorí inštitúciu, ktorá bude administrovať poskytovanie všetkých podpôr v pôdohospodárstve, či už národných prostredníctvom notifikovaných schém štátnej pomoci alebo prostriedkov zo SP SPP prostredníctvom vyhlasovaných výziev.

Vládna podpora využitia finančných nástrojov pri podpore investícií v rezorte ako ďalšej cesty odstraňovania dlhodobo existujúceho investičného dlhu s výrazným multiplikačným efektom.

Vytvorenie príslušných podporných nástrojov na elimináciu investičného dlhu v potravinárskom priemysle s využitím podporných prostriedkov administrovaných rezortom hospodárstva.

Podpora rozvoja vertikálneho poľnohospodárstva ako jedného z nových smerov zvýšenia podielu domácich potravín cenovo dostupných spotrebiteľovi.

Zabezpečenie prostriedkov na odstránenie investičného dlhu v oblasti materiálneho a personálneho zabezpečenia úradných kontrol potravín.

Trvalé popieranie nekalých obchodných praktík v obchode s potravinami a ďalšie zdokonaľovanie jeho nástrojov. Vytvorenie legislatívnych podmienok pre zriadenie systému riadenia rizík (Rizikový fond) ako nástroja riešenia dôsledkov škôd veľkého rozsahu spôsobených nepredvídateľnými prírodnými udalosťami alebo chorobami zvierat.

Vypracovanie takej politiky ťažby a spracovania dreva, ktorou sa zabráni neprimeranému vývozu nespracovanej drevnej hmoty do zahraničia a podpora sa jej domáci drevospracujúci producenti vrátane lokálnych piliarov.

2.1.3 Dlhodobé priority

Dôsledná analýza očakávaných zmien, ktoré ovplyvnia prípravu novej SPP po roku 2027, a to najmä s prihliadnutím na prípadný vstup Ukrajiny do EÚ, ktorá by sa stala najväčším príjemcom poľnohospodárskych platieb.

Legislatívne riešenie problematiky pozemkov nedostatočne identifikovaných a pozemkov nezistených vlastníkov ako neprekonateľnej bariéry investičného rozvoja vrátane budovania a rekonštrukcie verejnoprospešnej infraštruktúry.

Dôsledná medzirezortná spolupráca pri tvorbe a realizácii štátnej lesníckej politiky preferujúcej postupy prírode blízkeho obhospodarovania lesov a politiky v oblasti ochrany prírody a krajiny zabezpečujúca elimináciu negatívnych dopadov na slovenský vidiek.

2.2 PVV v oblasti vzdelávacej politiky na roky 2023 - 2027

V PVV vláda v rámci vzdelávacej politiky konštatuje, že kvalitné vzdelávanie, výskum a vývoj sú nevyhnutnou podmienkou ďalšieho rozvoja spoločnosti, hospodárskeho rastu a zvyšovania kvality života všetkých obyvateľov. Vláda si uvedomuje, že ďalšie zanedbávanie investícií do vzdelávania a vedy si Slovensko nemôže dovoliť.

Slovensko čelí výraznému odlivu mozgov a nedokáže sa presadiť v silnejúcej medzinárodnej súťaži v lákaní talentov – domácich aj zahraničných. Stagnujúci vzdelávací systém nie je schopný poskytnúť každému dieťaťu na Slovensku dostatočné vedomosti, rozvíjať zručnosti a schopnosti, aby sa v dospelosti dokázalo plnohodnotne uplatniť na trhu práce a zaisťovať si kvalitný život. Systém vzdelávania roky trpel nedostatkom peňazí, ktorého dôsledkom je vysoký investičný dlh, meškajúca digitalizácia a modernizácia vzdelávacieho systému a nízka atraktivnosť učiteľského povolania, pre ktorú Slovensku už v blízkej budúcnosti hrozí nedostatok pedagógov a odborných zamestnancov v regionálnom školstve.

Vláda prijme opatrenia, ktoré zlepšia financovanie vzdelávania, výskumu a vývoja v súlade so zámerom približovať Slovensko v kľúčových parametroch k priemeru EÚ. Stabilizáciu finančnej situácie bude sprevádzať dôraz na inklúziu a lepšie výsledky vzdelávania žiakov a študentov na všetkých stupňoch škôl, tlak na vyššiu kvalitu a spoločenský prínos výskumu a vývoja a snaha o zmenu kultúry vo vzdelávacom a vedeckom prostredí. Tak, aby žiaci a študenti na jednej strane a učitelia, vedci a ďalší pracovníci v školstve, vo výskume a vývoji na druhej strane cítili od štátu skutočnú podporu.

2.2.1 Deti, žiaci, študenti - vybrané priority

2.2.1.1 Krátkodobé priority

Vláda zvýši mieru zaškolenia detí v ranom veku. Cieľom bude zlepšiť pripravenosť všetkých detí na ďalšie stupne vzdelávania. Súčasťou snahy budú opatrenia na reálne zabezpečenie miesta v predprimárnom vzdelávaní v materskej škole.

Základom nového systému bude jasný proces schvaľovania, zrozumiteľný systém financovania a podpora využívania digitálnych technológií.

MŠVVaM SR s ďalšími rezortmi podporí vytváranie bezpečného a zdravého prostredia v školách. Súčasťou opatrení bude moderný odborný program ochrany duševného zdravia.

Ciele, obsah a formy vzdelávania na stredných školách musia nadväzovať na nový spôsob vzdelávania na ZŠ a zároveň pružne reagovať na požiadavky trhu práce. Vláda navrhne zmenu školského

zákona a pripraví nový vzdelávací program pre stredné školy. Zároveň podporí kvalitu a atraktivnosť odborných vzdelávacích programov novelou zákona o odbornom vzdelávaní a príprave.

MŠVVaM SR posilní systém poradenstva a prevencie, zvýši dostupnosť služieb zariadení poradenstva a prevencie a rozšíri ho do všetkých stupňov škôl. Zefektívni podporu vzdelávacích a kariérnych ciest žiakov a študentov na všetkých stupňoch škôl.

Vláda bude intenzívne podporovať vzdelávanie a výchovu detí a mládeže prostredníctvom mimoškolských aktivít, súťaží a olympiád, či osvetových aktivít v súlade s platnou stratégiou vlády. MŠVVaM SR sa zameria na to, aby kvalitne a zmysluplne fungovali školské výchovno-vzdelávacie zariadenia, centrá voľného času a stredoškolské internáty.

Vláda bude vytvárať podmienky pre kontinuálne zvyšovanie kvality a atraktivnosti slovenského vysokého školstva. Atraktivnosť VŠ vzdelávania na Slovensku ovplyvňuje aj kvalita priestorov a infraštruktúry VŠ.

Podporou zvyšovania počtu študentov v profesijných študijných programoch vláda vytvorí priaznivejšie prostredie na prepojenie vzdelávania s praxou a potrebami trhu práce. Lepšiu uplatniteľnosť absolventov s bakalárskym titulom štát podporí zmenou kvalifikačných požiadaviek a pravidiel odmeňovania pracovníkov v štátnej a verejnej službe.

2.2.1.2 Strednodobé priority

Vláda zvýši medzinárodnú porovnateľnosť maturitných skúšok ako jedného z predpokladov zvyšovania kvality absolventov stredných škôl pre uplatnenie na trhu práce, alebo úspešné pokračovanie a ukončenie VŠ štúdia a udržania talentov na Slovensku. Atraktivnosť slovenských VŠ a vedy závisí aj od ich internacionalizácie.

2.2.2 Učítelia, vedci, školy – vybrané priority

2.2.2.1 Krátkodobé priority

MŠVVaM SR nahradí pokyny a príkazy štátu pomocou a podporou pre učiteľov, odborných zamestnancov a školy. Súčasťou zmeny prístupu bude príprava kvalitných podporných materiálov, sfunkčnenie katalógu inovácií vo vzdelávaní a minimalizovanie administratívnej záťaže pri vypracovaní pedagogických dokumentov. V spolupráci s odbornými a vzdelávacími inštitúciami ministerstvo zvýši kvalitu, zmysluplnosť a udržateľnosť financovania ČŽV pedagógov a odborných zamestnancov. Podporí rozvoj stavovskej hrdosti, hodnôt a zručností učiteľov, aby sa v spoločnosti posilňovalo ich postavenie a prestíž.

Efektívne a bezpečné využívanie technológií je nevyhnutnou podmienkou udržateľnej modernizácie vzdelávania na Slovensku. Vláda podporí komplexnú digitálnu transformáciu vzdelávacieho prostredia ZŠ, SŠ a VŠ, školských zariadení a zariadení poradenstva a prevencie. Využívanie technológií bude aj kľúčovým nástrojom na znižovanie byrokracie a zlepšenie zberu užitočných dát a informácií o skutočnom stave školstva.

Vláda zabezpečí každoročný rast miezd pedagógov a odborných zamestnancov a zlepší odmeňovanie nepedagogických pracovníkov škôl. Vytvorí finančné a nefinančné nástroje na riešenie nedostatku učiteľov v regiónoch alebo nedostatkových špecializáciách a podporí opatrenia na zvyšovanie atraktivity zamestnania v školstve.

2.2.2.2 Strednodobé priority

Vláda zlepší pravidlá ekonomického fungovania, hospodárenia, manažmentu a hodnotenia kvality materských, ZŠ a stredných škôl. Súčasťou prijatých zmien bude napríklad definícia školy

a školského zariadenia ako školskej právnickej osoby, legislatívna podpora vzniku regionálnych združení škôl a iných nástrojov zefektívnenia siete ZŠ a stredných škôl.

2.2.3 *Systémové opatrenia – vybrané priority*

2.2.3.1 *Krátkodobé priority*

Vláda vytvorí priestor na revíziu normatívov na financovanie ZŠ a SŠ a ich adekvátne zvýšenie. Rast zdrojov je nevyhnutný na znižovanie investičného dlhu v regionálnom školstve, zvyšovanie energetickej efektívnosti prevádzky škôl a zabezpečenie potreby zvyšovania kvality digitálneho vybavenia, pomôcok, učebníc a zručností učiteľov.

MŠVVaM SR zavedie do praxe schválený systém podporných opatrení na plnohodnotné zapájanie detí do výchovy a vzdelávania a rozvíjanie ich vedomostí, zručností a schopností.

Nevyhnutnou súčasťou zabezpečenia inkluzívneho vzdelávania žiakov a študentov bude udržateľný systém financovania podporných opatrení.

Vláda zabezpečí rast financovania VŠ, výskumu a vývoja, aby sa Slovensko približovalo k priemeru EÚ. Vyššiu podporu bude sprevádzať tlak na kvalitu a výsledky podľa medzinárodných kritérií a dopadu na spoločnosť. Dôraz na modernizáciu, diverzifikáciu a kvalitu vzdelávania podporí zvyšovanie podielu výkonnostných zmlúv na financovaní, aj nový zákon o VŠ.

MŠVVaM SR v spolupráci s ďalšími rezortmi zefektívni čerpanie fondov EÚ v oblasti vzdelávania a výskumu a zabezpečí efektívnu a účelnú implementáciu cieľov a projektov z Plánu obnovy a odolnosti.

2.2.3.2 *Strednodobé priority*

Vláda prijme nový zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, ktorý pomôže zvýšiť efektívnosť, účelnosť a kvalitu vzdelávania v regionálnom školstve. Jeho súčasťou budú transparentné kritériá pre zriaďovateľov škôl a školských zariadení, aj pravidlá zaraďovania školy a školského zariadenia do siete a vyradovania z nej. Zákon upraví postavenie Štátnej školskej inšpekcie a posilní dôraz na podporu škôl a učiteľov.

MŠVVaM SR predloží na odbornú diskusiu koncepciu ďalšieho rozvoja cieľov, obsahu, spôsobu a dĺžky vzdelávania na ZŠ a SOŠ po roku 2030.

3 Charakteristika jednotlivých odvetví hospodárstva v pôsobnosti MPRV SR

3.1 Poľnohospodárstvo

Slovensko je prevažne vidieckou krajinou. Primárna funkcia poľnohospodárstva je produkcia potravín a priemyselných surovín. Poľnohospodárstvo je prvotným produkčným článkom potravinovej vertikály s rozhodujúcou väzbou svojej produkcie na potravinársky priemysel. Poľnohospodárstvo podstatnou mierou prispieva k udržiavaniu funkčnej sídelnej štruktúry vidieka, udržiavaniu vidieckej infraštruktúry a osídlenia. Disponuje materiálnymi a ľudskými zdrojmi pre počiatočné investície do diverzifikácie ekonomických aktivít na vidieku, rozvoja podnikania v oblasti služieb, remeselnej výroby, obchodu a pod. Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka patria k rozhodujúcim faktorom kvality a rôznorodosti našej krajiny a jej životného prostredia. Bez podpory poľnohospodárstva a rozvoja vidieka by mnohé oblasti Slovenska čelili značným hospodárskym, sociálnym a ekologickým problémom.

Poľnohospodárska výroba na Slovensku má už dlhodobo klesajúci trend. Jedným z faktorov, ktorý ovplyvnil tento trend ako aj štruktúru výroby, je ekonomika. Podniky sa začali orientovať najmä na rastlinnú výrobu, ktorá je nákladovo menej náročná - ekonomicky efektívnejšia.

3.1.1 Zhodnotenie ekonomického a výrobného potenciálu poľnohospodárstva

Poľnohospodárstvo v rokoch 2018–2022 prechádzalo rôznymi náročnými skúškami v celom hospodárstve – pandémia COVID 19 spôsobila utlmenie celej ekonomiky SR. Predpoklady rýchleho zotavenia našej ekonomiky z pandémie sa však vytratili v dôsledku vojny na Ukrajine. Nedostatky výrobných a strojárskych komponentov počas pandémie sa vplyvom ruskej agresie na Ukrajine ešte prehĺbili. Narušili sa ďalšie globálne dodávateľské reťazce (napr. prasacou chrípkou v Číne a následnou zmenou tokov tovaru na globálnej úrovni), čo sa prejavilo aj v oslabení nášho exportu. Zároveň vplyvom neistoty vzrástli na svetových trhoch ceny komodít a prispeli tak k inflačným tlakom z prelomu rokov 2021/2022. Rýchlo rastúce ceny vstupov (elektrická energia, plyn, pohonné látky) sa okrem regulovaných cien premietli do všetkých zložiek spotrebného koša a vytiahli infláciu na historickú dvojcifernú úroveň.

Najrýchlejšie však rástli ceny potravín a prispievali tak významnou mierou k inflácii. Napriek výraznému poklesu cien agrokomodít na svetových trhoch po prijatí dočasných opatrení na liberalizáciu obchodu s Ukrajinou, boli tlaky na rast cien potravín naďalej enormné kvôli vysokým cenám ostatných vstupov (napr. hnojivá, prípravky na ochranu rastlín, pohonné látky, energie). Na vývoj inflácie reagovali centrálné banky zvýšenými úrokovými sadzbami, čím sa znížila dostupnosť úverov.

Prijatie rôznych opatrení na zmiernenie dosahov vysokých cien energií zo strany EÚ ako aj zo strany slovenskej vlády pomohlo ekonomike vyhnúť sa výraznejšiemu prepadu. Do konca roka 2022 sa Európe podarilo vo veľkej miere nahradiť výpadky dovozu zemného plynu z Ruska a vybudovať terminály na splynovanie stlačeného zemného plynu. Spolu s teplou zimou a znížením spotreby to prispelo k signifikantnému zníženiu cien plynu a následne aj cien elektrickej energie. Rast ekonomiky na konci roka podporila najmä súkromná spotreba (a čiastočne aj oživené investície), nakoľko domácnosti zvyšovali svoje nákupy aj napriek vysokej inflácii.

Tento vývoj sa odrazil aj na účasti poľnohospodárstva na ukazovateľoch národnej ekonomiky. Výška dosiahnutej priemernej mzdy v roku 2022 predstavovala 77,38 % mzdy v hospodárstve SR. Priemerná mesačná mzda v poľnohospodárstve v roku 2022 dosiahla výšku 1 009 €, pričom priemerná mzda za rok 2022 v hospodárstve SR dosiahla výšku 1 304 €. Mzdový vývoj bol v poľnohospodárstve aj potravinárstve pozitívny, avšak mzdová disparita medzi oboma odvetviami a hospodárstvom SR pretrvávala.

Tabuľka. č. 1: Priemerná mesačná mzda pracovníkov v poľnohospodárstve

	priemerná mzda v € / rok				
	2022	2021	2020	2019	2018
NH celkom	1 304	1 211	1 133	1 092	1 013
poľnoh., lesníctvo, rybolov	1 099	933	872	824	774
z toho poľnohospodárstvo	989	929	896	820	763

Zdroj: ŠÚ SR, SPPK – Analýza OVP poľnohospodárstvo 2023

Podľa predbežných údajov za rok 2022 hrubá poľnohospodárska produkcia vyjadrená v bežných cenách vzrástla o 21,9 % v dôsledku nárastu tak hrubej rastlinnej produkcie o 20,0 %, ako aj hrubej živočíšnej produkcie. Klesajúci trend hrubej pridanej hodnoty poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu na ekonomike SR postupne pokračoval od roku 2007.

Poľnohospodárska prvovýroba podľa predbežných údajov dosiahla kladný výsledok hospodárenia pred zdanením vo výške 346,5 mil. €. Medziročne sa jeho úroveň zvýšila 87,4 %. Potravinársky priemysel dosiahol podľa predbežných údajov ŠÚ SR kladný výsledok hospodárenia pred zdanením vo výške 294,3 mil. €, čo bolo o 23,5 % viac ako v predchádzajúcom roku.

Tabuľka. č. 2: Vývoj podielu poľnohospodárstva na ukazovateľoch ekonomiky SR v %

Podiel na	pridanej hodnote	hrubej produkcií	medzispotrebe	priem. mzde	zamestnanosti
Rok	v bežných cenách				
2018	1,63	1,52	1,45	75,32	1,92
2019	1,20	1,39	1,52	75,09	1,89
2020	1,21	1,50	1,70	79,08	1,90
2021	1,25	1,52	1,70	76,71	1,86
2022	1,62	1,75	1,82	75,84	1,92

Zdroj: ŠÚ SR, SPPK – Analýza OVP poľnohospodárstvo 2023

V SR existuje duálna štruktúra poľnohospodárskych podnikov, t. j. vyšší počet fyzických osôb s veľmi malou výmerou pôdy a nižší počet právnických osôb, ktoré predstavujú ekonomicky a produkčne rozhodujúcu časť podnikov. Táto časť podnikov má prevažne veľkovýrobný charakter s prevahou prenajatej pôdy, s relatívne nízkou mierou diverzifikácie činností mimo poľnohospodárstva, bikultúrnym pestovaním plodín a nízkou úrovňou finalizácie výroby.

V podnikateľskej štruktúre agrosektora pokračoval doterajší trend v raste registrovaných podnikateľských subjektov poskytujúcich služby v poľnohospodárstve a subjektov zaoberajúcich sa výrobou potravín. V poľnohospodárskej prvovýrobe bol v uplynulom období zaznamenaný celkový pokles počtu podnikov, čo bolo spôsobené klesajúcim trendom počtu fyzických osôb. V počte právnických osôb bol zaznamenaný nárast podnikateľských subjektov v celom agropotravinárskom sektore. Vo všetkých odvetviach agrosektora mali v štruktúre právnických osôb najvyššie zastúpenie obchodné spoločnosti. Dominantné zastúpenie v agropotravinárskom sektore mali naďalej fyzické osoby.

Tabuľka. č. 3: Počet podnikov podľa právnych foriem a ich percentuálny podiel z celkového počtu

Právna forma	Počet podnikov podľa právnej formy / roky				2023/ 2020
	2020	2021	2022	2023	
Družstvá, štátne podniky	645	644	658	613	9,0
Obchodné spoločnosti	7 694	7 739	7 985	7 738	100,6
z toho:					
verejné obchodné spoločnosti	13	12	10	12	92,3
spol. s ručením obmedzeným	5 199	4 944	4 774	5 045	97,0
akciové spoločnosti	131	133	128	125	95,4
príspevkové organizácie	1	2	3	1	100,0
štátne podniky	4	4	4	3	75,0
rozpočtové organizácie	0	0	1	0	0,0
Ostatné právnické formy	2 637	2 644	2 774	2 552	96,8
Právnické formy spolu	10 976	11 027	11 417	10 903	99,3
Registrované fyzické osoby	11 766	12 594	13 013	12 864	109,3
Spolu	22 742	23 621	24 430	23 767	104,5
Neregistrované fyzické osoby	3 766	4 030	3 611	2 552	67,8
Spolu	26 658	27 651	27 891	26 319	104,6

Zdroj: Ekonomické subjekty v RO podľa vybraných právnych foriem: ŠÚ SR – Datacube 2023, publikovaná Zelená správa 2022

3.1.2 Štruktúra poľnohospodárskej výroby

Poľnohospodárska výroba, ktorá sa radí medzi tradičné výrobné odvetvia, pozostáva z dvoch hlavných zložiek - rastlinnej výroby a živočíšnej výroby.

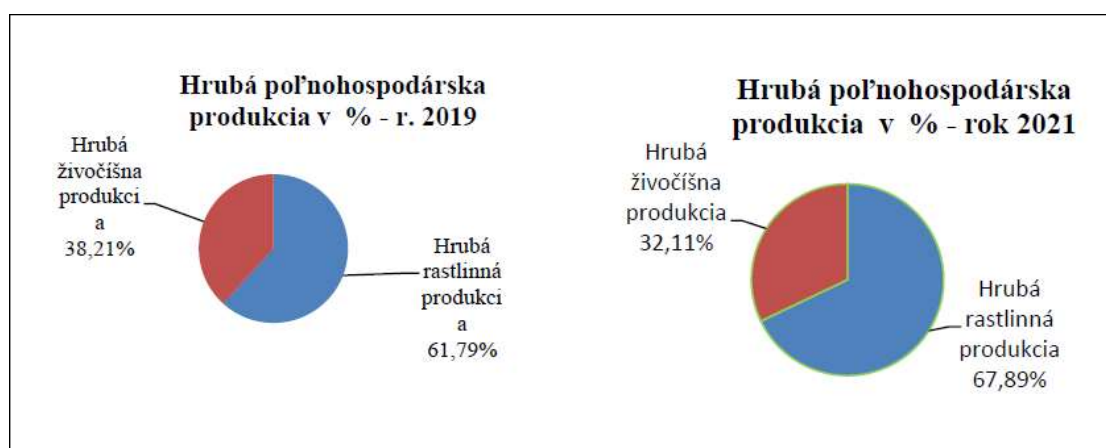
Rastlinná výroba je zameraná najmä na produkciu rastlín a pre spracovateľský priemysel. Skladba kultúrnych plodín závisí na oblasti, v ktorej sa plodiny pestujú. Medzi najviac pestované plodiny patria obilniny, ktoré pokrývajú viac ako polovicu výmery ornej pôdy. Ďalšími pestovanými komoditami sú olejiny, strukoviny, krmoviny a špeciálne plodiny.

Živočíšna výroba zhodnocuje produkty rastlinnej výroby ako zdroj krmív, pretvára ich na živočíšne výrobky. Taktiež poskytuje aj surovinu pre časť spracovateľského priemyslu. Význam živočíšnej výroby spočíva aj pri stabilizovaní úrodnosti pôdy a krajiny tvorbe. Na Slovensku sa oddávna chovali hospodárske zvieratá ako hovädzí dobytok, ošípané, hydina, ovce a kozy. Najvýznamnejšími produktmi živočíšnej výroby sú mlieko, mäso, vajcia a med.

Poľnohospodárska výroba na Slovensku má už dlhodobo klesajúci trend. Jedným z faktorov, ktorý ovplyvnil tento trend, ako aj štruktúru výroby, je ekonomika. Podniky sa začali orientovať najmä na rastlinnú výrobu, ktorá je nákladovo menej náročná - ekonomicky efektívnejšia. A tak od roku 2012 sa na Slovensku zmenila štruktúra poľnohospodárskej výroby, prevláda podiel rastlinnej výroby nad živočíšnou v rámci celkovej poľnohospodárskej produkcie, pričom v minulosti to bolo opačne.

Podiel rastlinnej výroby v roku 2019 a v roku 2021 je znázornený na grafe č. 4 a poukazuje na opätovný medziročný nárast podielu na hrubej poľnohospodárskej produkcii zo 62 na 68 %, kým podiel živočíšnej výroby klesol z 38 % na 32 %.

Tabuľka. č. 4: Hrubá poľnohospodárska produkcia r. 2019 a r.2020 v %

Zdroj: ŠÚ SR- vlastné spracovanie SPPK

3.1.3 Zahranicičný obchod

Odvetvie pôdohospodárstva ako celok dlhodobo dosahuje záporné saldo zahraničného obchodu. Každoročne možno pozorovať jeho prepád do záporných čísiel. Najhorší výsledok za sledovaných 5 rokov bol dosiahnutý v roku 2022, kedy bilancia zahraničného obchodu dosiahla hodnotu -2 107,40 mil. €.

Tabuľka. č. 5: Vývoj zahraničného obchodu odvetvia pôdohospodárstva za roky 2018-2022 v mil. €

Odvetvie spolu	2018	2019	2020	2021	2022
Dovoz v mil. €	4 486,10	4 771,60	4 830,60	5 350,60	6 974,80
Vývoz v mil. €	2 856,40	2 986,00	3 135,60	3 635,30	4 867,40
SALDO v mil. €	-1 629,70	-1 785,60	-1 695,00	-1 715,30	-2 107,40

Zdroj: SPPK, Zahraničný obchod za rok 2020, 2021, 2022, vlastné spracovanie

3.1.4 Štruktúra pracovníkov v poľnohospodárstve

Vývoj počtu pracujúcich v poľnohospodárstve sa odvíja predovšetkým od potreby práce súvisiacej s rozsahom a štruktúrou pestovaných plodín a od úrovne a štruktúry živočíšnej výroby.

Podľa VZPS¹ sa celkový počet pracujúcich na Slovensku v roku 2022 zvýšil medziročne o 1,7 % na 2 603,9 tis. osôb, čo predstavovalo zvýšenie podielu na celkovom počte ekonomicky aktívneho obyvateľstva z 93,2 % na 93,9 %. Celkovo sa z 18 sledovaných odvetví ekonomiky v 13 počet pracujúcich zvýšil. Medzi tieto odvetvia patrilo i pôdohospodárstvo (poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov), kde sa zvýšil počet pracujúcich zo 63,2 tis. osôb na 66,1 tis. osôb (medziročne + 4,6 %). Z toho počet pracujúcich v poľnohospodárstve sa zvýšil o 3,5 % (medziročne + 1,6 tis. osôb) na 47 tis. osôb. Celkový podiel pracujúcich v pôdohospodárstve na počet pracujúcich osôb v SR sa medziročne nezmenil a predstavoval 2,5 %. Podiel pracujúcich v poľnohospodárstve medziročne rovnako stagnoval na úrovni 1,8 %. Podiel pracujúcich v poľnohospodárstve na pracujúcich v pôdohospodárstve klesol o 0,7 p. b. na 71,1 %.

Vychádzajúc z údajov Štatistického úradu SR - klasifikácie ekonomických činností SK NACE v sekcii 01. Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a s tým súvisiace služby pretrvávajú v rokoch 2019-2021 pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve. V roku 2022 zaznamenávame nárast zamestnanosti mierne nad úrovňou roku 2018, t. j. 46 618 osôb. Podiel zamestnancov na celkovej zamestnanosti poľnohospodárstva sa pohybuje v rozpätí 84-85 %.

Tabuľka č. 6: Vývoj zamestnanosti podľa ekonomickej činnosti SK NACE - 01. Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo

Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Celková zamestnanosť	46 449	46 250	45 590	44 351	46 618
z toho zamestnanci	39 632	39 157	38 477	37 092	39 197
Podiel v %	85,3 %	84,7 %	84,4 %	83,6 %	84,08

Zdroj: ŠÚ SR, DATAcube

Podľa² VZPS, sa v roku 2022 počet žien zamestnaných v poľnohospodárstve v porovnaní s počtom mužov medziročne zvýšil rýchlejšim tempom. Zamestnanosť mužov sa v porovnaní s rokom 2021 zvýšila o 1,1 tis. osôb (+ 3,3 %) a žien o 0,5 tis. osôb (+ 4,0 %). Zároveň počet mužov dosiahol na celkovom počte pracujúcich 72,6 % a klesol o 0,1 p. b. Z hľadiska pracovného statusu klesol počet zamestnancov o 1,8 % na 39,0 tis. osôb (- 0,7 tis. osôb). Z toho počet mužov klesol o 0,4 % a počet žien o 5,3 % na 10,7 tis. osôb. Počet podnikateľov sa medziročne zvýšil o 41,1 % na 7,9 tis. osôb. Z toho počet mužov sa zvýšil o 23,9 % a počet žien podnikateľiek o 120 % na 2,2 tis. osôb. Počet vypomáhajúcich členov domácností nebol evidovaný.

Zvyšovanie veku, resp. starnutie poľnohospodárov pokračovalo aj v roku 2022. Priemerný vek v tomto roku dosiahol 48,11 rokov, kým v celom národnom hospodárstve bol 42,1 rokov. K najväčšiemu úbytku pracujúcich osôb došlo v kategórií 40-44 ročných (- 1,9 tis. osôb), v kategórií 60-64 ročných

¹ ŠÚ SR, Zamestnanosť vo 4. štvrtroku 2022

² Zelená správa za rok 2022

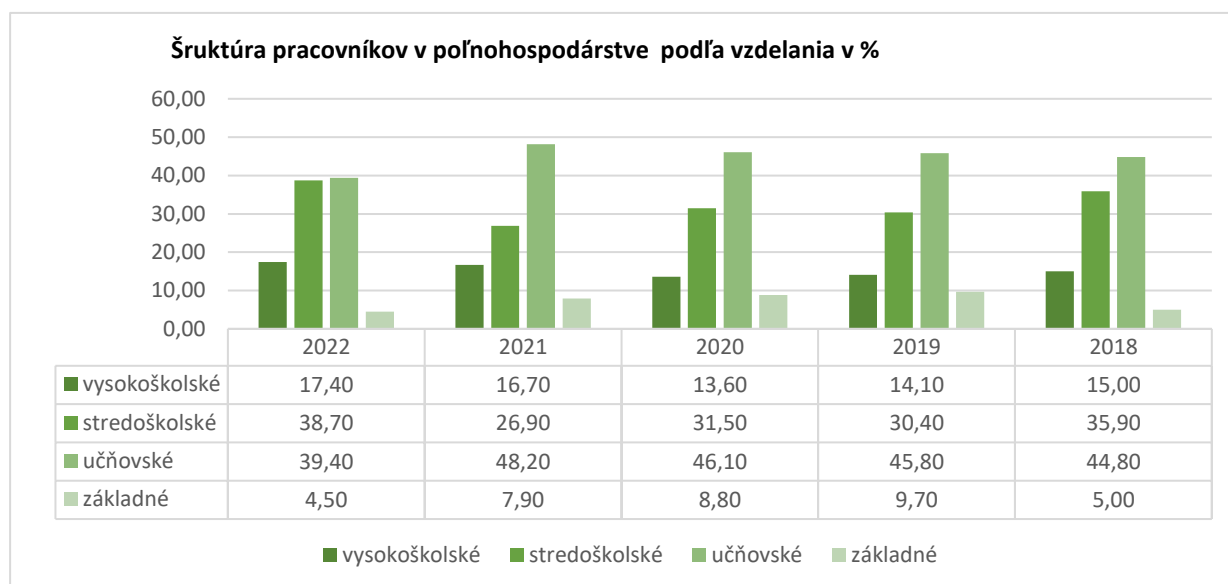
(- 1,4 tis. osôb) a v kategórii 25-29 ročných (- 1,2 tis. osôb). Čiastočne priaznivou skutočnosťou je zvýšenie počtu poľnohospodárov vo vekovej skupine 55-59 ročných (+ 2,9 tis. osôb), 45-49 ročných (+2,4 tis. osôb) a 50-54 ročných (+ 1,1 tis. osôb).

Nárast pracujúcich osôb v poľnohospodárstve sa prejavil i na štruktúre z hľadiska dosiahnutého vzdelania. Vzdelanie a klasifikácia sú základným faktorom ľudského kapitálu, ktoré ovplyvňujú výšku mzdového ohodnotenia. Vyššia vzdelanostná úroveň zároveň predpokladá prenos inovatívnych metód a technológií do procesu výroby a tým dosahovanie vyššej prosperity poľnohospodárskych subjektov. V roku 2022 sa podiel počtu osôb na celkovom počte pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním medziročne zvýšil o 0,7 p. b. na 17,4 %. Podiel pracujúcich so stredoškolským vzdelaním s maturitou vrátane vyššieho odborného vzdelania sa zvýšil medziročne o 6,5 p. b. na 38,7 %. Znížil sa podiel pracujúcich vyučených o 3,6 p. b. na 39,4 % a klesol počet so základným vzdelaním o 2,8 p. b. na 5,1 %.

Positívny trend evidujeme v náraste pracovníkov s VŠ vzdelaním, alarmujúci je však pokles pracovníkov so SŠ vzdelaním, na ktoré je potrebné focusovať pozornosť rezortu a motivovať mladých ľudí k štúdiu na školách s pôdohospodárskym zameraním.

Príloha č.1a: VŠ odbory v agro rezorte

Tabuľka č. 7: Štruktúra pracovníkov v poľnohospodárstve podľa vzdelania

Zdroj: SPPK – Analýza OVP poľnohospodárstvo 2023

V porovnaní s ostatnými odvetviami národného hospodárstva je ocenenie práce zamestnanca v poľnohospodárstve stále najnižšie. Priemerné mesačné mzdy sa pohybujú v rozmedzí 763 – 989 €, čo je na úrovni 74-77 % priemeru miezd v národnom hospodárstve.

3.1.5 Odborné vzdelávanie a prípravy v stredných odborných školách pôdohospodárskeho zamerania

Sústava odborov stredoškolského odborného vzdelávania vychádza z požiadaviek rezortu pôdohospodárstva, ktoré v sebe zahŕňa početné množstvo nosných sektorov. Z uvedených dôvodov je nie len z historického hľadiska, ale aj v súčasnosti nutné zabezpečiť študijnú problematiku poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, rozvoja vidieka a ich ďalších oblastí aj primeraným počtom odborov vzdelávania. Do odvetvia pôdohospodárstva spadá aj spracovateľský, potravinársky priemysel, ktorý má vypracovaný samostatný opis v podkapitole 1.3.2.5. a veterinárne vzdelávanie v podkapitole 1.3.4.2.

Sústava odborov vzdelávania v súčasnosti poskytuje všetky stupne stredoškolského odborného vzdelania. Podľa štatistickej evidencie sú to skupiny odborov 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. II.

Skupina odborov 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II. sústreďuje učebné a študijné odbory, ktoré sú určené k príprave na povolanie. Odborná príprava v tejto skupine odborov poskytuje prípravu pre tri stupne dosiahnutého vzdelania:

1. Nižšie stredné odborné vzdelanie s počtom – 2 učebné odbory,
2. Stredné odborné vzdelanie s počtom – 14 učebných odborov,
3. Úplné stredné odborné vzdelanie s počtom – 3 študijné odbory s rozšíreným počtom hodín praktického vyučovania,
4. Úplné stredné odborné vzdelanie s počtom – 5 študijných odborov, ktoré nie sú určené pre absolventov základnej školy a slúžia ako vecne príslušné nadstavbové štúdium pre učebné odbory končiace stredným odborným vzdelaním.

Skupina študijných odborov 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. sústreďuje študijné odbory, ktoré sú určené k profesijnej príprave pre výkon riadiacich činností na úrovni stredného a vyššieho manažmentu. Odborná príprava v tejto skupine odborov poskytuje prípravu pre dva stupne dosiahnutého vzdelania:

1. Úplné stredné odborné vzdelanie s odbornou praxou ako najpočetnejšia skupina s počtom študijných odborov – 27,
2. Vyššie odborné vzdelanie s počtom študijných odborov 2.

Do stručnej kvantifikácie odborov vzdelávania sú zahrnuté odbory za sektory poľnohospodárskej a lesnej výroby, rozvoja vidieka, ich oblasti a užšie špecifiká požadované novodobým trhom práce.

Súčasťou skupín odborov vzdelávania sú učebné a študijné odbory pre lesné hospodárstvo spracované v podkapitole 1.3.3.3 *Lesnícke stredné odborné školy*.

Skupiny odborov vzdelania je možné v rámci sektorov podľa oblastí a špecializácie jednotlivých oblastí rozdeliť nasledovne:

Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

Poľnohospodárstvo je najpočetnejším sektorom stredoškolskej odbornej prípravy a zahŕňa nasledovné oblasti: Poľnohospodárska výroba a agropodnikanie, záhradnícka výroba a záhradníctvo, špecializované chovateľstvo a rozvoj vidieka.

A. Poľnohospodárska výroba je zastúpená tromi stupňami dosiahnutého vzdelania. Na najnižšom stupni dosiahnutého vzdelania, t. j. nižšie stredné odborné vzdelanie má zastúpenie 1 všeobecne zameraný učebný odbor určený pre výkon jednoduchých manuálnych činností 4572 F poľnohospodárska výroba. V rámci vyššieho stupňa dosiahnutého vzdelania – stredné odborné vzdelanie je učebný odbor 4561 H poľnohospodár so zameraniami 02 na farmárstvo a 03 na služby pre vidiek. Najpočetnejšia skupina je obsiahnutá v stupni pre úplné stredné odborné vzdelanie a to 4210 M agropodnikanie so zameraním na (04) farmárstvo, (13) alternatívne poľnohospodárstvo, (16) pestovateľstvo, (14) chovateľstvo hospodárskych zvierat.

B. Záhradnícka výroba je zastúpená tromi stupňami dosiahnutého vzdelania. Stredné odborné vzdelanie zahŕňa učebné odbory: 4571 H záhradník, 4569 H viazač – aranžér kvetín, 4529 H pracovník pre záhradnú tvorbu, zeleň a služby. Stupeň pre úplné stredné odborné vzdelanie je opätovne najpočetnejší a má zastúpené študijné odbory 4211 M záhradníctvo so zameraním na záhradnú a krajinársku tvorbu, viazačstvo a aranžérstvo, sadovnícku a krajinársku tvorbu. Jeho súčasťou je aj študijný odbor 4227 M vinohradníctvo a ovocinárstvo so zameraním na prevádzku, podnikanie, someliérstvo a monotypné študijné odbory

4228 M záhradnícka výroba a služby, 4239 M floristika a 4240 M záhradný dizajn. Pre vyššie odborné vzdelanie má sústava jeden študijný odbor 4223 Q krajinárske úpravy a tvorba krajiny.

C. Rozvoj vidieka je zastúpený na úrovni troch stupňov dosiahnutého vzdelania: Stredné odborné vzdelanie zastupuje jeden neaktívny, monotypný učebný odbor 4567 H poľnohospodár pre služby na vidieku. Pre úplné stredné odborné vzdelanie je to opätovne najpočetnejšia skupina a to: 4210 M agropodnikanie so zameraním na (11) agroturistiku, 4227 M vinohradníctvo a ovocinárstvo so zameraním na (03) agroturistiku. Najaktívnejším študijným odborom pre rozvoj vidieka tejto skupiny je 4553 K podnikateľ pre rozvoj vidieka. Pre rozvoj vidieka bolo vytvorených aj študijný odbor spadajúci do kategórie vyššieho odborného vzdelania – 4221 Q vidiecka turistika.

D. Chovateľstvo: Je zastúpené na úrovni dvoch stupňov dosiahnutého vzdelania: Stredné odborné vzdelanie zahŕňa učebné odbory: 4578 H rybár, 4580 H 02 chovateľ – chov koní a jazdectvo, 4580 H 05 chovateľ – chov oviec a kôz, 4582 H včelár, včelárka. Stupeň pre úplné stredné odborné vzdelanie je zastúpený špecializovaným chovateľstvom v študijných odboroch: 4210 M agropodnikanie v odborných zameraniach (14) chovateľstvo hospodárskych zvierat, (17) chov koní a jazdectvo, (18) kynológia, 4234 M podnikanie v chovoch spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat a študijný odbor 4215 M rybárstvo.

E. Mechanizácia: Je zastúpená na úrovni dvoch stupňov dosiahnutého vzdelania: Stredné odborné vzdelanie zahŕňa dva učebné odbory - 4561 H poľnohospodár – (01) mechanizácia a 4524 H agromechanizátor, opravár. Pre úplné stredné odborné vzdelanie boli vytvorené 2 študijné odbory 4243 M mechanizácia pôdohospodárstva a 4532 K agromechatronik.

F. Špecifické odbory vzdelávania: Do poslednej skupiny radíme špecifické odbory vzdelávania ako sú 4246 M bioenergetika, 4236 M ekonomika pôdohospodárstva - určené pre stupeň dosiahnutého vzdelania – úplné stredné odborné vzdelanie.

G. Nadstavbové štúdium: Zahŕňa skupinu študijných odborov určených na získanie úplného stredného odborného vzdelania po ukončení štúdia v učebnom odbore na stupni - stredné odborné vzdelanie. Odbory nadstavbového štúdia sú koncipované tak, aby v nich absolventi trojročných učebných odborov kontinuálne nadviazali na problematiku svojho odboru, rozšírili si odborné vedomosti, jazykové zručnosti a ukončili štúdium maturitnou skúškou. Do tejto skupiny radíme odbory: 4508 L rybárstvo a životné prostredie, 4511 L záhradníctvo, 4512 L poľnohospodárstvo, 4521 L lesné hospodárstvo a 4526 L mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.

Skupina študijných odborov pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka pokrýva súčasnú potrebu pre získanie odborného vzdelania na stredoškolskej úrovni vzdelávania. Napriek tomu je otvoreným systémom nie len pre inováciu súčasnej platnej sústavy odborov vzdelávania ale aj vytvorenie nových odborov, požadovaných variabilitou a špecifikami ponuky a požiadaviek trhu práce.

Príloha č. 1 – Sieť stredných odborných škôl.

3.2 Potravinársky priemysel

Hlavnou úlohou potravinárskeho priemyslu na Slovensku je zabezpečiť primerané zásobovanie obyvateľov krajiny cenovo kvalitnými, bezpečnými a dostupnými potravinami vyrobenými s čo najmenším dopadom na životné prostredie.

Potravinársky priemysel predstavuje v priemyselnom portfóliu a ekonomike Slovenska veľmi dôležité odvetvie, ktoré priamo nadväzuje na poľnohospodársku prvovýrobu. Okrem základnej potravinárskej výroby generuje aj služby, poskytuje pracovné miesta, má významný vplyv na rozvoj regiónov a zabezpečuje výživu obyvateľstva. Potravinársky priemysel je nevyhnutné vnímať ako strategický priemysel, ktorý zabezpečuje potravinovú suverenitu Slovenska a ktorý disponuje potenciálom

na rozvoj s cieľom zabezpečiť potravinovú sebestačnosť našej krajiny pri súčasnom rešpektovaní požiadaviek ochrany životného prostredia a zachovaní princípov udržateľného rozvoja.³

Potravinársky priemysel má na Slovensku dlhodobú tradíciu. Vychádza z historicky veľmi kvalitnej výroby garantovanej prísnu legislatívou. Silná konkurencia po vstupe Slovenska do EÚ, otvorenie trhu, nedostatočné investície do inovácií a modernizácie potravinárskeho priemyslu oslabili jeho pozíciu v rámci hospodárstva a poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu. Súčasný potravinársky priemysel je kapacitne dostatočne vybavený na spracovanie zvýšenej poľnohospodárskej produkcie, ale nevyhnutne potrebuje investície do modernizácie, inovácií a ekologizácie výroby.

Významným aspektom rozvoja potravinárskeho priemyslu na Slovensku je dobré fungovanie potravinového reťazca, ktorý spája tri odvetvia – poľnohospodárstvo, spracovateľský potravinársky priemysel a obchod s potravinami. Nestabilita a štrukturálne problémy ktoréhokoľvek článku potravinového reťazca negatívne ovplyvňujú prospešné fungovanie celej potravinovej vertikály.

Potravinársky priemysel tvoria výrobné odbory, ktoré buď priamo nadväzujú na poľnohospodárstvo, alebo sú typické vyššou fázou spracovania poľnohospodárskych komodít. Sú to najmä mliekarenský, mäsový, hydínarský, mlynský, cukrovarnícky, pekársko-cukrárenský, pivovarnícko-sladovnícky, škrobárenský, liehovarnícky, tukový, vinársky, konzervárenský, mraziarenský, rybný, cukrovinkársko-pečivárenský a odbor výroby nealkoholických nápojov. K dominantným odborom potravinárskeho priemyslu z hľadiska trhového podielu (podľa tržieb) patrí priemysel spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov, výroby mlieka a mliečnych výrobkov, výroby ostatných potravinárskych výrobkov, výroby pekárskejších a múčnych výrobkov a výroby nápojov. Tieto odbory zamestnávali v poslednom období takmer 50 % všetkých pracovníkov potravinárskeho priemyslu.

Silná konkurencia po vstupe Slovenska do EÚ, nerovnovážne podpory v rámci poľnohospodárstva a potravinárstva, nedostatočné investície do inovácií a modernizácie potravinárskeho priemyslu oslabili jeho pozíciu v rámci hospodárstva a poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu. Celková konkurencieschopnosť potravinárskeho odvetvia bola výrazne ohrozená najmä v dôsledku nedostatku investičného kapitálu, prípravou na vstup do EÚ, otvorenia trhu, nástupu obchodných reťazcov, nevyváženému cenovému vývoju a nedostatočnej skúsenosti v oblasti obchodu a marketingu. Súčasný potravinársky priemysel je kapacitne dostatočne vybavený na spracovanie zvýšenej poľnohospodárskej produkcie ale nevyhnutne potrebuje investície do modernizácie, inovácií a ekologizácie výroby.

3.2.1 Zhodnotenie ekonomického a výrobného potenciálu potravinárskeho priemyslu

Potravinársky priemysel tvorí samostatnú súčasť agrárneho sektora a potravinovej vertikály. Z makroekonomického hľadiska účasť odvetvia potravinárstva na národnom hospodárstve - národnej ekonomike vyjadrená podielom pridanej hodnoty, hrubej produkcie, medzispotreby, mala v rokoch 2018 – 2022 mierne kolísavú tendenciu, v podiele priemernej mzdy a zamestnanosti sa jednalo skôr o stagnáciu.

³ SPPK – Analýza OVP potravinárstvo 2023

Tabuľka č. 8: Priemyselná produkcia v mil. €

Priemyselná produkcia	2018	2019	2020	2021	2022
Priemysel spolu	104,5	100,7	91,9	110,3	96,4
Priemyselná výroba	106,5	99,9	89,6	110,4	99,8
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov	104,0	105,4	97,4	106,3	99,9

Zdroj: Zelená správa 2022

V potravinárskej výrobe pretrvávajú nedostatok finančných prostriedkov na intenzívnejšiu investičnú činnosť s cieľom rozvoja výroby a inovácií v súlade s najmodernejšími spotrebnými trendmi a rastu ekonomickej efektívnosti s dopadom na konkurencieschopnosť predaja. Napriek týmto skutočnostiam potravinársky priemysel ako celok prosperuje, výnosy dlhodobo preyšujú náklady, avšak jeho výkonnosť je nízka, čo sa prejavuje výrazne obmedzeným produkčným potenciálom a nízkou úrovňou produktivity práce z pridanej hodnoty. Z dlhodobého hľadiska je potravinársky priemysel ziskový s varujúcou úrovňou výsledku hospodárenia v jednotlivých rokoch, ale v prevažnej väčšine rokov dosahoval viac ako 100 mil. €.

Od 15. júna 2021 je účinný zákon č. 219/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 91/2019 Z. z. o neprimeraných podmienkach v obchode s potravinami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 198/2020 Z. z.

Štruktúra spotrebných výdavkov slovenských domácností sa v priebehu analyzovaného obdobia výrazne nemenila. Presun spotrebných výdavkov od základných potrieb (potraviny, bývanie) na také ako využitie voľného času, doprava, cestovanie a pod., pozorovaný v krajinách EÚ-15, sa v SR neprejavuje, vyskytuje sa len v nízkom počte lepšie situovaných domácností.

Tabuľka č. 9: Medziročný vývoj vybraných ekonomických ukazovateľov v potravinárstve, v mil. €

Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Výnosy	4 637,29	4 787,12	4 881,31	5 045,57	5 495,53	6 151,35
Náklady	4 533,14	4 656,35	4 763,75	4 886,54	5 307,91	5 857,09
Výsledok hospodárenia	104,15	130,77	117,56	159,03	187,62	294,27

Zdroj: Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v SR za rok 2022

Slovenská republika však nevyužíva naplno potenciál potravinárskej výroby, ktorá v rámci Európskej únie tvorí najväčšie výrobné odvetvie a jedného z najväčších zamestnávateľov. Podľa reprezentatívneho prieskumu, ktorý každoročne uskutočňuje Potravinárska komora Slovenska, predstavoval podiel slovenských potravín na pulloch v maloobchode v roku 2023 hodnotu 41,7 %. V roku 2011, keď sa začalo so sledovaním, tento podiel predstavoval 50 %.⁴

Najvyšší podiel na pridanej hodnote odvetvia v roku 2022 mali odbory: výroba pečiva a múčnych výrobkov (20,7 %), výroba ostatných potravinárskych výrobkov (20,4 %), spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov (18 %), výroba nápojov (15,2 %). V ostatných odboroch sa prejavil pokles pridanej hodnoty, pričom najväčší v relatívnom vyjadrení nastal v odboroch: výroba a príprava krmív pre zvieratá (- 14,4 %), spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny (- 7,9 %), výroba pečiva a múčnych výrobkov (- 1,3 %). Najvyšší podiel na pridanej hodnote odvetvia v roku 2022 mali odbor výroby pečiva a múčnych výrobkov (20,7 %), výroba ostatných potravinárskych výrobkov (20,4 %), odbor spracovania

⁴ Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore potravinárstva (Autorský kolektív členov Sektorovej rady pre potravinárstvo)

a konzervovania mäsa a mäsových produktov (18 %), výroba nápojov (15,2 %) a výroba mliečnych výrobkov (10,8 %) a výroba mliečnych výrobkov (10,8 %).

Tabuľka. č. 10: Vývoj podielu potravinárstva na ukazovateľoch ekonomiky SR v %

Rok	Podiel potravinárstva na				
	pridanej hodnote	hrubej produkcii	medzispotrebe	priem. mzde	zamestnanosti
	V bežných cenách				
2018	1,32	1,93	2,32	88,55	1,94
2019	1,39	-	2,40	87,39	1,96
2020	1,56	2,19	2,57	85,51	1,98
2021	1,58	2,09	2,39	82,51	2,03
2022	1,57	-	-	82,21	-

Zdroj: ŠÚ SR, SPPK – Analýza OVP potravinárstvo 2023

3.2.2 Vývoj ekonomickej situácie v potravinárstve

Potravinárstvo priamo nadväzuje na poľnohospodársku prvovýrobu, generuje okrem základnej potravinárskej výroby aj služby, poskytuje pracovné miesta, má významný vplyv na rozvoj regiónov a zabezpečuje výživu obyvateľstva. Potravinársky priemysel je nevyhnutné vnímať ako strategický priemysel, ktorý zabezpečuje potravinovú suverenitu Slovenska a ktorý disponuje vysokým potenciálom na rozvoj s cieľom zabezpečiť potravinovú sebestačnosť našej krajiny.

Potravinársky priemysel tvoria výrobné odbory, ktoré buď priamo nadväzujú na poľnohospodárstvo, alebo sú typické vyššou fázou spracovania poľnohospodárskych komodít. Sú to najmä mliekarenský, mäsový, hydinařský, mlynský, cukrovarnícky, pekársko-cukrárenský, pivovarnícko-sladovnícky, škrobárenský, liehovarnícky, tukový, vinársky, konzervárenský, mraziarenský, rybný, cukrovinkársko-pečivárenský a odbor výroby nealkoholických nápojov. K dominantným odborom potravinárskeho priemyslu z hľadiska trhového podielu (podľa tržieb), patrí priemysel výroby mlieka a mliečnych výrobkov a spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov, výroba pekárskych a múčnych výrobkov a výroba piva a sladu. Tieto odbory zamestnávali v poslednom období takmer 50 % všetkých pracovníkov potravinárskeho priemyslu.

Významným aspektom rozvoja potravinárskeho priemyslu na Slovensku je dobré fungovanie potravinového reťazca, ktorý spája tri odvetvia – poľnohospodárstvo, spracovateľský potravinársky priemysel a obchod s potravinami. Nestabilita a štrukturálne problémy ktoréhokoľvek článku potravinového reťazca negatívne ovplyvňujú prospešné fungovanie celej potravinovej vertikály.

Dopyt po potravinárskych výrobkoch SR, vyjadrený maloobchodnými tržbami za potravinárske vlastné výkony a tovar v bežných cenách v roku 2022 dosiahol 27 589 mil. €, čo medziročne predstavovalo zvýšenie o 17,7 %. V maloobchode v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom za populáciu subjektov s počtom zamestnancov 20 a viac sa medziročne zvýšili o 83,5 % na úroveň 8 209 mil. €. Tržby maloobchodu s potravinami, nápojmi a tabakom v špecializovaných predajniach medziročne vzrástli o 33,4 % a dosiahli 1 021 mil. €. V súvislosti s vývojom tržieb v maloobchodnom odvetví SR s potravinársko-nápojovým tovarom, vrátane nepotravinového tovaru, nastalo zvýšenie podielu maloobchodných tržieb v nešpecializovaných predajniach (o 10,7 p. b. na 29,8 %) a pokles podielu maloobchodných tržieb v predajniach špecializovaných na potraviny, nápoje a tabak (o 0,4 p. b. na 3,7 %).

V roku 2022 predstavoval obrat sektora výroby potravín a nápojov 1,121 trilióna €, čo ho robí najväčším spracovateľským odvetvím v rámci Európskej únie. V roku 2022 sa hodnota produkcie

potravínarskeho a nápojového priemyslu oproti roku 2021 znížila, a to napriek tomu, že celková priemyselná produkcia má stúpajúci trend (-0,5 %, resp. 3,1 % v porovnaní so 4. štvrťrokom 2021). V potravinárskom a nápojovom priemysle došlo k výraznému zvýšeniu obratu a celkového obratu vo výrobe (o 19,2 % a 15,8 % v porovnaní so 4. štvrťrokom 2021). Ceny potravinárskej výroby sa v 4. štvrťroku 2022 zvýšili o 3,1 % a v porovnaní so 4. štvrťrokom 2021 vzrástli o 23,1 %. V EÚ pôsobí 294 tisíc potravinárskych spoločností.⁵

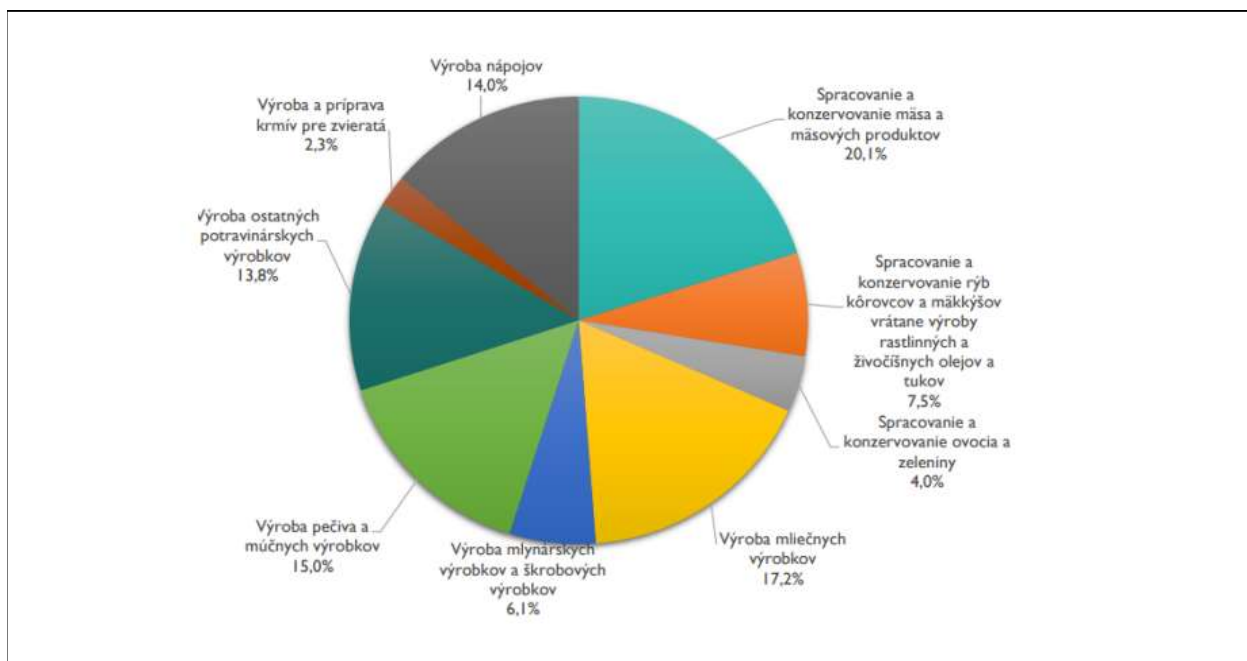
V roku 2022 medziročne klesla spotreba mäsa v hodnote na kosti o 0,7 kg na 70,4 kg na osobu/rok. Spotreba hovädzieho mäsa medziročne klesla o 0,1 kg na 5,9 kg na osobu/rok, čo je vzhľadom na odporúčané dávky potravín (ODP) negatívnym javom, keďže jeho spotreba je dlhodobo nízka a hlboko pod hodnotou ODP. Rovnako klesla aj spotreba bravčového mäsa o 0,9 kg na 38,9 kg na osobu/rok. Naopak, spotreba hydiny sa zvýšila o 0,4 kg na 24,2 kg na osobu/rok. Negatívnym javom je pokles spotreby mlieka a mliečnych výrobkov o 1,3 kg na 187,7 kg na osobu/rok, ako aj pokles spotreby zeleniny o 3,6 kg na 100,9 kg na osobu/rok a ovocia o 0,2 kg na 70,9 kg na osobu/rok. Naopak, zvýšila sa spotreba zemiakov o 2,6 kg na 54,4 kg na osobu/rok. Spotreba obilnín v hodnote múky klesla o 2,2 kg na 71,9 kg na osobu/rok. Spotreba rýb mierne klesla a to o 0,2 kg na 5,7 kg na osobu/rok. Spotreba sa mierne zvýšila aj v prípade tukov a to o 0,5 kg na 21,7 kg na osobu/rok. V prípade cukru spotreba vzrástla o 2,3 kg na 31,9 kg na osobu/rok.

Nepriaznivý vývoj má zahraničnoobchodná bilancia celého odvetvia potravinárskeho priemyslu, nakoľko v roku 2022 až 93,1 % celkového agropotravinárskeho salda vygenerovali práve finálne potravinárske polotovary a výrobky. Trvalo vysoké záporné saldo zahraničného obchodu v roku 2022 dosiahlo úroveň -2 276,3 mil. €, t. j. o 513,0 mil. €, resp. o 29,1 % (z toho 69,5 % pripadá na nahraditeľné výrobky). Záporné saldo s nahraditeľnými potravinárskymi výrobkami sa od roku 2019 do roku 2022 prehĺbilo o 446 mil. € (39 %). Tento výrazný negatívny vývoj odráža vo významnej miere nízku výkonnosť a efektívnosť slovenského spracovateľského priemyslu (vysoký investičný dlh potravinárskeho priemyslu v SR).

V roku 2022 vo vývoze prevládala vysoký podiel výrobkov s nižšou pridanou hodnotou, na rozdiel od dovozu, kde dominujú výrobky s vyššou pridanou hodnotou. Jedná sa o dlhoročnú nemeniacu sa negatívnu stránku vývoja celkového obchodu s agropotravinárskymi komoditami. Do SR boli v roku 2022 importované potravinárske výrobky celkovo za 5 516,2 mil. € (medziročne + 29,3 %), z čoho až 79,0 % predstavoval dovoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov.

⁵ Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore potravinárstva (Autorský kolektív členov Sektorovej rady pre potravinárstvo)

Tabuľka. č. 11: Štruktúra tržieb za vlastné výrobky a z predaja služieb v odboroch odvetví výroby potravín a nápojov v roku 2021 v %

Zdroj: ŠÚ SR, SPPK – Analýza OVP potravinárstvo 2023

Koncom roka 2021 začali stúpať ceny energií a pohonných hmôt, čo sa odrazilo aj na rastúcich cenách potravín. Na túto situáciu negatívne vplyva prísna menová politika Európskej únie, ktorá prináša zvyšovanie úrokových sadzieb. To výrazne zvyšuje riziká recesie, negatívne vplyva na dlhodobé ciele cenovej stability, odďaľuje nevyhnutné súkromné investície do energetickej transformácie a ohrozuje hospodárske oživenie Európskej Únie. Spúšťačom celosvetovej krízy s komoditami bolo vypuknutie vojenskej agresie na Ukrajine 24. februára 2022, ktorá výrazným spôsobom ovplyvnila celosvetový obchod so surovinami, potravinami, hnojivami, prípravkami na ochranu rastlín, ale aj obalovým materiálom. Nárast vstupných nákladov na potravinársku výrobu v rámci celej potravinovej vertikály znamenal prudký nárast odbytových cien poľnohospodárskych plodín a potravín, čo znamenalo významné zvýšenie miery inflácie v celej Európskej únii.⁶

3.2.3 Bezpečnosť a kvalita potravín

Medzi priority SR a EÚ patrí zabezpečenie ochrany zdravia a spotrebiteľa z hľadiska bezpečnosti celého potravinového reťazca, kam okrem bezpečnosť potravín a krmív patria aj oblasti ako zdravie a dobré životné podmienky zvierat, vedľajšie živočíšne produkty, geneticky modifikované organizmy (GMO) určené na účely potravinárskej a krmivárskej výroby, zdravie rastlín, prípravky na ochranu rastlín, ekologická poľnohospodárska výroba a používanie a prideľovanie chránených označení pôvodu, chránených zemepisných označení a zaručených tradičných špecialít. Úlohou kontrolných kompetentných orgánov vykonávajúcich úradné kontroly členských štátov EÚ je monitorovať, kontrolovať a overovať, či prevádzkovatelia plnia príslušné požiadavky európskeho a národného práva, a teda zabezpečujú požiadavky na bezpečnosť potravín v celom potravinovom reťazci až po finálnu potravinu ponúkanú konečnému spotrebiteľovi. Úradná kontrola znamená akákoľvek forma kontroly, ktorú vykonáva orgán úradnej kontroly s cieľom overenia dodržiavania potravinového a krmivového práva a ďalších predpisov celého potravinového reťazca.

⁶ Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore potravinárstva (Autorský kolektív členov Sektorovej rady pre potravinárstvo)

Štátna veterinárna a potravinová správa SR prostredníctvom regionálnych veterinárnych a potravinových správ pravidelne kontroluje prevádzkovateľov v rámci svojich kompetencií daných národnou legislatívou. Vykonáva inšpekcie, kontroly hygienických podmienok v priestoroch prevádzkovateľov, posudzuje systémy HACCP, preskúmava dokumenty, záznamy týkajúce sa výsledovateľnosti, komunikuje s prevádzkovateľmi a s ich personálom, overuje merania vykonané prevádzkovateľom, odoberá vzorky, vykonáva analýzy, diagnostiky a testovanie prostredníctvom úradných laboratórií a vykonáva audity prevádzkovateľov. Vykonáva úradnú kontrolu v oblasti zdravia a dobrých životných podmienok zvierat, v oblasti potravín rastlinného a živočíšneho pôvodu a úradnú kontrolu produktov a potravín rastlinného a živočíšneho pôvodu a zvierat dovážaných z tretích krajín.

Orgány verejného zdravotníctva v SR teda ÚVZ SR a 36 regionálnych úradov verejného zdravotníctva v SR vykonávajú úradné kontroly podľa kompetencií stanovených v národnej legislatíve hlavne v zariadeniach spoločného stravovania, vo vzťahu k epidemiologicky rizikovým činnostiam osôb vo výrobe, manipulácii a umiestňovaním na trh, vykonávajú úradné kontroly výživových doplnkov, materiálov a predmetov prichádzajúcich do kontaktu s potravinami, detskú a dojčenskú výživu, aditívne látky a nové potraviny.

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave vykonáva úradnú kontrolu v oblastiach zdravia rastlín, prípravkov na ochranu rastlín, krmív a úradnú kontrolu produktov z ekologickej poľnohospodárskej výroby a úradnú kontrolu dovozu rastlín prípravkov na ochranu rastlín a produktov a potravín z ekologickej poľnohospodárskej výroby.

V súvislosti s kvalitou potravín MPRV SR pracuje s dvoma systémami, a to národný „Značka kvality“ a európsky „Politika kvality EÚ“.

3.2.4 Štruktúra pracovníkov v potravinárskom priemysle

V roku 2022 sa celkový počet registrovaných potravinárskych podnikov medziročne zvýšil o 8,6 %. Celkový rast počtu podnikov bol ovplyvnený najmä medziročným rastom počtu podnikov registrovaných fyzických osôb, ktorý sa v jednotlivých odvetviach potravinárskeho priemyslu zvýšil o 215 podnikov, čo predstavuje navýšenie o 10,9 %. Počet právnických osôb v potravinárstve sa medziročne zvýšil o 201 podnikateľských subjektov. V roku 2022 dominujú medzi právnickými podnikmi v potravinárskom priemysle najmä spoločnosti s ručením obmedzeným, ktoré tvorili 95,7 % z celkového počtu právnických osôb v potravinárskom priemysle. V celkovej štruktúre právnických osôb pôsobiach v potravinárstve dominujú malé podniky, s počtom zamestnancov menším ako 20 osôb a ich tržby nedosahovali 5 mil. €, ktoré tvorili 89,7 % z celkového počtu podnikateľských subjektov v potravinárskom priemysle. Medziročný pokles počtu podnikov právnických osôb bol zaznamenaný vo výrobe mäsa a mäsových výrobkov, kde prestalo podnikat' 10 právnických osôb a v sektore spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny, kde ukončilo svoje pôsobenie 7 podnikov.

V potravinárskej výrobe⁷ sa podľa Výberového zisťovania pracovných síl počet pracujúcich medziročne 2022/2021 zvýšil o 4,3 % (+ 2,3 tis. osôb) na 55,2 tis. osôb. Počet mužov vzrástol o 8 % na 27,1 tis. osôb a tým vzrástol aj ich podiel na celkovom počte pracujúcich o 1,6 p. b. na 49,1 %. Počet žien sa medziročne zvýšil o 0,7 % na 28,1 tis. osôb. Podľa údajov ŠÚ SR, čo sa týka potravinárskej výroby, k najväčšiemu zvýšeniu počtu pracujúcich došlo vo výrobe mliečnych výrobkov (+ 1,2 tis. osôb), ktorá zahŕňa o. i. produkciu čerstvého tekutého mlieka, syrov, jogurtov. Ku zvýšeniu počtu pracujúcich došlo i v spracovaní a konzervovaní mäsa a mäsových výrobkov (+ 0,7 tis. osôb) a vo výrobe a príprave krmív pre zvieratá (+ 0,5 tis. osôb). K výraznejšiemu poklesu, najmä mužov, došlo vo výrobe ostatných potravinárskych výrobkov (výroba cukru, substituentov cukru, nezahŕňa však výrobu glukózy), o 1,6 tis. osôb, v spracovaní a konzervovaní ovocia a v spracovaní rýb.

Zmeny sa zaznamenali i v počte a v štruktúre pracujúcich osôb z hľadiska pracovného statusu. Medziročne 2022/2021 sa počet zamestnancov zvýšil o 3,8 % na 52,0 tis. osôb, najmä mužov o 6,8 % na 25,1 tis. osôb. Počet žien sa zvýšil o 1,1 % na 26,9 tis. osôb. V roku 2022 vzrástol aj počet podnikateľov, a to až o 17,9 % na 3,3 tis. osôb. Podnikatelia tvorili z celkového počtu pracujúcich 6,3. Vypomáhajúci členovia domácností podnikateľov sa neevidovali.

Tabuľka. 12: Vývoj počtu pracujúcich v potravinárskej výrobe, v tis. osobách

	Vývoj počtu pracujúcich v potravinárskej výrobe				Medziročná zmena 2022/2021	
	2019	2020	2021	2022	rozdiel	index
zamestnanci	52,9	52,9	50,1	55	4,9	9,8
podnikatelia	3,8	3,9	2,8	3,3	0,5	117,9
pracujúci spolu	56,7	53,9	52,9	55,2	2,3	104,3

Zdroj: ŠÚ SR, MPRV SR

Podiel potravinárstva na celkovej zamestnanosti v SR je 2 %. Je to hlboko pod úrovňou priemeru krajín EÚ. Sektor potravinárstva v EÚ je najväčším spracovateľským odvetvím a zároveň aj jedným z najväčších zamestnávateľov. Príčinou poklesu zamestnanosti v potravinárskej výrobe je aj neustále zvyšujúci objem importu produktov potravinárskej výroby, t. j. produktov s vyššou pridanou hodnotou a relatívne stúpajúci objem exportu prvovýroby.

Priemerný vek zamestnancov v sektore potravinárstva je na úrovni 43,2 rokov, čo znamená medziročný pokles o 0,1 roka. Vek žien sa zvýšil o 0,4 roka na 44,8 rokov, pričom vek mužov klesol o 0,4 roka na 41,5 rokov. V potravinárstve je na rozdiel od poľnohospodárstva z hľadiska počtu zamestnancov v mladších vekových kategóriách priaznivejšia situácia. V posledných rokoch dochádza v podielovej štruktúre pracovníkov podľa veku k nárastu vo vyšších vekových kategóriách. Najsilnejšou vekovou kategóriou je skupina pracovníkov vo veku 40 - 49 rokov.

Zavádzanie a využívanie moderných technológií významným spôsobom mení pracovné podmienky v potravinárskom priemysle. Vďaka digitalizácii, automatizácii a robotizácii sa významným spôsobom menia jednotlivé pracoviská a charakter práce. Podľa pôvodnej definície je Priemysel 4.0 koncept plne digitalizovanej továrne, ktorej fyzické technológie, ako sú stroje, riadiace systémy, logistické zariadenia, roboty, 3D tlačiarne, autonómne vozidlá a ďalšie zariadenia, spolu komunikujú cez internet. Analýza Svetového ekonomického fóra naznačuje, že v krátkodobom až strednodobom horizonte budú niektoré pozície vykonávané ľuďmi skôr posilnené prácou strojov a počítačov, než nimi úplne nahradené. Nahradenie rutinných a opakujúcich sa úloh totiž povedie k lepšiemu využitiu ľudského potenciálu a talentu, a tým k zvýšeniu produktivity a konkurencieschopnosti. K veľkej časti automatizácie totiž dochádza na úrovni úloh, nie na úrovni celých pracovných pozícií či profesií. Odhaduje sa, že

⁷ Zelená správa za rok 2022

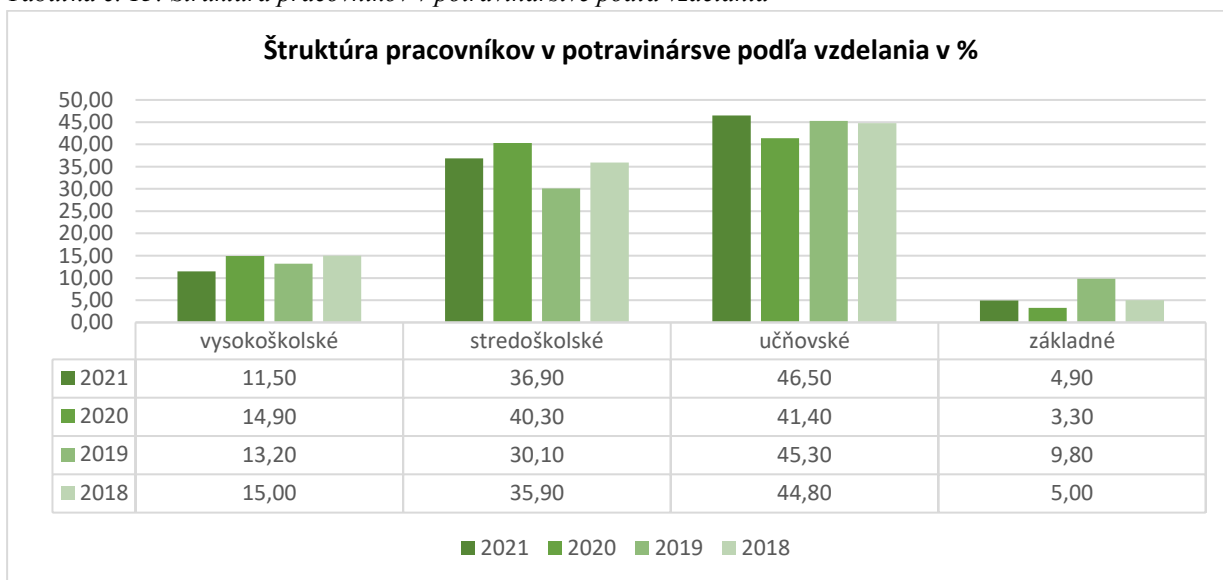
približne 2/3 pracovných pozícií obsahujú aspoň 30 % automatizovateľných úloh a 1/4 pracovných pozícií obsahuje viac ako 70 % automatizovateľných pracovných úloh.⁸

3.2.5 Opis aktuálneho stavu stredoškolského odborného vzdelávania v oblasti potravinárstva

V skupine odborov vzdelávania 29 Potravinárstvo je v platnej sústave odborov vzdelávania spolu 14 učebných odborov a 13 študijných odborov a 7 VŠ odborov potravinárstvo.

Celkovo sa vzdelanostná úroveň vo výrobe potravín a nápojov zhoršila, nakoľko klesol podiel počtu vysokoškolsky vzdelaných osôb, o 3,5 p. b. na 11,5 %. Podiel pracujúcich so stredoškolským vzdelaním klesol o 3,4 p. b. na 36,9 %. Zvýšil sa podiel pracujúcich s učňovským vzdelaním o 5,1 p. b. na 46,5 % a so základným vzdelaním o 1,6 p. b. na 4,9 %.

Tabuľka č. 13: Štruktúra pracovníkov v potravinárstve podľa vzdelania

Zdroj: Zelená správa 2022, 2020

Približne 1/3 zamestnancov so stredoškolským vzdelaním v potravinárstve nadobudla kvalifikáciu v hlavnej skupine odborov vzdelania 6 Spoločenské vedy, náuky a služby I. Ďalšia približne 1/3 zamestnancov so SŠ úspešne ukončila vzdelávanie v hlavnej skupine odborov vzdelania 2 Technické vedy a náuky I. Vzdelanie z hlavnej skupiny odborov vzdelania 3 Technické vedy a náuky II má približne 19 % zamestnancov so SŠ vzdelaním a pomerne výrazné zastúpenie (10 %) majú taktiež zamestnanci so SŠ vzdelaním z hlavnej skupiny odborov vzdelania 4 Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky.

Približne 29 % zamestnancov s VŠ odvetví potravinárstva nadobudlo kvalifikáciu v hlavnej skupine odborov vzdelania 6 Spoločenské vedy, náuky a služby I. Druhá najväčšia časť zamestnancov s VŠ úspešne ukončila vzdelávanie v hlavnej skupine odborov vzdelania 7 Spoločenské vedy, náuky a služby II. Vzdelanie z hlavnej skupiny odborov vzdelania 4 Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky má približne 20 % zamestnancov s VŠ a pomerne výrazné zastúpenie (16 %) majú taktiež zamestnanci s VŠ z hlavnej skupiny odborov vzdelania 2 Technické vedy a náuky I.⁹

⁸ Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore potravinárstva (Autorský kolektív členov Sektorovej rady pre potravinárstvo)

⁹ Výpočty TREXIMA Bratislava, ISCP (MPSVR SR) 1-04, vlastné spracovanie TREXIMA Bratislava

Sektor potravinárstva bol charakteristický výrazným zastúpením mužov so stupňom vzdelania Vyučení, ktorých počet v roku 2022 prevyšoval 5,7 tisíc osôb. Taktiež u žien bolo najrozšírenejšie vzdelanie Vyučení, i keď ich podiel na zamestnanosti bol mierne nižší. VŠ minimálne prvého stupňa malo v porovnaní s celým hospodárstvom podstatne menšie zastúpenie. Z celkového počtu osôb zamestnaných v potravinárstve v roku 2022 malo VŠ minimálne prvého stupňa približne 13 % osôb. Z celkového počtu mužov zamestnaných v potravinárstve malo vysokú školu približne 12 % a z celkového počtu žien zamestnaných v potravinárstve malo vysokoškolskú kvalifikáciu približne 15 %.

Výsledkom vzájomného spolupôsobenia demografických a ekonomických procesov je celkový nárast zastúpenia vyšších vekových kategórií odvetví potravinárstva, a to pri súčasnom znížení podielu mladých ľudí. Táto skutočnosť má spolu s vývojom ekonomiky kľúčový vplyv na budúci vývoj na trhu práce.

Na základe rozboru vývoja v náročnom období rokov 2018 až 2022 zo 100 ekonomických subjektov vzniknutých v odvetví potravinárstva v roku 2018 ich 89 % naďalej pôsobilo aj k 31. 12. 2022.

3.2.6 Mzda v potravinárskom priemysle

V roku 2022 dosiahla priemerná mesačná mzda v potravinárskom priemysle úroveň 1 239 €, čo predstavuje nárast o 107 € oproti sledovanému obdobiu v roku 2021. V porovnaní s priemernou mzdou pracovníkov v národnom hospodárstve to predstavuje 83,7 %. Najvyšší medziročný nárast priemernej mesačnej mzdy bol zaznamenaný vo výrobe rastlinných a živočíšnych olejov a tukov, kde sa priemerná mesačná mzda zvýšila oproti roku 2021 o 12,6 %, vo výrobe piva a sladu a vo výrobe mlynských výrobkov, kde sa priemerná mesačná mzda zvýšila oproti roku 2021 o 11,4 %. Vo výrobe trvanlivých pekárskeho výrobkov sa priemerná mesačná mzda zvýšila o 11,3 % a vo výrobe cestovín sa mzda zvýšila o 10,0 %. Medziročný pokles priemernej mesačnej mzdy bol zaznamenaný vo výrobe, spracovaní a konzervovaní mäsa a mäsových výrobkov, kde sa priemerná mesačná mzda znížila oproti roku 2021 o 6,8 %.

Viac ako priemernú mesačnú mzdu v potravinárskom priemysle v roku 2022 dosiahli zamestnanci vo výrobe piva a sladu 1 617 €, v odvetví stáčania prírodných minerálnych vôd a výrobe nealko nápojov 1 509 €, vo výrobe kakaa, čokolády a cukrovín 1 495 €, vo výrobe hotových krmív 1 476 €, v odvetví výroby rastlinných a živočíšnych olejov a tukov 1 439 €, v odvetví ostatných potravinárskych výrobkov 1 404 €, vo výrobe trvanlivých pekárskeho výrobkov 1 355 €, v odvetví úpravy a spracovania mlieka 1 310 € a vo výrobe hroznového vína 1 228 €.

Najvyššia priemerná mesačná mzda v roku 2022 sa dosiahla pri výrobe piva a sladu 1 617 € a najnižšia pri výrobe pekárskeho výrobkov vrátane cukrárskeho okrem trvanlivých výrobkov vo výške 959 €.

Tabuľka č. 14: Vývoj mzdy v potravinárstve, v €

	Vývoj mzdy v potravinárstve / rok						Index	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022/21	2021/20
Mzda v potravinárstve	905	963	1043	1105	1158	1239	106,99	104,8
Priemerná mzda v SR	954	1013	1092	1133	1211	1480	122,2	106,9

Zdroj: ŠÚ SR

Presúvanie pracovných síl v roku 2022 ovplyvnil taktiež ozbrojený konflikt na Ukrajine. Zákon o azyle umožňuje osobám utekajúcim pred vojnou po požiadaní udeliť v SR dočasné útočisko. Na základe toho získavajú príslušný doklad o tolerovanom pobyte s označením odídenec. Zamestnávateľ je oprávnený podľa zákona o službách zamestnanosti odídencu zamestnať bez povolenia na zamestnanie. V rámci sektora tvorili občania Ukrajiny približne 17,2 % zo všetkých zamestnancov vykonávajúcich zamestnanie 7511005

Spracovateľ hydiny. V zamestnaní 7514001 Spracovateľ ovocia a zeleniny bol 2. najvyšší podiel štátnych príslušníkov Ukrajiny v rámci sektora, a to 7,7 %.

Zoznam odborných učilíšť, stredných odborných škôl, spojených škôl a hotelových akadémií, ktoré zabezpečujú vzdelávanie v rámci potravinárskej výroby je v prílohe:

Príloha č. 1: Sieť stredných odborných škôl v skupine odborov Potravinárstvo (skupina odborov 29).

3.3 Lesné hospodárstvo

Poľnohospodárstvo spolu s lesníctvom využíva prírodné zdroje, avšak na rozdiel od niektorých iných odvetví primárneho sektora národného hospodárstva ich aj udržuje a obnovuje s veľkým dôrazom na životné prostredie.

Lesné hospodárstvo ako jedno z odvetví národného hospodárstva, ktorého hlavným cieľom je plánovité a trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov Slovenska a ich rozvoj, má v porovnaní s inými niekoľko osobitostí. Lesy sú zároveň životným prostredím i výrobným prostriedkom, obnoviteľným prírodným zdrojom i zdrojom voľne dostupných úžitkov, producentom drevnej hmoty a ostatných obchodovateľných lesných produktov resp. služieb ale aj poskytovateľom celej škály verejnoprospešných služieb, ktoré sa ekonomicky nezhodnocujú. Ďalší rozvoj lesného hospodárstva je dnes priamo závislý od vývoja celého radu faktorov ekonomického a prírodného charakteru ako sú napr. zmeny vo významnosti funkcií lesov, konflikty medzi „ekológiou“ a „ekonomikou“ hospodárenia v lese, vývoj cien drevnej hmoty na svetových trhoch, záujem verejnosti na využívanie ekosystémových služieb (turizmus, ochrana biodiverzity, atď.), tlaky na zvyšovanie využívania lesnej biomasy na energetické účely, zvyšovanie počtu katastrofických situácií v lesoch, a v neposlednej miere aj pôsobenie zmeny klímy a jej dopadov na lesné ekosystémy.

3.3.1 Zhodnotenie ekonomického a výrobného potenciálu lesného hospodárstva

Z makroekonomického hľadiska sa podiel ekonomickej výkonnosti lesného hospodárstva na národnej ekonomike SR pohybuje diferencovane podľa jednotlivých ukazovateľov, pričom podiel LH na celkovom HDP Slovenska má trvalo stúpajúci trend.¹⁰

Tabuľka č. 15: Vývoj podielu lesného hospodárstva na celkovom HDP Slovenska, v %

Ukazovateľ	Vývoj podielu lesného hospodárstva na celkovom HDP Slovenska/ rok						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podiel lesného hospodárstva na celkovom HDP SR	0,59	0,61	0,62	0,65	0,66	0,68	0,91

Zdroj: Zelená správa za rok 2022

Tabuľka č. 16: Medziročný vývoj vybraných ekonomických ukazovateľov v lesnom hospodárstve, v mil. €

Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Výnosy	1 012,96	1 105,05	968,07	865,81	1 023,00	1 189,10
Náklady	922,86	1 020,23	895,95	792,84	880,07	1 013,58
Výsledok hospodárenia pred zdanením	48,80	40,62	28,62	25,51	77,92	95,40

Zdroj: ŠÚ SR

¹⁰ Analýza odborného vzdelávania a prípravy - Skupina odborov vzdelávania 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II. (lesníctvo)

V roku 2022 tržby a výnosy celkom v LH SR, t. j. obhospodarovatelia lesa a poskytovatelia služieb spolu, dosiahli 1 189,1 mil. € a v porovnaní s rokom 2021 vzrástli o 16,23 %. Najväčší podiel mali tržby za vlastné výrobky a služby až 79,3 %. V roku 2021 tržby a výnosy celkom v LH SR, t. j. obhospodarovatelia lesa a poskytovatelia služieb spolu dosiahli 1 023,0 mil. € a v porovnaní s rokom 2020 vzrástli o 18,2 %. Najväčší podiel mali tržby za vlastné výrobky a služby až 76,4 %.

Tabuľka č. 17: Tržby a výnosy subjektov LH v bežných cenách (v mil. €)

Ukazovateľ	Obhospodarovatelia lesov			Poskytovatelia služieb			LH SR
	Štátny sektor	Neštátny sektor	Spolu	Obchodné spoločnosti	SZČO	Spolu	
Tržby a výnosy celkom	330,82	370,16	700,98	227,92	260,23	488,15	1 189,10
Predaj tovaru	0,30	25,50	25,80	67,50	31,30	98,80	124,60
Tržby za vlastné výrobky a služby	298,99	319,03	618,02	135,72	189,70	325,42	943,44
z toho tržby za drevo	279,32	272,61	551,93	0	0	0	551,93
Ostatné tržby a výnosy	31,53	25,63	57,16	24,70	39,23	63,93	121,09

Zdroj: Zelená správa za rok 2022

Celkové tržby a výnosy obhospodarovateľov lesa boli 700,98 mil. € a v porovnaní s predošlým rokom 2021 vzrástli o 20,44 % najmä v dôsledku výrazne vyššieho priemerného speňaženia surového dreva. V štruktúre tržieb a výnosov obhospodarovateľov lesa majú najvyšší podiel sortimenty surového dreva, ktoré tvoria spolu 79 % trhovej produkcie, čo znamená, že predaj sortimentov surového dreva je rozhodujúcim zdrojom financovania obhospodarovateľov lesa. Ostatné tržby a výnosy (21 %) predstavujú príjmy za predaj ostatnej lesnej výroby, sadeníc, výrobkov pridruženej výroby, poľovníckych, turistických a lesníckych služieb, výnosy z prenájmu a predaja lesného majetku, tržby z obchodnej činnosti, výnosy z finančného kapitálu a cenných papierov. Poskytovatelia služieb v LH SR dosiahli tržby vo výške 488,2 mil. €. Z porovnania štruktúry tržieb a výnosov obhospodarovateľov lesa a poskytovateľov služieb je zrejмый značný rozdiel.

U obhospodarovateľov lesa prevládajú tržby za vlastné výrobky a služby (88 %) a z toho hlavne tržby z predaja surového dreva. U poskytovateľov služieb dosahujú tržby za vlastné výrobky a služby nižší podiel (67 %); významný podiel majú tiež tržby z predaja tovaru (20 %). Je potrebné uviesť, že aj do budúcnosti budú s veľkou pravdepodobnosťou najvýznamnejšiu úlohu v ekonomike odvetvia zohrávať tržby spojené s produkciou dreva.

3.3.2 Štruktúra pracovníkov v lesnom hospodárstve

V lesnom hospodárstve je zvýšený rozsah pôsobenia biotických a abiotických škodlivých činiteľov (ťažba dreva, veterné kalamity, škodcovia, požiare a privalové dažde) a z toho vyplývajúci nepriaznivý zdravotný stav časti lesných porastov (najmä s prevažujúcim zastúpením smreka) a tým aj ohrozenie zabezpečenia plnenia funkcií lesov. Tieto kalamitné stavy bude potreba spracovať a vysadiť nové lesy a tie ďalej pestovať a vychovávať, aby sme dopestovali zdravé lesy pre ďalšie generácie. Toto vytvára potenciál pre zamestnanosť v lesnom hospodárstve. Na druhej strane vznikajú možnosti na zapojenie subjektov podnikajúcich v odvetví lesného hospodárstva do ďalších sektorov. Ide o pokrývanie potrieb spoločnosti po ekosystémových službách lesa, ako sú napr. turizmus, ochrana prírody. Ďalšou významnou oblasťou pre obhospodarovateľov lesa predstavuje produkcia obnoviteľnej energie (vodné a veterné elektrárne)

a obehového hospodárstva. Biomasa bude vo väčšej miere nahradzovať fosílné produkty, čo vytvára priestor pre rozvoj produkcie a zamestnanosti v rámci aj napr. lesníctva.¹¹

Cieľom LH SR je prispievať k udržaniu a zvyšovaniu zamestnanosti najmä na vidieku. Subjekty LH SR priamo zamestnávajú približne 7,5 tisíc zamestnancov. Okrem toho pôsobi v LH SR ďalších približne 9,25 tisíc živnostníkov, čo spolu predstavuje okolo 16,75 tisíc osôb pracujúcich v LH SR. Priemerná mzda zamestnancov v LH SR dosiahla v roku 2022 výšku 1 491 € a oproti predchádzajúcemu roku vzrástla o 23,6 % v dôsledku priaznivej ekonomickej situácie subjektov LH. Priemerná mzda u poskytovateľov služieb bola 970 € (prevažujú najmä robotníci). Pri zohľadnení čistého príjmu samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO) je priemerný mesačný zárobok v LH na úrovni 792 €.

Tabuľka č. 18: Zamestnanosť a priemerné mzdy zamestnancov v LH v €

Ukazovateľ	Obhospodarovatelia lesov			Poskytovatelia služieb			LH SR
	Štátny sektor	Neštátny sektor	Spolu	Obchodné spoločnosti	SZČO	Spolu	
Zamestnanci	3 790	1 751	5 541	804	1 150	1 954	7 495
Pracujúci	3 790	1 751	5 541	2 769	8 436	11 205	16 746
Priemerná mzda zamestnancov	1 819	1 362	1 675	1 075	896	970	1 491

Zdroj: Zelená správa za rok 2022

Vývoj počtu pracovníkov aj zamestnancov v LH SR postupne klesá. So zreteľom na dlhodobé trendy bude počet pracovníkov v LH klesať aj naďalej. Časť poklesu počtu pracovníkov je prirodzene spätá s racionalizáciou výroby, so zvyšovaním produktivity práce a technologickým rozvojom. Tento jav má na jednej strane pozitívny efekt pri znižovaní nákladov lesných podnikov. Na druhej strane sa úspora nákladov obhospodarovateľov lesa preniesla na štát v podobe nižšieho výberu poistného a daní z príjmov fyzických osôb (štát prichádza o odvody do sociálnej a zdravotných poisťovní a o daň z príjmu, keďže živnostníci väčšinou platia odvody a daň z príjmov z minimálneho vymeriavacieho základu). Okrem uvedeného časť úbytku pracovníkov je spôsobená aj prirodzeným úbytkom staršej generácie, ktorá doteraz v lese pracovala, ale aj nezaujmom mladých ľudí o ťažkú a rizikovú prácu v lese. Ďalším faktorom poklesu počtu pracovníkov v tradičných činnostiach LH je zvyšovanie výmery bezzásahových území a obmedzovanie ťažby dreva, čo v kombinácii s racionalizáciou výroby vedie k nižšej potrebe pracovníkov.¹²

Na druhej strane sa v LH prejavuje veľký nedostatok kvalifikovaných zamestnancov pre obsluhu nových technologických zariadení pri obhospodarovaní lesa (harvestory, lanovky, traktory, atď..)

Pre zabezpečenie rozvoja LH bude potrebné v oblasti ľudských zdrojov podporovať duálne vzdelávanie, ktoré pri správnom nastavení môže prispieť k riešeniu alarmujúcej situácii v oblasti nedostatku kvalifikovaných zamestnancov na robotníckych pozíciách. V prvom rade je pre lesnícke školy/zamestnávateľov potrebné zabezpečiť novú techniku potrebnú pre vzdelávanie a rovnako riešiť logistické problémy hlavne s dopravou žiakov na pracovisko. V oblasti zvyšovania odbornej úrovne zamestnancov v lesnom hospodárstve je potrebné sa zamerať na štyri základné oblasti:

- adaptačné opatrenia na zmenu klímy,
- rozvoj zelenej ekonomiky,

¹¹ Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore poľnohospodárstva, veterinárstvo a rybolov do roku 2030

¹² Analýza odborného vzdelávania a prípravy - Skupina odborov vzdelávania 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II. (lesníctvo)

- využívanie moderných informačných technológií,
- posilňovanie akceptácie lesníckeho sektora.

Obhospodarovatelia lesa väčších výmer (štátne subjekty a mestské lesy) by mali vypracovať stratégiu rozvoja ľudských zdrojov, ktorá by mala byť zameraná aj na zvyšovanie odbornej úrovne zamestnancov.

Tabuľka č. 19: Zamestnanosť a priemerné mzdy zamestnancov v LH po rokoch v €

Ukazovateľ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zamestnanci	9 637	9 714	9 549	8 924	8 686	7 832	8 304	7 495
Pracujúci	21 429	19 904	19 648	17 966	17 868	16 810	16 848	9 251
Priemerná mzda zamestnancov v LH SR	868	889	914	980	1 084	1 022	1 206	1 491
Priemerná mzda zamestnancov v NH SR	883	912	954	1 013	1 092	1 133	1 211	1 304

Zdroj: Zelená správa za rok 2022

Ku koncu roka 2019 úrady práce, sociálnych vecí a rodiny evidovali podľa odvetvia posledného zamestnávateľa v LH SR (SK NACE 02) 1 600 uchádzačov o zamestnanie, najviac 536 v Prešovskom samosprávnom kraji.

3.3.3 Lesnícke stredné odborné školy

V skupine odborov vzdelávania sú v platnej sústave odborov vzdelávania spolu 2 učebné odbory, z toho jeden učebný odbor (F) na stupni vzdelania nižšie stredné odborné vzdelanie a jeden učebný odbor (H) na stupni vzdelania stredné odborné vzdelanie.

V školskom roku 2022/2023 poskytovalo vzdelávanie v učebných a študijných odboroch v skupine odborov 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. a 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II. lesníckych odboroch 14 škôl v samosprávnych krajoch Bratislavskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom. Školy poskytujúce lesnícke odbory vzdelávania nie sú v Nitrianskom, Trnavskom a Trenčianskom samosprávnom kraji. Osobitný prípad je vyučovanie odboru 4579 F lesná výroba v Reedukačnom centre v Tornali, kde sa žiaci nehlásia, ale vyučovanie patrí k reedukačným procesom chovancov.

Najvyšší počet žiakov je v učebnom odbore 4579 F lesná výroba. V študijných odboroch vykazuje najvyšší podiel žiakov odbor 4219 M 01 lesníctvo - lesnícka prevádzka

Tabuľka č. 20: Vývoj počtu žiakov v skupine odborov 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. a 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II. (zber k 15. 9. 2023)

Kód a názov odboru	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
4521L lesné hospodárstvo	55	65	69	56	45	38	15
4219M01 lesníctvo - lesnícka prevádzka	512	532	551	519	522	526	515
4219M02 lesníctvo - krajinná ekológia	135	107	85	88	73	63	71
4556K operátor lesnej techniky	209	202	213	187	194	201	170
4575H mechanizátor lesnej výroby	240	228	191	178	170	143	110
4579F lesná výroba	173	192	211	227	219	232	282

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

Počet absolventov má v posledných rokoch mierne kolísavý trend, bez výraznejších výkyvov. Vývoj nezamestnanosti absolventov stredných škôl prebieha v sezónnych cykloch, a to od júna do mája nasledujúceho roku. Cyklus začína ukončením školy a príchodom absolventov na trh práce. Z nich je časť úspešná a hneď získa pracovné miesto. Ostatní si naďalej hľadajú vhodné umiestnenie, a to aj prostredníctvom úradov práce a dostávajú sa do ich evidencie. V septembri zvyčajne kulminuje počet evidovaných absolventov stredných škôl, u vysokoškolákov sú to mesiace jún a júl. Dynamika tohto procesu pokračuje v ďalších mesiacoch postupnou absorpciou nezamestnaných trhom práce. Počet evidovaných klesá a uzatvára sa na minimálnej hodnote spravidla v máji nasledujúceho roku.

Sústava odborov vzdelávania pre skupiny odborov 42, 45 Lesné hospodárstvo je z hľadiska počtu odborov vyvážená a nie je potrebné vykonať analýzu na prehodnotenie redukcie počtu odborov vzdelávania. Z podkladov analýzy regionálnych stratégií za jednotlivé kraje Slovenska naopak vyplynula požiadavka reagovať pružne na požiadavky trhu práce a výstupov Centier excelentnosti OVP tvorbou nových atraktívnych odborov vzdelávania cestou experimentálneho overovania.¹³

Najvyšší počet absolventov v školskom roku 2022/2023 je v učebnom odbore 4579 F lesná výroba. V študijných odboroch je najvyšší podiel absolventov v študijnom odbore 4219 M 01 lesníctvo - lesnícka prevádzka.

Tabuľka č. 21: Vývoj počtu absolventov v skupine odborov 42 45 (zber k 15. 9. príslušného roka)

Kód a názov odboru	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
4521 L lesné hospodárstvo	4	9	4	7	11	5	8
4526 L mechanizácia poľn. a LH	2	0	0	0	0	0	2
4219 M 01 lesníctvo - lesnícka prevádzka	126	128	136	126	116	127	131
4219 M 02 lesníctvo - krajinná ekológia	30	22	14	28	23	16	18
4556 K operátor lesnej techniky	36	18	54	45	46	51	37
4575H mechanizátor lesnej výroby	58	72	48	50	48	32	38
4579F lesná výroba	69	75	74	99	77	39	67

Zdroj: Evidencia odborov vzdelávania podľa škôl a počtu žiakov, SLsK

Ani jeden samosprávny kraj v skupine odborov 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. a 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II. neuvádza odbor vzdelávania nad rozsah potrieb trhu práce ani s nedostatočným počtom absolventov.

Tabuľka č. 22: Vývoj absolventskej miery nezamestnanosti v jednotlivých odboroch vzdelávania

Kód a názov odboru	Absolventská miera nezamestnanosti v %				
	09/2020	05/2021	09/2021	05/2022	05/2023
4521 L lesné hospodárstvo	12,5	0	2,9	2,9	0
4219 M 01 lesníctvo - lesnícka prevádzka	11,0	8,7	16,1	6,6	5,5
4219 M 02 lesníctvo - krajinná ekológia	8,6	14,6	11,8	7,8	5,1
4556 K operátor lesnej techniky	8,2	8,4	21,3	3,4	4,2
4575 H mechanizátor lesnej výroby	10,7	18,2	18,1	6,4	9,9
4579 F lesná výroba	23,5	21,5	0	0	14,3

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

¹³ Štátny inštitút odborného vzdelávania 2022

Príloha č. 1: Stredné odborné školy v skupine odborov Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo rozvoj vidieka I. (skupina odborov 42),

Príloha č. 1: Stredné odborné školy v skupine odborov Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo rozvoj vidieka II. (skupina odborov 45).

3.4 Veterinárne vedy

Veterinárne činnosti sa delia na:

- a) súkromné odborné veterinárne činnosti (SVČ), ktoré vykonáva súkromný veterinárny lekár (SVL) zapísaný v Komore veterinárnych lekárov (KVL SR) na základe udelenej licencie, t. j. všetci SVL sú fyzické osoby evidované ako SZČO,
- b) štátne odborné veterinárne činnosti (ŠVČ), ktoré vykonáva štátny veterinárny lekár zamestnaný v rámci Štátnej veterinárnej potravinovej správy (ŠVPS SR) v príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správe, ktoré pôsobia v rámci jednotlivých okresoch,
- c) časť SVL našla uplatnenie aj v sektore farmaceutického priemyslu ako odborní reprezentanti farmaceutických firiem.

Výkon súkromných odborných činností realizujú súkromní veterinárni lekári podľa odborného zamerania:

- veterinárna prax v chovoch HZ - vykonávaná priamo v chovoch hospodárskych zvierat,
- veterinárna prax pri spoločenských zvieratách - vykonávaná vo veterinárnych ambulanciách, klinikách alebo veterinárnych nemocniciach,
- zmiešaná veterinárna prax, kedy SVL vykonáva OVC aj v chovoch hospodárskych zvierat aj vo veterinárnych ambulanciách, klinikách alebo veterinárnych nemocniciach,
- vo veterinárnej ambulancii, v ktorej ošetruje spoločenské, exotické a iné zvieratá,
- špecializovaná veterinárna prax (zoologické záhrady, karanténne stanice, útulky, odchytné stanice).

V uplynulých 10-tich rokoch sa podiel vyššie uvedených typov odborných veterinárnych činností a ich pracovísk na celkovom výkone odbornej veterinárnej činnosti menil podľa vývoja v sektore živočíšnej výroby v chovoch hospodárskych zvierat. Počet praxí v chovoch hospodárskych zvierat v priamej závislosti od znižovania počtu chovov hospodárskych zvierat klesal a súkromní veterinárni lekári sa presúvali pri výkone odbornej veterinárnej činnosti do oblasti zmiešanej praxe, alebo priamo len praxe spoločenských zvierat.¹⁴

V percentuálnom vyjadrení sa v uplynulých 10-tich rokoch zmenil pomer z 80 % praxe hospodárskych zvierat ku 20 % praxe spoločenských zvierat na 15 % : 85 %. Výlučnú prax hospodárskych zvierat vykonáva len niekoľko špecialistov na celom území SR, často len formou poradenskej činnosti. Ostatní veterinárni lekári vykonávajú zmiešanú prax s prevahou praxe spoločenských zvierat.

3.4.1 Zhodnotenie ekonomického potenciálu veterinárnej činnosti

Honorovanie súkromných odborných veterinárnych činností je vzhľadom na jej špecifický charakter (ktorý je daný rôznymi podmienkami, v ktorých sa súkromná odborná veterinárna činnosť vykonáva) realizované vo forme ceny dohodou. KVL SR, ako stavovská organizácia nedisponuje žiadnymi údajmi, ktoré sa týkajú cenotvorby súkromných odborných veterinárnych činností. Dôvodom je postoj Protimonopolného úradu, ktorý vníma akúkoľvek snahu v oblasti cenotvorby, či už zo strany KVL SR,

¹⁴ Analýza odborného vzdelávania a prípravy Skupina odborov vzdelávania 43 Veterinárne vedy

alebo jej členov ako protiprávne kroky, ktoré naplňajú skutkovú podstatu tzv. kartelovej dohody. Z tohto dôvodu je cenotvorba súkromných odborných veterinárnych činností, ktorú vykonávajú súkromní veterinári lekári v chove hospodárskych zvierat daná dohodou konkrétneho súkromného veterinárneho lekára a majiteľa chovu hospodárskych zvierat. Vo všeobecnosti sa prihliada na veľkosť chovu (počet zvierat) a rozsah vykonávaných súkromných odborných veterinárnych činností. V celkovom finančnom vyjadrení predstavuje pre chovateľa náklad na výkon súkromných odborných veterinárnych činností približne 1 – 2 % celkových nákladov na chov hospodárskych zvierat.

Súkromní veterinári lekári realizujú výkon odborných veterinárnych činností aj v zahraničí. Po vstupe SR do EÚ je licencia súkromného veterinárneho lekára, ktorú vydáva KVL SR, uznávaná aj v ostatných členských krajinách. Uvedenú skutočnosť využili niektorí súkromní veterinári lekári a vykonávajú súkromnú odbornú veterinárnu činnosť v zahraničí, najviac v Českej republike a Anglicku, ale aj v Nemecku. Presné počty nie sú KVL SR známe, ale zo sprostredkovaných informácií je možné usudzovať, že tento trend sa postupom času znižuje, pretože dochádza k saturácii potrieb pracovníkov v západných krajinách a mnohí súkromní veterinári lekári, ktorí pôsobili v zahraničí, sa vracajú domov. Dôvodom je aj veľký prílev veterinárnych lekárov z iných východoeurópskych krajín, ako je Bulharsko, Rumunsko a Poľsko.

Mnohé veterinárne zariadenia sa postupom času vďaka požiadavkám klientely profilujú na špecializované pracoviská podľa toho, akú odbornú veterinárnu činnosť jej majitelia vykonávajú. Tento trend je zreteľný predovšetkým v praxi spoločenských zvierat, kde sa v posledných rokoch vyprofilovalo viacero špecializovaných veterinárnych kliník, hlavne vo veľkých mestských aglomeráciách. Jedná sa o pracoviská so špičkovou diagnostickou a zobrazovacou technikou, ktorá je nevyhnutným predpokladom pre správnu diagnostiku napr. v oblasti chirurgie, ortopedie, endokrinológie a iné.

V nasledovnej tabuľke sú uvedené počty a skladba súkromných veterinárnych lekárov, ktorých eviduje KVL SR. Z meniaceho sa početného zastúpenia je zrejмый trend, ktorý je typický pre celý sektor veterinárnych vied. Dochádza k výraznej feminizácii vo všetkých oblastiach výkonu odborných veterinárnych činností. Netýka sa to len súkromných veterinárnych lekárov, ktorí vykonávajú súkromné odborné veterinárne činnosti. Takýto trend je aj v oblasti výkonu štátnych veterinárnych činností, pri veterinárnej hygienickom dozore a epizootologickom dozore. Zvlášť markantné je to pri pohľade na skladbu a jej trend u novoprijatých členov. Dokonca aj do praxe v chovoch hospodárskych zvierat, ktorá bola vzhľadom na charakter a fyzickú náročnosť výkonu odborných veterinárnych činností doménou mužov, dnes stále viac prenikajú ženy.

Tabuľka č. 23: Štruktúra súkromných veterinárnych lekárov na veterinárnych pracoviskách

SVL členovia KVL SR	Rok				
	2018	2019	2020	2021	2022
Celkový počet	1 344	1 388	1 418	1 503	1 547
Z toho ženy	464	563	587	654	694
Z toho muži	880	825	831	849	853
Z toho novoprijatí	61	92	88	126	93
Z toho ženy	44	71	65	99	69
Z toho muži	17	21	23	27	24

Zdroj: KVL SR

Výkon SVČ v praxi spoločenských zvierat je priestorovo viazaný na ambulancie, kliniky alebo veterinárne nemocnice. Veterinárna prax spoločenských zvierat je najprogressívnejšie sa rozvíjajúcim segmentom SVČ, vzhľadom na rastúcu obľubu chovu spoločenských zvierat na Slovensku, predovšetkým v mestských a prímestských aglomeráciách. V praxi spoločenských zvierat je najväčší potenciál

pre umiestnenie stredoškolských absolventov SOŠ s veterinárnym zameraním. Predovšetkým ako veterinárnych asistentov alebo sestričky. Hrubá mzda stredoškolského absolventa zamestnaného na veterinárnych pracoviskách na pozícii veterinárny asistent, sestrička, recepčná, inštrumentárka sa pohybuje v rozsahu 700 € až do 1 500 € v závislosti na finančnej sile daného pracoviska.

Finančné ohodnotenie odborných pracovníkov na veterinárnych pracoviskách: vo všeobecnosti sa mzdy pracovníkov, stredný personál – veterinárny asistent, alebo sestrička líšia na základe finančnej zdatnosti veterinárneho pracoviska, ktorá je daná aj rozsahom vykonávanej súkromnej odbornej veterinárnej činnosti a početnosti kmeňovej klientely a tiež kúpyschopnosťou obyvateľstva v danom regióne. Typickým príkladom rozdielov je pomer západ SR, hlavne región BA s východom SR, napr. región Spiša, alebo Šariša.

3.4.2 Aktuálny stav stredoškolského odborného vzdelávania v oblasti veterinárnej činnosti

Stredné odborné školy s veterinárnym zameraním sú školy výberové, t. j. počet záujemcov o štúdium je vyšší ako sú kapacitné možnosti škôl. Dôkazom vysokej vedomostnej úrovne absolventov je aj trvalo nízke percento neumiestnených absolventov na trhu práce. Mnohí absolventi považujú ukončenie štúdia na SOŠ veterinárnej za najlepšiu prípravu pre vysokoškolské štúdium. KVL SR ako stavovská organizácia a jej členovia (súkromní veterinárni lekári) úzko spolupracujú so strednými odbornými veterinárnymi školami. Mnohí súkromní veterinárni lekári vykonávajú aj pedagogickú činnosť priamo na školách, takže prepojenie teórie vyučovacieho procesu je priamo naviazané na odbornú prax, či už vo forme individuálnej praxe u súkromného veterinárneho lekára alebo v rámci systému duálneho vzdelávania.

Poskytovateľmi vzdelávania v skupine odborov 43 Veterinárne vedy v školskom roku 2020/2021 boli SOŠ pôdohospodárska a veterinárna Ivanka pri Dunaji, SOŠ veterinárna Bratislava, Nitra a Košice – Barca, SOŠ poľnohospodárska a služieb vidieka Trnava a Žilina, SOŠ agrotechnická Topoľčany a SOŠ agropotravinárska a technická Kežmarok.

Sústava odborov vzdelávania pre skupinu odborov 43 Veterinárske vedy je z hľadiska počtu odborov vyvážená a nie je potrebné vykonať analýzu na prehodnotenie redukcie počtu odborov vzdelávania. Z podkladov analýzy regionálnych stratégií za jednotlivé kraje Slovenska naopak vyplynula požiadavka reagovať pružne na požiadavky trhu práce tvorbou nových atraktívnych odborov vzdelávania cestou experimentálneho overovania.¹⁵

Tabuľka č. 24: Vývoj žiakov v skupine odborov 43 Veterinárne vedy

Kód a názov odboru	2018	2019	2020	2021	2022
4336 M 00 veterinárne zdravotníctvo a hygiena	202	120	0	0	0
4336 M 01 veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov hospodárskych zvierat	295	369	368	353	363
4336 M 02 veterinárne zdravotníctvo a hygiena – hygienická a laboratórna služba	162	66	199	211	236
4336 M 03 veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov cudzokrajných zvierat	140	199	197	214	231
4336 M 04 veterinárne zdravotníctvo a hygiena – drobnochov	85	83	80	75	68
4336 M 05 veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov psov	90	75	79	96	120
4336 M xx (experiment) veterinárny asistent pre ambulancie	71	137	137	139	129

Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

¹⁵ Štátny inštitút odborného vzdelávania 2022

4 Východiská koncepcie

4.1 Strategické materiály a z nich vyplývajúca analýza súčasného stavu odborného vzdelávania a prípravy.

Koncepcia vychádza z nasledovných strategických dokumentov:

- Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2023 – 2027,
- Vízia spoločných postupov pri budovaní moderného pôdohospodárstva v horizonte roku 2035, NPPC,
- Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025 (Centrum vedecko-technických informácií SR 2020),
- Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore poľnohospodárstvo, veterinárstvo a rybolov do roku 2030 (SPPK),
- Štatistický úrad SR,
- Analýza odborného vzdelávania a prípravy Skupina odborov vzdelávania 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II.“,
- Analýza odborného vzdelávania a prípravy Skupina odborov vzdelávania 43 Veterinárne vedy,
- Analýza odborného vzdelávania a prípravy Skupina odborov vzdelávania 29 Potravinárstvo,
- Analýza odborného vzdelávania a prípravy Skupina odborov vzdelávania 42 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II.“ (lesníctvo),
- Strategický plán SPP na roky 2023 – 2027,
- Národný lesnícky program SR 2025 – 2030,
- Program rozvoja vidieka SR na programové obdobie 2014 – 2022,
- Zelená správa MPRV SR za roky 2019, 2020, 2021 a 2022,
- Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore potravinárstva (Autorský kolektív členov Sektorovej rady pre potravinárstvo),
- Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore lesného hospodárstva a drevospracujúceho priemyslu,
- Regionálne stratégie odborného vzdelávania a prípravy pripravované vyššími územnými celkami,
- Z materiálov profesijných a stavovských organizácií, ktoré sú v zmysle platnej legislatívy partnerom pre túto oblasť odborného vzdelávania a prípravy,
- Z materiálov MŠVVaM SR a ŠIOV,
- Z analýz zameraných na vývoj ukazovateľov, ich trendy a anticipáciu budúceho vývoja, ako napríklad: Vývojové tendencie ukazovateľov materských, ZŠ a stredných škôl, Prognóza vývoja ukazovateľov stredných odborných škôl do roku 2025,
- Trexima - STRATÉGIA ROZVOJA ĽUDSKÝCH ZDROJOV v sektore lesné hospodárstvo a drevospracujúci priemysel do roku 2030,
- Hydina a vajcia - Situačná a výhľadová správa,
- Koncepcia rozvoja potravinárskeho priemyslu 2014 – 2020.

4.2 Všeobecne záväzné právne predpisy

Odborné vzdelávanie a príprava žiakov na výkon povolania vychádza z nasledovných legislatívnych noriem a predpisov:

- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

- Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a doplňajú niektoré zákony
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- Zákon č. 442/2004 Z. z. o súkromných veterinárnych lekároch, o Komore veterinárnych lekárov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 488/2002 Z. z. o veterinárnej starostlivosti a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška č. 287/2022 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania
- Vyhláška č. 202/2022 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl
- Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 97/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti a dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania

4.3 Odvetvová analýza súčasného stavu odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností

4.3.1 Vývoj a vzťahy v systéme odborných škôl

Úroveň hlavných ukazovateľov (počtu žiakov, tried, učiteľov, učební) v systéme regionálneho školstva je podmienená demografickým vývojom a distribučnými pomermi v sústave škôl. Populačný vývoj určuje stupeň demografickej záťaže na školský systém a spolu so sociálno-ekonomickými faktormi aj mieru dopytu po danom type školy a druhu výchovno-vzdelávacích služieb. Väzby stredných škôl na populačný vývoj nie sú také tesné ako v prípade základných škôl. Distribúcia populačného ročníka na jednotlivé druhy vzdelávacích programov je výsledkom ponuky škôl a záujmu žiakov ovplyvňovaného šancou vhodného uplatnenia sa na trhu práce.

Vplyv populačného vývoja na školský systém neprebíha jednoznačne, deterministicky, ale je výsledkom stochastických (pravdepodobnostných) zákonitostí. Tieto premietajú procesy z mikroúrovne jednotiek (konkrétnych detí, žiakov, učiteľov) do výsledných trajektórií školských ukazovateľov na makroúrovni systému.

Referenčnou populáciou žiakov stredných škôl je mládež vo veku 15 až 18 rokov. Jej dlhodobý a výrazný 41 % pokles trval až do roku 2019. V porovnaní s 354 tisícmi v roku 2000 sa znížil o 146,2 tisíc na 207,8 tisíc. V ďalšom období bude ukazovateľ rásť 1 % tempom, v roku 2025 dosiahne úroveň približne 230 tisíc.

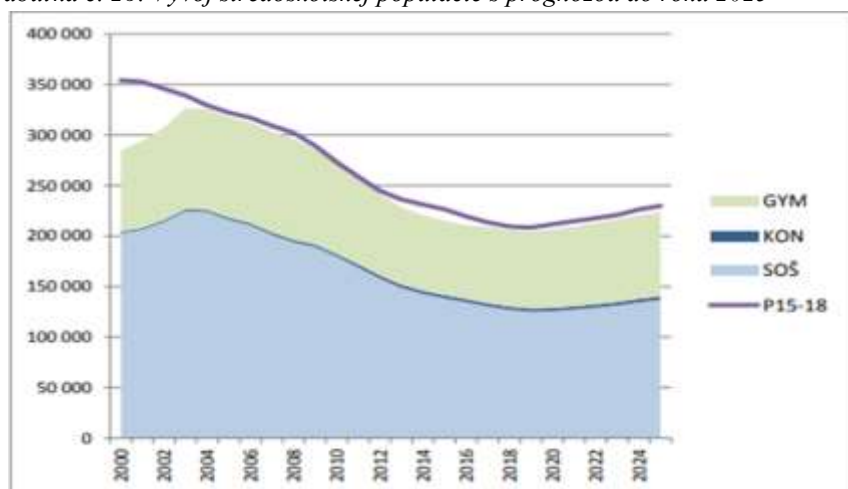
Tabuľka č. 25: Vývoj štruktúry žiakov stredných škôl s prognózou do roku 2025

Rok	15 roční	Medziročný index MI(P15)	Druh fázy FI(P15)	15 až 18 roční	Medziročný index MI(P15-18)	Druh fázy FI(P15-18)	19 roční	Medziročný index MI(P19)	Druh fázy FI(P19)
2000	87 528	.		353 999	.		89 816	.	
2001	86 016	0,98		352 699	1,00		90 582	1,01	
2002	82 390	0,96		345 741	0,98		89 202	0,98	
2003	81 947	0,99		338 922	0,98		88 681	0,99	
2004	79 012	0,96		329 314	0,97		88 575	1,00	
2005	78 796	1,00		322 130	0,98		85 976	0,97	
2006	77 343	0,98		317 086	0,98		82 387	0,96	
2007	73 828	0,95		309 062	0,97		82 064	1,00	
2008	72 255	0,98	fáza poklesu	302 266	0,98	fáza poklesu	79 246	0,97	
2009	65 836	0,91		289 275	0,96		78 911	1,00	
2010	61 045	0,93		272 995	0,94		77 385	0,98	
2011	59 618	0,98		258 484	0,95		73 411	0,95	fáza poklesu
2012	58 546	0,98		244 752	0,95		72 240	0,98	
2013	56 848	0,97		236 111	0,96		65 797	0,91	
2014	55 938	0,98		230 999	0,98		60 991	0,93	
2015	54 989	0,98		226 257	0,98		59 712	0,98	
2016	51 526	0,94	FI 0,58	219 210	0,97		58 544	0,98	
2017	50 796	0,99		213 169	0,97		56 814	0,97	
2018	51 608	1,02		208 877	0,98	FI	55 900	0,98	
2019	53 904	1,04		207 774	0,99	FI 0,59	54 977	0,98	
2020	54 575	1,01	fáza rastu	211 585	1,02		51 952	0,94	FI
2021	54 082	0,99		214 780	1,02	fáza rastu	51 395	0,99	0,57
2022	54 532	1,01		217 625	1,01		52 229	1,02	fáza rastu
2023	57 182	1,05	FI	220 778	1,01		54 600	1,05	rastu
2024	59 851	1,05	1,18	226 078	1,02	FI	55 151	1,01	FI
2025	57 881	0,97		229 899	1,02	1,11	54 688	0,99	1,06

Zdroj: Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025 – CVIT SR

Populačný ročník 15 ročných klesal do roku 2017. Od roku 2000 sa znížil o 42 % z 87,5 tisíc na 50,8 tisíc. V súčasnosti je v rastovej fáze a dosahuje úroveň 53,9 tisíc. V nasledujúcom období by sa mal počet zvýšiť na takmer 60 tisíc. Počet 19 ročných klesá, od roku 2000 sa znížil o 39 % z 89,8 tisíc na súčasných 55 tisíc. Pokles trval až do roku 2021, keď dosiahol hodnotu 51,4 tisíc. Následne by mal ukazovateľ vzrásť opäť na 55 tisíc osôb.

Tabuľka č. 26: Vývoj stredoškolskej populácie s prognózou do roku 2025

Zdroj: Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025 – CVIT SR

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) charakterizuje strednú odbornú školu ako: "vnútorne diferencovanú strednú školu, ktorá pripravuje žiakov najmenej v dvojročnom a najviac v päťročnom vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania. Vzdelávacie programy stredných odborných škôl sú zamerané predovšetkým na výkon povolání a odborných činností v národnom hospodárstve, zdravotníctve, verejnej správe, kultúre, umení, a v ostatných oblastiach a môžu pripravovať aj na ďalšie štúdium".

Legislatívny rámec inovovanej funkcie stredných odborných škôl, do ktorých boli od roku 2008 začlenené bývalé stredné odborné učilištia, tvoria zákon 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave.

Prognóza vývoja počtu žiakov v SOŠ od roku 2003 sa začala sústavne znižovať. Klesajúca fáza, v ktorej sa počet žiakov znížil o 46 % z 224,7 tisíc na 122,2 tisíc, trvá do súčasnosti. Do súčasnosti sa znížil o 53 %, z 76,5 tisíc na 35,9 tisíc žiakov. V ďalšom období by mal ukazovateľ vzrásť na 42,4 tisíc novoprijatých žiakov.

Po ruptúre na začiatku milénia vstúpil vývoj počtu absolventov do klesajúcej fázy. Rovnomerným tempom sa znížil z 59,5 tisíc na súčasných 30,5 tisíc, t. j. takmer o polovicu. V roku 2022 absolvovalo vzdelávacie programy v SOŠ približne 26,9 tisíc absolventov. Do roku 2025 by mal ukazovateľ vzrásť.

4.3.2 Rezortné odborné vzdelávanie

Podľa aktuálne platnej vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a mládeže SR (ďalej len MŠVVaM SR) č 287/2022 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania v znení neskorších predpisov, účinná od 01.10.2023 a na základe charakteru činností patriacich do pôsobnosti rezortu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka sa odborné vzdelávanie s dosiahnutím rôznych stupňov stredného odborného vzdelania uskutočňuje v nasledovných učebných a študijných odboroch:

Skupina učebných odborov podľa § 1 ods. 4

Skupiny učebných odborov ktorých absolvovaním žiak získa nižšie stredné odborné vzdelanie a kvalifikáciu podľa EKR a SKR na úrovni 2:

29 POTRAVINÁRSTVO

Kód odboru	Názov odboru
2982 F	potravínárska výroba

45 POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA II

Kód odboru	Názov odboru
4572 F	poľnohospodárska výroba
4579 F	lesná výroba

Skupina študijných odborov podľa § 1 ods. 5

Skupiny učebných odborov ktorých absolvovaním žiak získa stredné odborné vzdelanie a kvalifikáciu podľa EKR a SKR na úrovni 3:

29 POTRAVINÁRSTVO

Kód odboru	Názov odboru
2954 H	mäsiar/ mäsiarka
2955 H	mäsiar/ mäsiarka, lahôdkar/ lahôdkarka
2956 H	mäsiar kuchár / mäsiarka kuchárka
2962 H	pekár/ pekárka
2963 H	mlynár a cestovinár / mlynárka a cestovinárka
2964 H	cukrár/ cukrárka
2965 H	cukrovinkár pečivár/ cukrovinkárka pečivárka

2977 H	cukrár kuchár/ cukrárka kuchárka
2978 H	cukrár pekár/ cukrárka pekárka
2980 H	pracovník/ pracovníčka v potravinárstve - výroba trvanlivých potravín
2987 H 01	biochemik/ biochemička – mliekarská výroba
2987 H 02	biochemik/ biochemička – výroba piva a sladu
2987 H 03	biochemik/ biochemička – liehovarnícka výroba a výroba vína

45 POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA II

Kód odboru	Názov odboru
4524 H	agromechanizátor, opravár / agromechanizátorka, opravárka
4529 H	pracovník/ pracovníčka pre záhradnú tvorbu, zeleň a služby
4561 H	poľnohospodár/ poľnohospodárka
4561 H 01	poľnohospodár/ poľnohospodárka – mechanizácia
4561 H 02	poľnohospodár/ poľnohospodárka – farmárstvo
4561 H 03	poľnohospodár/ poľnohospodárka – služby
4562 H	lesokrajinár/ lesokrajinárka
4567 H	poľnohospodár/ poľnohospodárka pre služby na vidieku
4569 H	viazač/ viazačka – aranžér kvetín
4571 H	záhradník/ záhradníčka
4575 H	mechanizátor/ mechanizátorka lesnej výroby
4578 H	rybár/ rybárka
4580 H	chovateľ/ chovateľka
4580 H 02	chovateľ/ chovateľka – chov koní a jazdectvo
4580 H 05	chovateľ/ chovateľka – chov oviec a kôz
4582 H	včelár, včelárka

Skupina študijných odborov, do ktorých sú zaradené študijné odbory a zamerania študijných odborov v stredných odborných školách, ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie:

Skupina študijných odborov podľa § 1 ods. 6

skupiny študijných odborov (zameraní študijných odborov) ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie a kvalifikáciu podľa EKR a SKR na úrovni 4:

29 POTRAVINÁRSTVO

Kód odboru	Názov odboru
2940 M	potravinárstvo
2940 M 01	potravinárstvo – výroba cukru a cukrovíniiek
2940 M 03	potravinárstvo – spracúvanie múky
2940 M 04	potravinárstvo – kvasná technológia
2940 M 05	potravinárstvo – spracúvanie mlieka
2940 M 06	potravinárstvo – spracúvanie mäsa
2940 M 08	potravinárstvo – podnikanie v potravinárstve
2940 M 09	potravinárstvo – potravinár – kvalítar
2949 M	výživa, ochrana zdravia a hodnotenie potravín
2950 M	poradenstvo vo výžive
2958 M	kontrolór/ kontrolórka potravín
2952 L	výroba potravín
2960 K	operátor/ operátorka potravinárskej výroby

42 POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA I

Kód odboru	Názov odboru
4210 M	agropodnikanie
4210 M 02	agropodnikanie – poľnohospodárske služby
4210 M 04	agropodnikanie – farmárstvo
4210 M 08	agropodnikanie – poľnohospodársky manažment
4210 M 11	agropodnikanie – agroturistika
4210 M 13	agropodnikanie – alternatívne poľnohospodárstvo
4210 M 14	agropodnikanie – chovateľstvo hospodárskych zvierat
4210 M 16	agropodnikanie – pestovateľstvo
4210 M 17	agropodnikanie – chov koní a jazdectvo
4210 M 18	agropodnikanie – kynológia
4211 M	záhradníctvo
4211 M 16	záhradníctvo – záhradná a krajinárska tvorba
4211 M 17	záhradníctvo – viazačstvo a aranžérstvo
4211 M 26	záhradníctvo – sadovnícka a krajinárska tvorba
4215 M	rybárstvo
4219 M	lesníctvo
4219 M 01	lesníctvo – lesnícka prevádzka
4219 M 02	lesníctvo – krajinná ekológia
4227 M	vinohradníctvo a ovocinárstvo
4227 M 01	vinohradníctvo a ovocinárstvo – prevádzka
4227 M 02	vinohradníctvo a ovocinárstvo – podnikanie
4227 M 03	vinohradníctvo a ovocinárstvo – agroturistika
4227 M 05	vinohradníctvo a ovocinárstvo – someliérstvo
4228 M	záhradnícka výroba a služby
4234 M	podnikanie v chovoch spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat
4236 M	ekonomika pôdohospodárstva
4239 M	floristika
4243 M	mechanizácia pôdohospodárstva
4246 M	bioenergetika
4240 M (úspešne ukončené exp. overovanie)	záhradný dizajn

43 VETERINÁRSKE VEDY

Kód odboru	Názov odboru
4336 M	veterinárne zdravotníctvo a hygiena
4336 M 01	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov hospodárskych zvierat
4336 M 02	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – hygienická a laboratórna služba
4336 M 03	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov cudzokrajných zvierat
4336 M 04	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – drobnochov
4336 M 05	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov psov
4338 M (úspešne ukončené exp. overovanie)	veterinárny asistent pre ambulancie

45 POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA II

Kód odboru	Názov odboru
4553 K	podnikateľ/ podnikateľka pre rozvoj vidieka
4556 K	operátor/ operátorka lesnej techniky
4508 L	rybárstvo a životné prostredie
4511 L	záhradníctvo
4512 L	poľnohospodárstvo
4521 L	lesné hospodárstvo
4526 L	mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
4532 K (úspešne ukončené exp. overovanie)	agromechatronik

Skupina študijných odborov podľa § 1 ods. 7

Skupiny študijných odborov (zameraní študijných odborov) ktorých absolvovaním žiak získa vyššie odborné vzdelanie a kvalifikáciu podľa EKR a SKR na úrovni 4:

29 POTRAVINÁRSTVO

Kód odboru	Názov odboru
2940 Q	potravinarstvo
2940 Q 01	potravinarstvo – hygiena potravín

42 POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÉ HOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA

Kód odboru	Názov odboru
4210 Q	agropodnikanie
4210 Q 02	agropodnikanie – hygiena potravín živočíšneho pôvodu
4220 Q	lesníctvo a lesnícky manažment
4221 Q	vidiecka turistika
4223 Q	krajinárske úpravy a tvorba krajiny

Rezortné odborné vzdelávanie je aktuálne zabezpečované v nasledovných druhoch škôl:

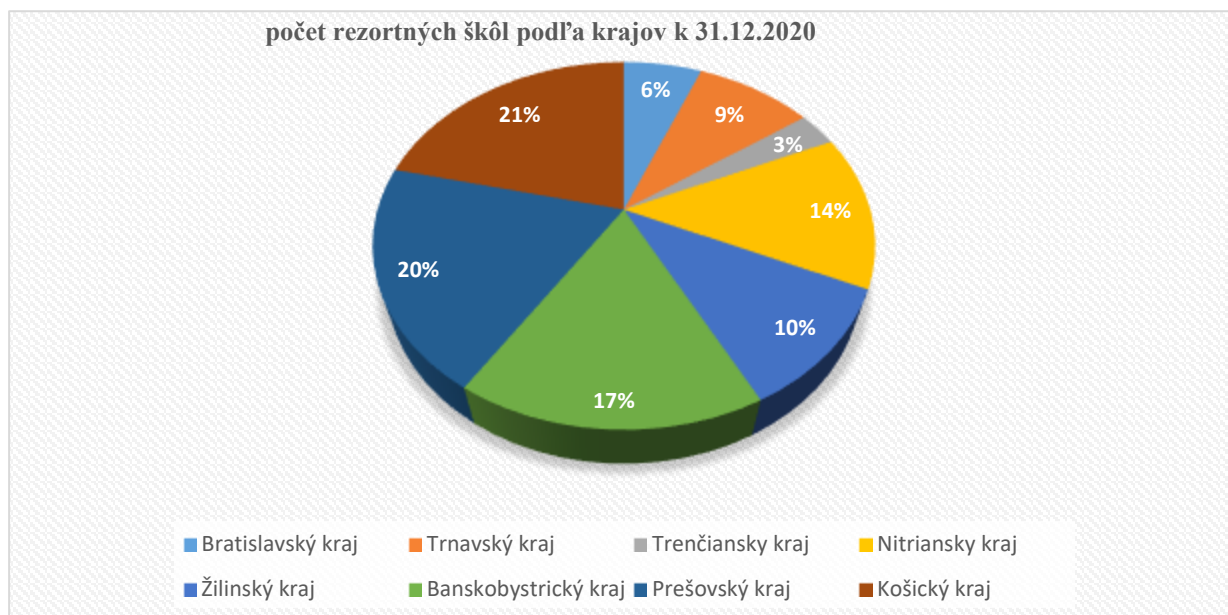
- spojené školy (SŠ) - odbory z oblastí 29, 42, 43, 45
- stredné odborné školy (SOŠ) - odbory z oblastí 29, 42, 43, 45
- hotelové akadémie (HA) - odbory z oblasti 29

V školskom roku 2021/2022 rezortné odborné vzdelávanie zabezpečovalo celkom 66 stredných škôl rozmiestnených na území jednotlivých krajov. Odborné vzdelávanie v rezortných odboroch sa realizuje prevažne na stredných odborných školách, ktoré tvoria 80 % podiel zo súhrnného počtu škôl zabezpečujúcich rezortné odborné vzdelávanie. Na rezortnom odbornom vzdelávaní sa zúčastňujú aj súkromné stredné školy.

V sieti škôl je zaradených veľké množstvo učebných a študijných odborov pre poľnohospodárstvo. Z nich najväčší záujem je o štúdium napr. na odbore agropodnikanie – kynológia, agropodnikanie – chov koní a jazdectvo, agropodnikanie – agroturistika, záhradníctvo, sadovnícka a krajinná tvorba. V rámci skupiny 45 prevláda záujem o štúdium v odbore agromechanizátor – opravár, záhradník, viazač - aranžér kvetín, podnikateľ pre rozvoj vidieka, chov koní a jazdectvo. Menší záujem je o štúdium tradičných odborov, po ktorých práve je veľký dopyt na trhu práce.

Najväčší záujem o štúdium a zároveň najväčší počet absolventov v skupine odborov vzdelávania 29 Potravinarstvo je evidovaný v odboroch pripravujúcich na profesiu cukrára. Mimoriadne nízky je záujem o štúdium odboru pekář, napriek aktuálne vysokému dopytu po takejto kvalifikovanej pracovnej sile na trhu práce. Nezáujem žiakov o štúdium pekára sa spája najmä s potrebou vysokej manuálnej zručnosti, prácou v skorých ranných hodinách a nízkym finančným ohodnotením

Tabuľka č. 27: Počet rezortných stredných škôl podľa krajov celkom

Zdroj: SPPK - Analýza odborného vzdelávania

Vývoj a zmeny v sektore veterinárnych vied je poznamenaný negatívnymi zmenami, ktoré sa dejú v sektore živočíšnej výroby, pretože súkromní veterinári lekári vykonávajú odbornú veterinárnu činnosť v chovoch hospodárskych zvierat. V poslednom období (cca 10 rokov) pozorujeme výrazný útlm chovu hospodárskych zvierat. Ako ubúda počet ich chovov, ubúda aj odborná veterinárna činnosť výhradne v chovoch hospodárskych zvierat. Prax spoločenských zvierat je naopak v dynamickom rozvoji, pretože stúpa záujem o chov rôznych druhov a kategórií domácich zvierat. Súkromní veterinári lekári v praxi spoločenských zvierat sa v rámci postgraduálu špecializujú na rôzne oblasti výkonu odbornej veterinárnej činnosti

pre spoločenské zvieratá. Súkromní veterinári lekári v praxi spoločenských zvierat sa združujú do väčších kolektívov v rámci veterinárnych pracovísk (ambulancie, kliniky, nemocnice).

Záujem o výkon veterinárnej činnosti je medzi žiakmi ZŠ stále veľký a počet uchádzačov o štúdium vo veterinárnych odboroch vzdelávania na stredných školách a následne na vysokých školách je väčší, ako sú kapacitné možnosti uvedených škôl. Záujem žiakov o prax na veterinárnych pracoviskách je veľký a žiaci si aktívne hľadajú súkromného veterinárneho lekára, u ktorého by mohli vykonávať individuálnu prax alebo byť v systéme duálneho vzdelávania.

Súkromní veterinári lekári, ktorí vykonávajú odbornú veterinárnu činnosť, spolupracujú so strednými školami veterinárneho zamerania a mnohí vykonávajú aj pedagogickú činnosť. Prepojenosť škola - prax je na vyhovujúcej úrovni a je nutné v záujme žiakov zachovať a pokračovať v tomto trende. KVL SR podporuje súkromných veterinárnych lekárov v snahe poskytovať odborné vedomosti a praktické zručnosti pre žiakov stredných odborných škôl formou odbornej praxe v školskom systéme vzdelávania alebo v systéme duálneho vzdelávania.

Tabuľka č. 28: Počet rezortných stredných škôl podľa krajov

Stav k 31.12.2020	spolu	sieť škôl pre pôdohospodársky sektor	spojené školy
Bratislavský kraj	4	2	2
Trnavský kraj	6	3	3
Trenčiansky kraj	2	2	0
Nitriansky kraj	9	9	0
Žilinský kraj	7	6	1
Banskobystrický kraj	11	10	1
Prešovský kraj	13	8	5
Košický kraj	14	13	1
celkom	66	53	13

Zdroj: SPPK - Analýza odborného vzdelávania

4.3.3 Duálne vzdelávanie

Duálne vzdelávanie je systém odborného vzdelávania a prípravy na výkon povolania, ktorým sa získavajú vedomosti, schopnosti a zručnosti potrebné pre povolanie. Vyznačuje sa najmä úzkym prepojením všeobecného a odborného teoretického vzdelávania v strednej odbornej škole s praktickou prípravou u konkrétneho zamestnávateľa.

Systém duálneho vzdelávania je výnimočný tým, že vytvára partnerský vzťah medzi zamestnávateľom a žiakom, ktorý je definovaný vo forme učebnej zmluvy, ktorá upravuje práva a povinnosti zmluvných strán vo vzťahu k praktickému vyučovaniu žiaka. Ďalším dôležitým aspektom systému duálneho vzdelávania je aj vzťah medzi zamestnávateľom a školou, uzatvorený na zmluvnom základe vo forme zmluvy o duálnom vzdelávaní, ktorá upravuje najmä rozsah, podmienky a koordináciu odborného vzdelávania žiaka s učebnou zmluvou, teda koordináciu teoretického a praktického vyučovania žiaka. Za celé praktické vyučovanie zodpovedá zamestnávateľ, ktorý súčasne znáša všetky náklady spojené s jeho realizáciou.

Praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania sa vykonáva na pracovisku praktického vyučovania u zamestnávateľa. Za pracovisko praktického vyučovania sa považuje organizačná súčasť zamestnávateľa alebo iný priestor, ku ktorému má zamestnávateľ vlastnícke právo alebo užívacie právo a ak mu bolo zároveň vydané osvedčenie o spôsobilosti zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania (ďalej len osvedčenie). Osvedčenie vydáva na základe žiadosti zamestnávateľa príslušná stavovská alebo profesijná organizácia s vecnou pôsobnosťou k odboru štúdia, v ktorom uskutočňuje zamestnávateľ praktické vyučovanie.

Finančné benefity pre zamestnávateľa:

Základ dane daňovníka, ktorý poskytuje praktické vyučovanie žiakovi na základe učebnej zmluvy, sa zníži:

- o 3 200 € na žiaka, ak daňovník poskytne v zdaňovacom období viac ako 400 hodín praktického vyučovania
- o 1 600 € na žiaka, ak daňovník poskytne v zdaňovacom období viac ako 200 hodín praktického vyučovania

Nárok na príspevok na zabezpečenie praktického vyučovania má:

- malý podnik alebo stredný podnik v sume 1 000 €
- zamestnávateľ (veľký podnik), ktorý počas školského roka poskytol žiakovi praktické vyučovanie v rozsahu nad 400 hodín v sume 700 €,

- zamestnávateľ (veľký podnik), ktorý počas školského roka poskytol žiakovi praktické vyučovanie v rozsahu 200 až 400 hodín v sume 300 €.

„Nárok na príspevok vzniká zamestnávateľovi za každého žiaka s učebnou zmluvou v roku, kedy prvýkrát začal poskytovať tomuto žiakovi praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania.“

Povinné plnenie pre zamestnávateľa (hmotné zabezpečenie žiaka)¹⁶:

Ak žiak vykonáva praktické vyučovanie na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku praktického vyučovania, zamestnávateľ zabezpečí na svoje náklady

- osobné ochranné pracovné prostriedky pre žiaka a
- posúdenie zdravotnej, zmyslovej a psychologickej spôsobilosti žiaka, ak sa na výkon praktického vyučovania jej posúdenie vyžaduje.

Zamestnávateľ, ktorý poskytuje praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania, zabezpečuje žiakovi stravovanie počas praktického vyučovania podľa osobitného predpisu.

Zamestnávateľ, ktorý poskytuje praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania, môže uhradiť žiakovi zo svojich prostriedkov náklady na:

- ubytovanie žiaka v školskom internáte,
- cestovné náhrady za dopravu z miesta trvalého bydliska do strednej odbornej školy, miesta výkonu praktického vyučovania a školského internátu a späť a zo školského internátu do strednej odbornej školy a miesta výkonu praktického vyučovania a späť.

Zamestnávateľ, na pracovisku ktorého sa vykonáva praktické vyučovanie podľa § 8 môže zabezpečiť žiakovi stravovanie počas praktického vyučovania podľa odseku 2 a uhradiť žiakovi zo svojich prostriedkov náklady podľa odseku 3.

Dobrovoľné plnenie pre zamestnávateľa (hmotné zabezpečenie žiaka):

- úhrada nákladov na ubytovanie žiaka v školskom internáte, max. 542,80 €/rok

Max. vo výške úhrady žiaka za ubytovanie zodpovedajúcej 45 % zo sumy životného minima pre zaopatrené neplnoleté dieťa alebo nezaopatrené dieťa (od 1.7.2023 je to 120,63 €), t. j. max. vo výške 54,28 €/mesiac za ubytovanie v školskom internáte, max. 10-krát za rok v mesiacoch školského vyučovania.

- poskytnutie cestovných náhrad za dopravu

Zamestnávateľ v systéme duálneho vzdelávania môže poskytnúť žiakovi cestovné náhrady za dopravu žiaka z miesta trvalého bydliska do strednej odbornej školy, miesta výkonu praktického vyučovania a školského internátu a späť a zo školského internátu do strednej odbornej školy a miesta výkonu praktického vyučovania a späť. Cestovné náhrady poskytuje zamestnávateľ na základe preukázaných cestovných výdavkov a podľa interných predpisov zamestnávateľa. Príspevok poskytuje zamestnávateľ najviac 10-krát za rok v mesiacoch školského vyučovania.

Finančné zabezpečenie žiaka¹⁷

Žiakovi, ktorý na praktickom vyučovaní vykonáva produktívnu prácu, sa poskytuje odmena za produktívnu prácu. Odmena za produktívnu prácu sa poskytuje za každú hodinu vykonanej produktívnej práce vo výške najmenej 50 % z hodinovej minimálnej mzdy; pri určovaní jej výšky sa zohľadňuje aj kvalita práce a správanie žiaka.

Ak žiak vykonáva produktívnu prácu na praktickom vyučovaní v dielni, odmena za produktívnu prácu sa uhrádza z prostriedkov strednej odbornej školy; to neplatí, ak žiak vykonáva produktívnu prácu na praktickom vyučovaní v dielni podľa § 10 ods. 2. Ak žiak vykonáva produktívnu prácu na praktickom

¹⁶ V zmysle §26 Zákona 61/2015 Z. z.

¹⁷ V zmysle § 27 Zákona 61/2015 z. z.

vyučovaní na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku praktického vyučovania, odmena za produktívnu prácu sa uhrádza z prostriedkov zamestnávateľa.

Žiakovi, ktorý sa pripravuje na povolanie, skupinu povolání alebo odborných činností v študijnom odbore alebo v učebnom odbore zaradenom do zoznamu študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce, sa poskytuje motivačné štipendium z prostriedkov štátneho rozpočtu.

Motivačné štipendium sa žiakovi poskytuje mesačne v období školského vyučovania vo výške

- 65 % sumy životného minima podľa osobitného predpisu¹⁸ pri priemernom prospechu žiaka do 1,80 vrátane,
- 45 % sumy životného minima pri priemernom prospechu žiaka horšom ako 1,81 do 2,40 vrátane alebo
- 25 % sumy životného minima pri priemernom prospechu žiaka horšom ako 2,41 do 3,00 vrátane.

Priemerný prospech žiaka na účely poskytovania motivačného štipendia sa určí ako priemer stupňov prospechu z jednotlivých vyučovacích predmetov uvedených na vysvedčení žiaka za predchádzajúci polrok školského vyučovania; priemerný prospech žiaka nezahŕňa klasifikáciu z nepovinných vyučovacích predmetov. Priemerný prospech žiaka v prvom polroku prvého ročníka sa určí podľa vysvedčenia za druhý polrok zo školy, ktorú naposledy navštevoval. Priemerný prospech žiaka sa zaokrúhľuje s presnosťou na dve desatinné miesta nahor.

Žiakovi, ktorý vykonáva praktické vyučovanie na pracovisku zamestnávateľa alebo žiakovi, ktorý sa pripravuje v systéme duálneho vzdelávania, môže zamestnávateľ zo svojich prostriedkov poskytovať podnikové štipendium.

Podnikové štipendium sa poskytuje mesačne v období školského roka najviac do výšky štvornásobku sumy životného minima. Pri určovaní výšky podnikového štipendia sa prihliada najmä na dosiahnutý prospech žiaka na praktickom vyučovaní a jeho pravidelnú účasť na praktickom vyučovaní.

Personálne zabezpečenie praktického vyučovania

Na pracovisku praktického vyučovania sa vykonáva odborný výcvik alebo odborná prax žiaka, ktorý sa pripravuje v SDV.

Na pracovisku praktického vyučovania žiak vykonáva:

- odborný výcvik alebo odbornú prax pod vedením inštruktora,
- odborný výcvik pod vedením majstra odbornej výchovy.

Odborné vzdelávanie a výchova mladých ľudí je jednou z priorit pre zachovanie a rozvoj poľnohospodárstva. Prijatím zákona 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave zamestnávateľa získali priestor v odbornom vzdelávaní, ale v praxi pretrvávajú problémy. V prvom rade nepodarilo sa zatriktívniť poľnohospodárske odbory, záujem o štúdium zo strany žiakov a v neposlednom rade o systém duálneho vzdelávania. Svedčia o tom údaje, počty žiakov zapojených do SDV v poľnohospodárskych odboroch sú mizivé.

Vo všeobecnosti zamestnávateľa sa zhodujú na nižšie uvedených prínosoch a nedostatkoch odborného vzdelávania:

Prínosy:

- účasť samosprávnej organizácie - SPPK v Rade vlády, v krajských radách pre odborné vzdelávanie,
- účasť na tvorbe vzdelávacích programov, záverečných skúškach
- zapojením sa do systému duálneho vzdelávania si zvýši zamestnávateľ imidž.

¹⁸ § 2 písm. c) zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Nedostatky:

- pružnejšie reagovať na potreby regionálneho trhu práce v spolupráci škola/zamestnávateľ,
- zintenzívniť spoluprácu zamestnávateľov, stredných odborných škôl na inovácii obsahu vzdelávania a prípravy absolventa na počiatočný vstup na trh práce,
- systematicky spolupracovať so zamestnávateľskou sférou na reštrukturalizácii a inovácii sústavy odborov vzdelávania pre rezort pôdohospodárstva a rozvoja vidieka,
- aktívnejšie sa zapájať do spolupráce so strednými odbornými školami pri náboře žiakov do učebných a študijných odborov, vrátane konzultácii k pripravenosti absolventa pre štúdium na strednej odbornej škole,
- menšie a stredné spoločnosti sa nezapájajú do SDV, odrádza ich administratívna náročnosť a veľká zodpovednosť za žiaka na pracovisku (BOZP a pod.), podniky nemajú koho vyčleniť na získanie inštruktorského kurzu,
- problém zabezpečenia inštruktorov a ich motivácia,
- nízka úroveň motivácie a benefitov pre zamestnávateľov,
- z praxe sú dostupné poznatky, že systém nie je dostatočne flexibilný, preto niektorí zamestnávatelia ustúpili od jeho využívania - je potrebné zozbierať poznatky od tých, čo v ňom fungovali či fungujú a čo najviac ho sprístupniť pre pôdohospodársky sektor,
- v súčasnosti je preferované aj zo strany EU hlavne pri čerpaní nenávratných finančných prostriedkov aj zabezpečenie odbornej praxe v prevádzkach príjemcu. Je však potrebné zdôrazniť, že nie každý zamestnávateľ je rovnako otvorený, nemajú často vytvorené podmienky pre takúto spoluprácu so školou a rovnako treba chápať aj prípadné obavy,
- pre zamestnávateľov dôležitá aj dostupnosť rekvalifikačných kurzov pre súčasných i nových zamestnancov.

Podľa prílohy vyhlášky č. 287/2022 Z. z. o sústave odborov vzdelávania v stredných školách a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania účinnej od 01.10.2023 je vecná pôsobnosť stavovskej organizácie alebo príslušnej profesijnej organizácie v rezortných učebných a študijných odboroch nasledovná:

Tabuľka č.29: Vecná pôsobnosť stavovskej organizácie alebo príslušnej profesijnej organizácie v rezortných učebných a študijných odboroch:

Skupina študijných odborov a učebných odborov		Vecná pôsobnosť príslušnej stavovskej organizácie alebo príslušnej profesijnej organizácie	Spolupracujúca stavovská organizácia alebo profesijná organizácia
29	Potravinárstvo	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK) Potravinárska komora Slovenska (PKS)	Republiková únia zamestnávateľov Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky Slovenská živnostenská komora
42	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK)	Slovenská lesnícka komora Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky
43	Veterinárске vedy	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK)	Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky Komora veterinárnych lekárov Slovenskej republiky
45	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK)	Slovenská lesnícka komora Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky

Osvedčenie oprávňuje zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie žiakom, s ktorými zamestnávateľ uzatvorí učebnú zmluvu podľa §19 zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov na základe zmluvnej spolupráce s vybranou strednou odbornou školou vo forme zmluvy o duálnom vzdelávaní podľa § 16 zákona č. 61/2015 Z. z..

Spôsobilosťou zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie v študijnom odbore alebo v učebnom odbore v systéme duálneho vzdelávania sa myslí najmä materiálno-technická, odborná a personálna pripravenosť poskytovať praktické vyučovanie v súlade so školským zákonom a zákonom o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zároveň sa ňou rozumie aj zabezpečenie prípravy žiaka na výkon povolania v súlade so štátnym vzdelávacím programom a učebnými osnovami príslušného školského vzdelávacieho programu.

Dostupné informácie o školách zapojených do duálneho vzdelávania a o Centrách odborného vzdelávania a prípravy v rezortnej pôsobnosti sú v prílohe č. 2. Ako vidieť z tejto prílohy, zapojenie sa škôl do duálneho systému vzdelávania v študijných a učebných odboroch spadajúcich do rezortnej pôsobnosti je veľmi nízke a nepostačujúce.

4.3.4 *Národná sústava kvalifikácií a Národná sústava povolání*

Národná sústava kvalifikácií (ďalej len NSK) je verejne prístupný register všetkých úplných a čiastočných kvalifikácií potvrdzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území SR. Cieľom NSK je podporovať prepojenie formálneho a neformálneho vzdelávania, umožniť porovnanie výsledkov vzdelávania dosiahnutými rôznymi formami vzdelávania a učenia sa, ale aj porovnanie kvalifikačných úrovní v SR a v ostatných štátoch EÚ. Vychádza z predpokladu, že zručnosti, vedomosti a kompetencie, ktoré sú potrebné na získanie kvalifikácie, môžeme získať rôznymi cestami vzdelávania a učenia sa:

- formálnym vzdelávaním – prebieha v škole a vedie k získaniu diplomu alebo potvrdenia o vzdelaní,
- neformálnym vzdelávaním – prebieha na pôde rôznych vzdelávacích inštitúcií mimo školského vzdelávania,
- informálnym učením sa – prebieha ako prirodzená súčasť našich životov kdekoľvek a kedykoľvek – v rodine, na pracovisku, v rámci našich záujmov, a pod.

MŠVVaM SR v decembri 2017 oficiálne potvrdilo prijatie Slovenského kvalifikačného rámca a Národnej sústavy kvalifikácií SR. V súčasnosti existuje v NSK popísaných 1 000 kvalifikácií.

Čiastkové kvalifikácie v podstate dehonestujú školstvo ako také, ktoré vykonáva komplexnú výchovu a vzdelávanie v odboroch (napr. Mechanizátor lesnej výroby 4575 H – absolvent, ktorému je blízke trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov, starostlivosť o životné prostredie, ekológia, vzťah k technike, ktorú si vie aj opraviť,...) – vzdeláva sa tri roky, pričom osoba, ktorá získa dielčiu kvalifikáciu, (napr. obsluha ručnej motorovej reťazovej píly s pohonom so spaľovacím motorom pri ťažbe dreva – pílič – pomenovanie vo Vyhláske č. 46/2010 o lesnej práci) za desať dní, čo je neporovnateľná hodnota kvalifikácie.

Národnú sústavu povolání (ďalej len NSP) definuje zákon č. 5/2004 Z. z o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov ako celoštátny, jednotný a ucelený informačný systém opisu štandardných nárokov trhu práce na jednotlivé pracovné miesta. NSP určuje požiadavky na odborné zručnosti a praktické skúsenosti potrebné na vykonávanie pracovných činností na pracovných miestach na trhu práce. NSP spadá pod gesciu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v súčinnosti s orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, so zamestnávateľmi, zástupcami zamestnávateľov a zástupcami odborových organizácií.

Hlavným cieľom NSP je aktualizovať a udržiavať systém, ktorý umožní prístup k detailným informáciám o trhu práce (aktuálne potreby zamestnávateľov, popis povolání a požiadaviek na ich

vykonávanie) a prispeje k zlepšeniu prepojenia medzi požiadavkami zamestnávateľov, vzdelávaním a prípravou pre trh práce.

Takto vytvorená NSP je základným systémovým rámcem pre aktualizáciu NSK. Vzhľadom na to, že NSP určuje požiadavky na odborné zručnosti a praktické skúsenosti potrebné na vykonávanie pracovných činností na pracovných miestach na trhu práce, je potrebné vytvárať NSP v úzkej súčinnosti s tvorbou NSK a Národného kvalifikačného rámca.

NSK nadväzuje na NSP. Kým NSP popisuje nároky trhu práce na jednotlivé pracovné miesta, NSK definuje vedomosti, zručnosti a kompetencie pre každú kvalifikáciu, ktorá je potrebná na výkon určitého povolania. Zároveň umožňuje uznávanie kvalifikácie, ktorú občan získal aj neformálnym alebo informálnym vzdelávaním. Kvalifikačné štandardy majú tiež slúžiť ako podkladový materiál pre tvorbu vzdelávacích programov.

Prílohu č. 3 tvorí zoznam zamestnaní z NSP v rezortnej pôsobnosti:

Príloha 3a: NSP - Sektorová rada pre poľnohospodárstvo, veterinárstvo a rybolov,

Príloha 3b: Sektorová rada pre potravinárstvo,

Príloha 3c: Sektorová rada pre lesné hospodárstvo a drevospracujúci priemysel.

4.4 Zamestnanosť a potreby trhu práce

Podľa zákona o službách zamestnanosti absolventom školy je občan mladší ako 26 rokov, ktorý skončil sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako dvomi rokmi a nezískal svoje prvé pravidelne platené zamestnanie. Vo všeobecnosti najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných absolventov stredných škôl tvoria absolventi študijných odborov. Druhú skupinu v poradí tvoria absolventi učebných odborov. Kulminácia oboch týchto skupín prebieha pravidelne v mesiaci september.

4.4.1 *Vyhodnotenie stavu aktuálnosti sústavy odborov vzdelávania* **29 Potravinárstvo**

Zoznam študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce a Zoznam študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu sa vypracovávajú v súlade s ustanovením §29 ods. 2 zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 209/2018 Z. z.. MŠVVaM SR v spolupráci s inštitúciami podľa §28 ods. 2 vypracúva zoznamy najmenej raz za tri roky v členení podľa jednotlivých samosprávnych krajov. Aktuálne zoznamy nadobudli účinnosť od 1.9.2020 a nevzťahujú sa na ročníky žiakov, ktorí začali štúdium pred 1.9.2020.

Zoznam študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce, a zoznam študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce vydané do 31.12.2019 zostávajú zachované pre ročníky žiakov, ktorí začali štúdium pred 1.9.2020. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a mládeže SR vydá nový zoznam odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce s platnosťou od 1.9.aktuálneho kalendárneho roka.

Zoznam študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce: Ani jeden samosprávny kraj v skupine odborov 29 Potravinárstvo neuvádza odbor vzdelávania nad rozsah potrieb trhu práce. Zoznam študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce: Okrem Nitrianskeho samosprávneho kraja všetky samosprávne kraje v skupine odborov 29 Potravinárstvo uvádzajú odbory vzdelávania s nedostatočným počtom absolventov.

4.4.2 Vyhodnotenie stavu aktuálnosti sústavy odborov vzdelávania 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II

Sústava odborov vzdelávania pre skupiny 42, 45 Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka I, II reaguje na požiadavky odvetvia a jeho jednotlivých sektorov v príprave na požadované povolania a profesie. Má zastúpenie odborov vzdelávania pre výrobné odvetvia rastlinnej a živočíšnej výroby, spracovanie poľnohospodárskych produktov, agroturistiku a poskytovanie služieb v danom sektore s prepojením na agropodnikanie, špecializácie na chovy vybraných druhov zvierat, poradenstvo pre chovy spoločenských zvierat, úpravu, tvorbu a ochranu krajiny, pestovanie záhradníckych, vinohradníckych plodín, aranžérske techniky, záhradný dizajn.

Pre oblasť LH sa jedná o kvalifikovanú pracovnú silu v oblasti ťažba, sústred'ovania dreva, obsluhy strojov a zariadení v LH, výkon výchovných zásahov v porastoch – učebný odbor Mechanizátor lesnej výroby 4575 H, operátor lesnej techniky 4556 K.

Súčasne zabezpečuje prípravu v odboroch zameraných na podporu rozvoja vidieka, obnoviteľné zdroje energie, spracovanie odpadov a bioenergetiku. Reaguje aj na požiadavky trhu práce v prierezových odboroch vzdelávania, kam radíme agromechatroniku.

Sústava odborov vzdelávania 42, 45 má ako jediné odvetvie rozsah odbornej problematiky nie len v rámci svojho odvetvia, ale zasahuje aj do oblasti rozvoja vidieka. Tak široký záber vzdelávania si preto vyžaduje adekvátne pokrytie zo strany vzdelávacieho systému a to dostatočnou a atraktívnou ponukou odborov vzdelávania. Spolupráca všetkých partnerov zapojených do procesu odborného vzdelávania a prípravy (v súlade so zákonom o odbornom vzdelávaní) by preto mala byť založená na zachovaní jej stability a podpore inovácií v skladbe a obsahu vzdelávania.

Z podkladov regionálnych stratégií za jednotlivé kraje Slovenska nevyplýnula požiadavka na redukciiu odborov vzdelávania. Zo strategických cieľov každej regionálnej analýzy ale naopak vyplýnula výzva reagovať pružne na požiadavky trhu práce tvorbou nových atraktívnych odborov vzdelávania cestou experimentálneho overovania.

4.4.3 Vyhodnotenie stavu aktuálnosti sústavy odborov vzdelávania 43 Veterinárne vedy

Vzhľadom na postupný útlm chovov HZ, aj potreba absolventov SOŠ veterinárnej v študijnom odbore 4336 M 01 veterinárne zdravotníctvo a hygiena - chov hospodárskych zvierat klesá. OVČ v chovoch hospodárskych zvierat vykonávajú vysokoškolskí absolventi. Stredoškolskí absolventi sa v chovoch hospodárskych zvierat uplatnia ako stredný zootecnický personál pri manažmente chovu hospodárskych zvierat, inseminácii dojníc, prasníc a pod., ošetrovaní paznechtov, DDD činnosti.

Spolu so stúpajúcou úžitkovosťou existujúcich chovov hospodárskych zvierat rastie aj tlak na rozvoj odborných veterinárnych činností s odklonom od náhodnej kuratívy k veterinárnym úkonom preventívneho a profylaktického charakteru vo forme protokolov. Vzhľadom na dynamický rozvoj výkonu odborných veterinárnych činností v praxi spoločenských zvierat sú aj vysoké nároky na praktickú zručnosť a odborné vedomosti absolventa študijného odboru 4338 M veterinárny asistent pre ambulancie. Práve forma duálnej praxe vytvára najvhodnejšie podmienky na to, aby absolvent tohto odboru zvládol náročné požiadavky praxe v oblasti odborných zručností.

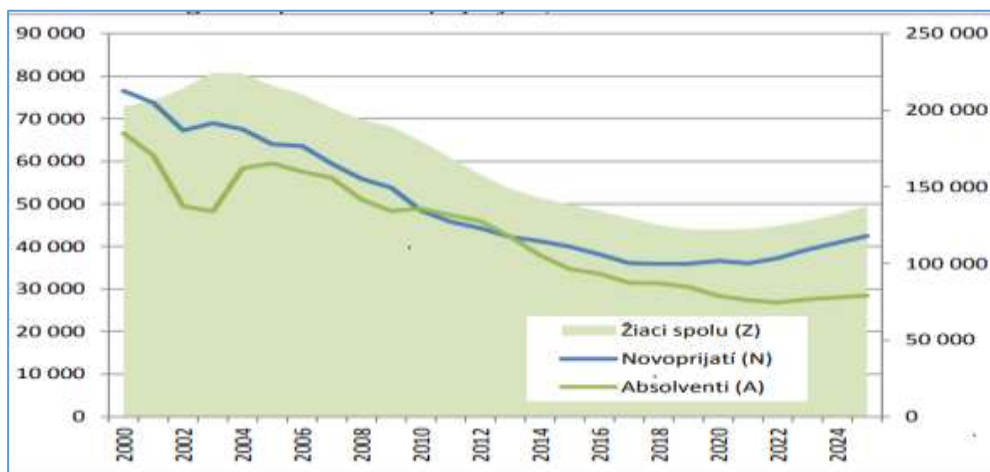
4.4.4 Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025

Podľa štúdie „*Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025*“ vypracovanej Mgr. Jánom Herichom, CVTI SR, Bratislava v roku 2020 vývoj počtu žiakov na stredných odborných školách na triedu mal od roku 2000 dlhodobý klesajúci trend. Priemerná naplnenosť tried sa od roku 2000 znížila z 25,2 na 22 žiaka. Takisto počet žiakov na učiteľa klesal. Tento pomerový ukazovateľ sa v uvedenom období znížil z 10,7 na súčasných 9,7 žiaka. Počet žiakov na učebňu klesal, od roku 2000 sa znížil z 17,6 na 11,1

žiaka. Veľkosť škôl vyjadrená priemerným počtom žiakov na školu sa do roku 2008 zvýšila z 277 na 389. Následne klesala, v súčasnosti má hodnotu 279 žiakov.

Podľa prognózy ukazovateľov stredných odborných škôl do roku 2025 zlom v trajektórii žiakov spôsobený naplňaním deviatych ročníkov ZŠ sa v stredných odborných školách ukončil v roku 2003. Odvtedy sa začal ich počet sústavne znižovať. Klesajúca fáza, v ktorej sa počet žiakov znížil o 46 % z 224,7 tisíc na 122,2 tisíc, trvá do súčasnosti. V ďalšom období by mal počet vzrásť na približne 137,4 tisíc žiakov. Podiel žiakov externej formy štúdia mierne rástol, v roku 2010 tvoril 5,7 % v súčasnosti je to 7,5 %, na tejto úrovni by sa mal pohybovať aj v prognózovanom období.

Tabuľka č. 30: Prognóza počtu novoprijatých, žiakov a absolventov SOŠ

Zdroj: Prognóza vývoja stredných škôl do roku 2025 – CVIT SR

Počet novoprijatých na stredné odborné školy od roku 2000 klesá. Do súčasnosti sa znížil o 53 %, z 76,5 tisíc na 35,9 tisíc žiakov. V ďalšom období by mal ukazovateľ vzrásť na 42,4 tisíc novoprijatých žiakov.

Prognóza žiakov učebných odborov - absolventi učebných odborov (kód H) získavajú stredné odborné vzdelanie. Dokladom o stupni vzdelania je vysvedčenie o záverečnej skúške s doložkou, dokladom o získanej kvalifikácii je výučný list. Toto nematuritné štúdium trvá prevažne 3 roky, nachádza sa v ňom aj niekoľko 4-ročných odborov. Nárast počtu žiakov učebných odborov začiatkom milénia bol dočasný a spôsobilo ho zníženie počtu absolventov v súvislosti s naplňaním deviatych ročníkov ZŠ. Od roku 2003 nastúpila dlhá fáza poklesu, ktorá končí v súčasnosti. V nej došlo k vysokému 70 % poklesu, a to z 61,4 tisíc na 18,7 tisíc. Následne by mal počet rásť, do roku 2025 na približne 23,7 tisíc žiakov.

V roku 2000 bolo na učebné odbory prijatých 22,8 tisíc žiakov. Do roku 2019 počet poklesol o 73 % na 6,2 tisíc. V nasledujúcej rastovej fáze sa ukazovateľ bude zvyšovať na 8,2 tisíc v roku 2025. Po zlome začína od roku 2004 počet absolventov učebných odborov pravidelne klesať. V porovnaní s rokom 2000 sa znížil z 20,4 tisíc na súčasných 5,5 tisíc, t. j. o 71 %. Klesajúca fáza ukazovateľa trvala do roku 2022, kedy tento druh štúdia končil na 4,7 tisíc absolventov. V nasledujúcom období sa počet bude zvyšovať, a to približne na 5,6 tisíc absolventov v roku 2025.

Prognóza žiakov študijných odborov - absolventi študijných odborov (kód K a M) získavajú úplné stredné odborné vzdelanie. Vzdelávacie programy trvajú najmenej 4 a najviac 5 rokov. Dokladom o stupni vzdelania a zároveň o získanej kvalifikácii je vysvedčenie o maturitnej skúške. V určených odboroch môže byť dokladom o kvalifikácii aj výučný list. Po ruptúre začiatkom milénia nastupuje od roku 2004 klesajúca fáza vývoja žiakov študijných odborov. Pokles ukazovateľa z hodnoty 146,8 tisíc na 91,5 tisíc sa zastavil v roku 2019. Následne počet vzrastie na približne 101,3 tisíc žiakov v roku 2025.

Ukazovateľ novoprijatých na študijné odbory od roku 2000 klesal. Pokles o 40 % trval až do roku 2018. V absolútnom vyjadrení sa počet znížil z 37,9 tisíc na 22,8 tisíc. Následne sa počet novoprijatých zvýši na približne 27 tisíc v roku 2025. Pokles absolventov študijných odborov začal v roku 2005 a trval do roku 2021. V tejto fáze sa počet znížil o 42 % z 34,4 tisíc na 19,9 tisíc. Do roku 2025 mierne vzrastie na približne 20,2 tisíc absolventov.

4.4.5 Potreby trhu práce

Zamestnávateľia majú nedostatok ľudí jednak na robotníckej profesii ako je poľnohospodár, pestovateľ špeciálnych plodín, chovateľ zvierat (dojič, krmič, starostlivosť o zvieratá), ale aj s úplným stredným odborným vzdelaním na tradičné pozície poľnohospodár, chovateľ zvierat a agromechanizátor - agromechatronik. Kritickú situáciu zamestnanosti na podniku sú nútení riešiť prijímaním pracovníkov zo zahraničia (z Ukrajiny, z Čiech) bez ohľadu na ich odborné vzdelanie. Pri hodnotení znalostí vzdelania absolventov zo skupiny 45, t. j. so stredným vzdelaním, zamestnávateľia konštatujú, že sa jedná prevažne o žiakov, ktorí pochádzajú z vidieckeho prostredia, resp. z rodiny, kde poľnohospodárstvo je tradíciou a majú záujem o takúto profesiu, takže sú pomerne slušne pripravení na robotníckej profesii. Jednak majú základné teoretické vedomosti a praktické zručnosti, ktoré mali možnosť získať pri zvýšenom počte vyučovacích hodín praktického vyučovania, ale aj z návykov z domáceho prostredia. U absolventov – maturantov zo skupiny 42, nie je taká spokojnosť zamestnávateľov. Jedná sa o profesie, ktoré vyžadujú väčšiu náročnosť ako pri žiakoch so stredným vzdelaním. Ale ich znalosť najmä v odborných predmetoch je nedostatočná, chýbajú im informácie o nových trendoch v odvetví, o nových technológiách, majú malý rozsah vyučovacích hodín praktického vyučovania, takže aj ich zručnosti a skúsenosti s modernými technológiami sú nedostatočné. Problémom u niektorých absolventov je, že nemali záujem, ale ani študijný predpoklad na zvládnutie štúdia daného odboru, ich cieľom bolo získať len maturitu a zamestnať sa v úplne inom odvetví.

Osobitným problémom kvality odborného vzdelávania sú možnosti školy a ich vybavenie technikou. V dnešnej dobe sa stretávame aj s tým, že na školách sa používa zastaraná technika, staršie učebnice resp. odporúča sa žiakom, aby si informácie vyhľadali na internete. Na základe uvedeného príkladu nemožno očakávať kvalitne odborne pripravených absolventov pre prax. Naopak, školy, ktoré majú rozvinutú spoluprácu so zamestnávateľmi, dodávateľmi techniky resp. so stavovskými organizáciami, alebo poradenskými centrami (NPPC) a praktické vyučovanie realizujú priamo na pracovisku zamestnávateľa vyprofilujú tzv. „hotového“ absolventa pre prax. Odborné vzdelávanie a výchova mladých ľudí je jednou z priorit pre zachovanie a rozvoj poľnohospodárstva. Prijatím zákona zamestnávateľa získali priestor v odbornom vzdelávaní, ale v praxi pretrvávajú problémy. V prvom rade nepodarilo sa zatriktívniť poľnohospodárske odbory, záujem o štúdium zo strany žiakov a v neposlednom rade o systém duálneho vzdelávania. Svedčia o tom údaje, počty žiakov zapojených do SDV v poľnohospodárskych odboroch sú mizivé.

Vo veľkých mlynoch sa zvyšuje aj odborná úroveň pracovníkov a to aj vďaka vysokej automatizácii a potrebe špeciálnej práce strojárkeho charakteru. Naopak v malých mlynoch je pomerne vysoký podiel ručnej práce a s tým spojená horšia produktivita nielen v tonách, ale aj v hodnotovom vyjadrení. Problémom zamestnanosti sektora je nízka priemerná mesačná mzda a to aj napriek vyšším nárokom na odbornosť a zručnosť zamestnanca.

Spracovatelia mlieka v súčasnosti pociťujú veľký nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Súvisí to aj s nezaujmom mladých ľudí o manuálnu prácu a odchodom starších zamestnancov do dôchodku. Každopádne spracovatelia mlieka majú záujem o kvalifikovaných absolventov učebných a študijných odborov so zameraním na výrobu a spracovanie mlieka. Tlak na vyššiu odbornosť pripravených pracovníkov súvisí aj so zvyšovaním automatizácie výroby pri spracovaní mlieka. Každá jedna

mliekarenská prevádzka v SR pociťuje nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Súčasný nedostatok zamestnancov odhadujeme na približne 350 odborníkov potrebných priamo vo výrobe mliekarenských výrobkov so stredoškolským vzdelaním (vrátane 50 absolventov iných potravinárskych zameraní ako napr. kontrolór kvality a iné) a najmenej 30 odborníkov s vysokoškolským vzdelaním. Súčasná úroveň absolventov stredných odborných škôl so zameraním na spracovanie mlieka je veľmi teoretická. Absolventom chýbajú praktické zručnosti, pretože na školách chýbajú zariadenia a vybavenia technologických poloprevádzkových laboratórií, kde by si žiaci mohli prakticky sami overiť teoretické postupy výroby mliečnych výrobkov, vrátane syrov. Nového zamestnanca, aj vzdelaného v oblasti spracovania mlieka, je často nutné až v praxi učiť základné odborné znalosti. Absolventom stredných odborných škôl chýbajú základné znalosti o potravinárskej legislatíve a o možnostiach, ako dosahovať vyššiu kvalitu výrobkov počas ich spracovania. Chýbajú im teoretické vedomosti z oblasti nových inovatívnych technológií a nových trendoch v odvetví. Zamestnávateľa pozitívne hodnotia možnosť odbornej praktickej prípravy žiakov priamo vo výrobnom podniku, kedy majú možnosť dlhodobej výchovy, vzdelávania a formovania žiakov v súlade s požiadavkami praxe. Vedia ich lepšie ohodnotiť, preveriť ich záujem o problematiku, znalosti, ale aj sociálne schopnosti práce, spolupráce a zaradenia sa do kolektívu. Zároveň ich môžu motivovať a finančne ohodnotiť. Úplne absentuje celoživotné vzdelávanie. Za kľúčové považujú zamestnávateľa nájsť prepojenie medzi požiadavkami zamestnávateľov, teda čo treba naučiť a pedagógmi, ktorí vedia ako to naučiť.

Učebné odbory mäsiar a mäsiar, lahôdkar sú zaradené aj v zozname odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce takmer vo všetkých krajoch v SR. Zamestnávateľom v oblasti spracovania mäsa aktuálne chýba niekoľko desiatok vyučených mäsiarov, ktorých musia nahrádzať zamestnancami bez odborného vzdelania. Týchto zamestnancov je potrebné postupne zaučiť na vykonávanie tejto činnosti, čo predstavuje pre zamestnávateľov dodatočné finančné náklady. Popri vyučených mäsiaroch pociťujú nedostatok zamestnancov aj v iných pomocných profesiách. V regióne západného Slovenska pociťujú spracovatelia hydiny a mäsa veľký nedostatok akýchkoľvek pracovných síl, pretože medzi nezamestnanými sú v tomto regióne evidovaní už len tí, ktorí nechcú pracovať vôbec alebo im chýbajú akékoľvek pracovné návyky. Problémom je, že záujem o štúdium mäsiarstva majú prevažne iba žiaci základných škôl s najslabším školským prospechom. To sa odzrkadľuje aj na úrovni odborných vedomostí absolventov týchto učebných odborov a veľakrát aj v nezáujme o prácu z dôvodu chýbajúcich pracovných návykov. Absolventi učebných odborov so zameraním na mäsiarstvo majú základné znalosti z oblasti porciovania mäsa a výroby základných mäsových výrobkov. Nového zamestnanca je však často nevyhnutné učiť priamo v podniku aj základné odborné znalosti. Absolventom stredných odborných škôl chýbajú základné znalosti o legislatíve označovania výrobkov a často aj teoretické vedomosti z oblasti nových inovatívnych technológií a praktické skúsenosti s modernými zariadeniami a technológiami nakoľko na mnohých SOŠ sú priestory na prax vybavené zariadeniami staršími ako 30 rokov. Zamestnávateľa negatívne hodnotia nezáujem niektorých absolventov učebných odborov zamestnať sa vo vyštudovanom odbore.

Vinohradníci a vinári v súčasnosti pociťujú veľký nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Súvisí to s nárastom registrovaných vinárskych podnikov. Za päť rokov sa počet vinárstiev v SR zvýšil dvojnásobne. Je to jeden z hlavných dôvodov rastúceho záujmu odvetvia o kvalifikovaných zamestnancov. Tlak na odborne pripravených pracovníkov súvisí aj s novými povinnosťami vyplývajúcimi z Nariadenia Rady o spoločnej organizácii trhu s vínom, kedy pri vybraných operáciách pri výrobe vína sa zavádza povinnosť mať stredoškolsky alebo vysokoškolsky vzdelaného človeka. Súčasný nedostatok zamestnancov odhadujeme na približne 60 odborníkov potrebných priamo pri výrobe vína so stredoškolským a 30 odborníkov s vysokoškolským vzdelaním. Chýba cca 50 odborníkov so stredoškolským vzdelaním pri predaji a prezentácii vína - someliérov. Chýbajú technológovia, enológovia, vinári, majstri pivnice,

pomocný personál. Záujem o štúdium vinárstva majú predovšetkým deti z vinárskych rodín, ktoré ale nie sú umiestňované na trh práce. Ostávajú pracovať v rodinnej firme, alebo si samy založia vlastné podnikanie.

Súčasná úroveň znalostí absolventov stredných odborných škôl s vinárskym zameraním je veľmi teoretická. Pri prijímaní stredoškolsky vzdelaných zamestnancov zamestnávateľia často nevidia rozdiel medzi tým, akú strednú školu má uchádzač ukončenú. Nového zamestnanca, aj vzdelaného v oblasti vinárstva, je často nutné učiť základné odborné znalosti. Absolventom stredných odborných škôl chýbajú základné znalosti o legislatíve a možnostiach podpory v oblasti vinárstva. Úplne absentuje znalostné prepojenie na zákonné požiadavky MPRV SR, MŽP. Chýbajú im teoretické vedomosti z oblasti nových inovatívnych technológií a nových trendoch v odvetví, nakoľko sa učia zo starých učebníc vydaných v roku 1985. Úplne absentujú praktické skúsenosti s modernými zariadeniami a technológiami. Zamestnávateľia veľmi negatívne hodnotia záujem stredoškolákov zamestnať sa vo vyštudovanom odbore a naplno pracovať. Zároveň sa zvyšuje tlak na digitálne znalosti a zručnosti týchto pracovníkov, nakoľko inovácie sú zavádzané aj v tomto sektore. Vypuklým problémom súčasnosti sa stáva aj nedostatok odborníkov týkajúcich sa opráv strojov a zariadení využívaných v tomto sektore. Problémom je, že spracovanie prebieha v úzkom časovom obmedzení roka počas zberu hrozna august – september a tak opravy strojov sú potrebné riešiť okamžite a nie je možné čakať na riešenie situácie. Veľmi by pomohlo v rámci aktualizácie vzdelávania získanie základných zručností z tejto oblasti. Odporúčame aj zaradiť študijný odbor 4243 M mechanizácia pôdohospodárstva do odborov vinohradníckej školy rovnako aj posilnenie počtu žiakov v tomto odbore. Opačnú skúsenosť majú zamestnávateľia s odbornou praktickou prípravou žiakov priamo vo výrobnom podniku, kedy majú možnosť dlhodobej spolupráce so žiakmi stredných škôl. Vedia ich lepšie ohodnotiť, preveriť ich záujem o problematiku, znalosti, ale aj sociálne schopnosti práce, spolupráce a zaradenia sa do kolektívu. Zároveň ich môžu motivovať a finančne ohodnotiť. Úplne absentuje celoživotné vzdelávanie. Za kľúčové považujú zamestnávateľia najst' prepojenie medzi požiadavkami zamestnávateľov, čo treba naučiť a pedagógmi, ktorí vedia ako naučiť.

Cukrovarnícky priemysel v súčasnosti pociťuje mierny nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Súvisí to s polohou oboch cukrovarníckych spoločností v oblastiach so silnou konkurenciou iných priemyselných odvetví, hlavne dodávateľských firiem pre automobilový priemysel. V súčasnosti žiadna zo stredných škôl neposkytuje vzdelávanie v odbore zameranom na výrobu cukru: 2940 M 01 potravinárstvo – výroba cukru a cukrovínok. Cukrovarnícke spoločnosti majú len menšie regionálne formy spolupráce so strednými školami, kde ponúkajú možnosť praktickej odbornej prípravy žiakov. Z dôvodu absencie špecializovaného stredoškolského odborného vzdelávania pre cukrovarnícke technológie zabezpečujú cukrovarnícke spoločnosti pre svojich zamestnancov nevyhnutné doplnenie odborného vzdelania mimo školský systém. Duálny systém vzdelávania v súčasnosti v cukrovarníckych podnikoch neprebíha. Dôležitou činnosťou v cukrovarníckych podnikoch je servis a údržba technológií a realizácia investícií do technológií. Tieto činnosti zberajú väčšiu časť roka ako samotná cukrovarnícka kampaň. Sektor v súčasnosti pociťuje nedostatok pracovnej sily v odboroch zvärač, zámočník, elektrikár. Absolventom stredných odborných škôl však často chýbajú základné znalosti o potravinárskej legislatíve. Chýbajú im teoretické vedomosti z oblasti nových inovatívnych technológií a nových trendov v odvetví. Úplne absentujú praktické skúsenosti s modernými zariadeniami a technológiami. Zamestnávateľia veľmi negatívne hodnotia záujem stredoškolákov zamestnať sa vo vyštudovanom odbore.

Podľa sektorovej Stratégie rozvoja ľudských zdrojov do roku 2030 v sektore lesné hospodárstvo a drevospracujúci priemysel boli formou dotazníkového prieskumu prioritne zameraného na vlastníkov a obhospodarovateľov lesa sa len dva lesnícke subjekty pripravujú na zmeny súvisiace s priemyselnou revolúciou (dodávateľ prác a príspevková organizácia). Majitelia a obhospodarovatelia lesa nepripravujú žiadne zmeny v oblasti ľudských zdrojov. Celý sektor LH čelí prudkým štrukturálnym zmenám, ktoré majú priamy vplyv aj na ľudské zdroje. Ide predovšetkým o nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Tento problém je zvýraznený pri robotníckych povolaniach aj v dôsledku nízkej úrovne odmeňovania

zamestnancov. Z dôvodu nevhodnej vekovej štruktúry zamestnancov sa bude problém v oblasti dostatku ľudských zdrojov v nasledujúcich rokoch ešte zväčšovať pri všetkých lesníckych povolaniach. V oblasti drevospracujúceho priemyslu je nevyhnutné, aby vzdelávacie inštitúcie rýchlo reagovali na inovačné smery v sektore a pripravovali pracovnú silu tak, aby jej vedomosti, zručnosti a kompetencie zodpovedali týmto smerom. Vo všetkých súčasných profesiách sa významne zmenia požiadavky na pracovnú silu. V DSP vzniknú nové profesie, ktoré v tomto odvetví vôbec neboli. V oblasti priemyselnej transformácie je už dnes viditeľné zaostávanie vzdelávacieho systému (formálneho aj neformálneho) za vývojom, výrobou aj reálnym použitím technológií. To je do určitej miery spôsobené konzervatívnym prístupom najmä k formálnemu vzdelávaniu, nepružným systémom úpravy a vytvárania nových študijných odborov a programov, systémom hodnotenia úspešnosti vzdelávania a hlavne dlhodobým nedostatočným financovaním celého systému vzdelávania. SLSK je aktívna v oblasti duálneho vzdelávania, kde v spolupráci s SPPK zabezpečuje realizáciu tohto systému v sektore LH. Predstavitelia SLSK sú členovia maturitných a štátnicových komisií v rámci školského lesníckeho vzdelávania, ďalej sa komora aktívne podieľa na posudzovaní obsahu učebných materiálov pre odborné lesnícke vzdelávanie, vedie evidenciu žiakov v jednotlivých odboroch, atď.

Stredné odborné školstvo zabezpečuje realizáciu stredoškolského vzdelávania. Jeho hlavná úloha je v oblasti formálneho vzdelávania. Na druhej strane môže poskytnúť svoje priestory a pedagogických zamestnancov pre realizáciu konkrétnych aktivít ďalšieho vzdelávania. Svoju pozornosť by mohlo zamerať na zvyšovanie odbornej úrovne operátorov lesnej techniky. V tejto oblasti LH pociťuje výrazný nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a častokrát dodávatelia prác pre lesnícky sektor zamestnávajú pracovníkov bez dostatočných teoretických poznatkov a praktických skúseností. Je preto potrebné zvýšiť počet študentov stredných lesníckych škôl, ktoré sa zameriavajú na štúdium v oblasti obsluhy lesných strojov. Jedným z nástrojov je zaradenie učebného odboru operátor lesnej techniky medzi odbory s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce.

Ďalej je potrebné zlepšiť technické vybavenie lesníckych škôl, ktoré na svoju obnovu nemajú dostatok finančných prostriedkov od svojich zriaďovateľov. To bude potrebné realizovať priamo prostredníctvom subjektov obhospodarujúcich lesy vo vlastníctve štátu, ktoré by mohli zabezpečiť nákup nových technologických zariadení a technológií potrebných na výučbu.¹⁹

5 Typy ďalšieho vzdelávania

5.1 Celoživotné vzdelávanie

Vývoj politik celoživotného vzdelávania (CŽV) na Slovensku je spätý s formovaním obnovenej agendy EÚ pre podporu vzdelávania dospelých (VD) a celoživotného vzdelávania v deväťdesiatych rokoch, ktoré viedli k vyhláseniu Memoranda pre CŽV (EK 2000). Európska rada na zasadnutí v Lisabone konštatovala, že úspešný prechod k ekonomike a spoločnosti založenej na vedomostiach v EÚ musí sprevádzať príklon celoživotnému vzdelávaniu sa. Slovensko bolo v tom čase v prístupovom procese pre vstup do EÚ (2004) a zapojilo sa už do konzultačného procesu pre prípravu Memoranda CŽV. Dá sa preto povedať, že bolo pri zrode obnoveného záberu na vzdelávanie dospelých a malo možnosť inšpirovať sa pri tvorbe vlastnej politiky CŽV dobrou praxou vyspelých krajín EÚ v zmysle procesov „zhora“ na nadnárodnej úrovni, najmä aktivitami EK a sprostredkované aj inými medzinárodnými organizáciami, najmä UNESCO a OECD. Celoživotné vzdelávanie sa definovala v roku 2000 Európska komisia a členské štáty v rámci stratégie zamestnanosti EÚ ako každú cieleňú vzdelávaciu činnosť, ktorej účelom je neustále

¹⁹ Analýza aktuálnych zmien na trhu práce najmä v kontexte dôsledkov pandémie, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a energetickej krízy v sektore lesného hospodárstva a drevospracujúceho priemyslu 11/2023

zlepšovanie vedomostí, zručností a celkových spôsobilostí s cieľom zvýšiť podiel dospelých na vzdelávaní. Pre sledovanie účasti vo vzdelávaní aj po ukončení počiatočného vzdelávania boli významné investície do zberu dát na úrovni EÚ a to v rámci prieskumov pracovnej sily (LFS) a vzdelávania dospelých (AES).

Na Slovensku pretrváva slabé povedomie o funkciách i benefitoch kultúry CŽV, a najmä o vhodných a efektívnych formách podpory účasti dospelých na vzdelávaní z verejných zdrojov. Motivácia realizovať zmenu v prístupe k vzdelávaniu a rozvoju zručností dospelých je však všeobecne dobre chápaná najmä v spojení s diskusiami o budúcnosti ekonomického a sociálneho rozvoja.²⁰

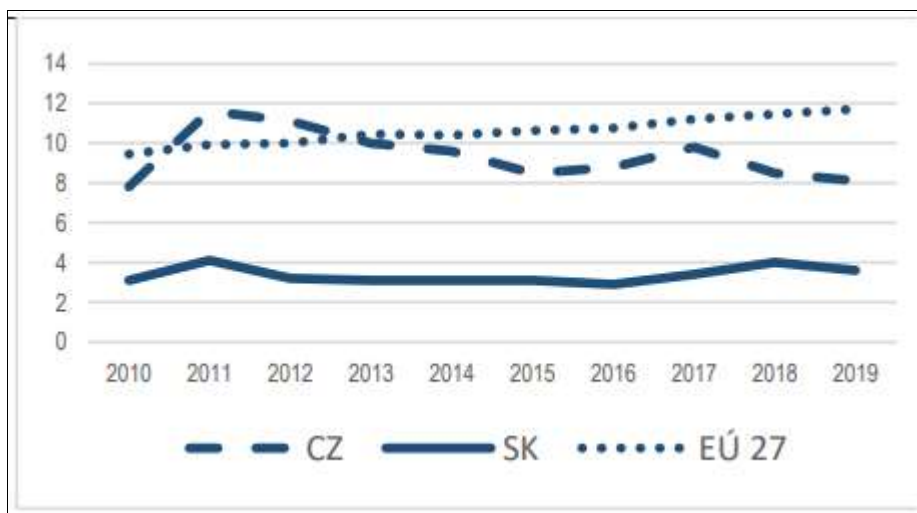
Tabuľka č. 31: Dôvody potreby CŽV

Zdroj: upravené z OECD (2019), *Getting Skills Right: Engaging low-skilled adults in learning*

Oblasť celoživotného vzdelávania na základe medzinárodnej praxe je potrebné vnímať cez problematiku nadobúdania a využívania zručností počas celého života jednotlivcov. Slovensko má medzery aj v nadobúdaní aj vo využívaní zručností. Účasť dospelých na vzdelávaní je síce priemerná, problematickou je skôr jej štruktúra. Existujúci systém vzdelávania dospelých marginalizuje nízko vzdelaných.

Tabuľka č. 32: Účasť dospelých na vzdelávaní v %

Zdroj: : Eurostat, [trng_lfs_01]

²⁰ Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030 – ŠIOV

Slovenská populácia je jedna z najviac zaškolených s dostatočnými zručnosťami, avšak mladšie generácie vykazujú zhoršenie. Podiel populácie s minimálne stredoškolským vzdelávaním je na Slovensku v európskom porovnaní jeden z najvyšších²¹. Meranie zručností dospelých ukazuje, že v kvalite osvojených zručností sú mladšie kohorty priemerné a celkový priemer ťahajú práve staršie kohorty²². Zručnosti 15-ročných meraných v PISA testovaniach sú už dlhodobo zaostávajúce a do značnej miery ovplyvnené socio-ekonomickým zázemím. Jedným z dôvodov je nízka zaškolenosť v predprimárnom vzdelávaní²³ a nedostatočná pozornosť pre oblasť ranej starostlivosti. Bariéry pre účasť sú najvyššie práve pre deti so sociálnym alebo zdravotným znevýhodnením.

V budovaní a využívaní zručností existuje priestor na zlepšenie. Zamestnanosť populácie v produktívnom veku je ovplyvnená nižšou zamestnanosťou žien²⁴. Absolventi nachádzajú uplatnenie na trhu práce vo vyššej miere ako priemer absolventov v krajinách EÚ. K problému využitia existujúcich zručností však patrí relatívne vysoký odborový nesúlad, hlavne na úrovni stredoškolského stupňa vzdelania. Pretrvávajúci vplyv socio-ekonomického zázemia na vzdelávacie cesty jednotlivcov prispieva k rastúcemu podielu mladých predčasne ukončujúcich vzdelávanie so slabými vyhliadkami na trhu práce. Nezamestnanosť v kategórii nízko vzdelaných je najvyššia v EÚ²⁵ a až 2/3 mladých nízko vzdelaných nepracujú a ani sa nevzdelávajú. Digitalizácia a automatizácia ohrozujú pracovné miesta, môžu však aj zvýšiť nesúlad, prípadne zamedziť adopciu technologických inovácií.

Základné digitálne zručnosti potrebuje Slovensko posilniť. Pripravenosť vzdelávacieho systému reagovať na technologický pokrok sa odvíja aj od úrovne digitálnych zručností žiakov, pričom v poslednom meraní podiel žiakov nedosahujúcich základnú úroveň bol výrazný. Merania zručností dospelých poukazujú na zaostávanie v riešení problémov v IT prostredí. Index digitalizácie (DESI index) v komponente ľudský kapitál obsahuje indikátor pre mieru základných zručností v populácii vo veku 16 – 74 rokov, kde Slovenská republika je mierne pod priemerom. Osvojenie základných digitálnych zručností je však nevyhnutné pre ďalšie vzdelávanie (napr. online kurzy), efektívne zapojenie sa do fungovania štátu (e-government, e-health) a obmedzí ďalšiu marginalizáciu ohrozených skupín.

Vzdelávacie cesty na Slovensku sú v porovnaní s ostatnými krajinami kratšie. Väčšina absolventov na Slovensku ukončuje svoje formálne vzdelanie v najkratšom možnom čase bez prestávok, čo znamená, že študujúcich na školách nad vekovú hranicu 25 rokov je na Slovensku málo²⁶. Merané vzdelávacie aktivity dospelých tak na Slovensku predstavujú najmä školenia, kurzy, semináre, prednášky, workshopy a pod. (tzv. neformálne vzdelávanie). Účasť dospelých na vzdelávaní klesá s vekom a rastie so vzdelaním, najväčšiu účasť majú zamestnaní. Motivácia vzdelávať sa klesá s vekom a Slovensko tento trend kopíruje. Na rozdiel od európskych krajín, v ktorých najvyššiu účasť dosahujú nezamestnaní, u nás sú to práve zamestnaní. Slovensko takisto kopíruje trend, v ktorom účasť dospelých na vzdelávaní rastie so stupňom vzdelania, čo v prípade Slovenska súvisí aj s tým, že vzdelávanie sa odohráva najmä vo firmách a zamestnanosť rastie so stupňom vzdelania.

"Systém overovania kvalifikácii v SR" je jedným z nástrojov, ktorý môže pomôcť tisíckam Slovákov lepšie sa uplatniť na trhu práce u nás aj v zahraničí.

Zavedenie tohto systému umožní, aby jednotlivец pri získaní novej kvalifikácie nemusel viackrát absolvovať obsahovo prekrývajúci sa vzdelávací program. Bude mať možnosť overenia nadobudnutých

²¹ V roku 2020 vo vekovej skupine 25-64 mal podiel na Slovensku hodnotu 92,7 %, priemer EÚ 82,3 % (Eurostat, [edat_lfse_03])

²² 5 Priemer pre čitateľskú gramotnosť bol v poslednom meraní PIAAC (2012) na úrovni 274 bodov pre Slovensko, pre OECD 266. Pre matematickú gramotnosť pre Slovensko 279, pre OECD 262

²³ Pre vekovú skupinu od 4 rokov do nástupu na povinnú školskú dochádzku bola zaškolenosť detí v roku 2019 na Slovensku na úrovni 82,6 %, priemer EÚ 79,4 % (Eurostat, [educ_uae_enra10])

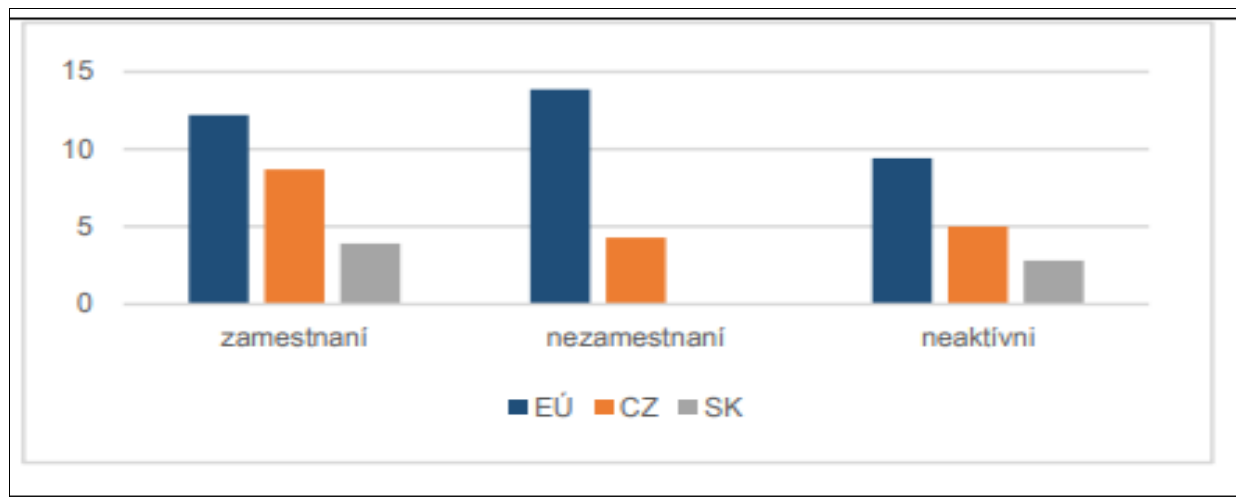
²⁴ Zamestnanosť žien na Slovensku v roku 2020 bola na úrovni 66,1 %, priemer EÚ 68,8 %, pre mužov 78,7 %, priemer EÚ 78,9 % (Eurostat, [lfsi_emp_a]). Štatistiky trhu práce vo všeobecnosti ovplyvnila pandémia, porovnanie medzi krajinami však výrazne neovplyvnila

²⁵ Vo vekovej skupine 20-64 s najviac ZŠ vzdelaním bol v roku 2020 podiel nezamestnaných na úrovni 29,7 %, priemer EÚ 12,6 % (Eurostat, [une_educ_a])

²⁶ Na Slovensku bola hodnota 1,5 %, v krajinách EÚ v priemere 6 %. Údaje sú na základe prieskumu AES

vedomostí, zručností a kompetencií bez ohľadu na to, kde a ako boli získané, čiže aj praktickými skúsenosťami, prípadne samoštúdiom. Okrem iného Systém overovania kvalifikácií v SR umožní po autorizovanom preskúšaní získať doklad o kvalifikácii porovnateľný s dokladom z formálneho vzdelávania. K uvedenému je však potrebná legislatívna úprava.

Tabuľka č. 33: Účasť dospelých na vzdelávaní podľa postavenia na trhu práce

Zdroj: Eurostat, LFS, [trng_lfse_02]

Pre dosiahnutie cieľa stanoveného EK by Slovensko malo zvýšiť celkovú účasť dospelých na vzdelávaní o 5 % do roku 2025. Novo navrhnutý hlavný indikátor pre meranie účasti dospelých na vzdelávaní v európskom kontexte bude mať referenčný rámec 12 mesiacov. Cieľová hodnota do roku 2025 je stanovená na 47 %, odhad súčasného postavenia Slovenska reflektujúci úpravu indikátora je 42 %.

Tabuľka č. 34: Indikátory pre európsky vzdelávací priestor v oblasti zručností (Európsky program zručností)

Indikátor (%)	Cieľ – priemer EÚ	Súčasný stav v SK
Účasť dospelých na vzdelávaní 25-64	50	42
Účasť dospelých na vzdelávaní 25-64 nízkovzdelaní	30	0
Účasť dospelých na vzdelávaní 25-64 nezamestnaní	20	0
Podiel populácie 16-74 so základnými digitálnymi zručnosťami	70	54

Zdroj: Európsky program v oblasti zručností

Zákon č. 568/ 2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní upravuje okrem iného činnosť vzdelávacích inštitúcií, proces a podmienky akreditácie, vydávanie dokladov o akreditácii, povinnosti vzdelávacej inštitúcie, vydávanie osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu a činnosť Akreditačnej komisie pre ďalšie vzdelávanie.

Tabuľka č. 35: Celoživotné vzdelávanie: vymedzenie pojmov

Učenie sa	Kritériá	Príklady
Formálne	Úmyselné Štruktúrované ako učebný program Inštitucionalizované Vedie k úplnej kvalifikácii v súlade s Národným kvalifikačným rámcom (ďalej len NKR)	Učenie sa žiakov v ZŠ a stredných školách a študentov na VŠ
Neformálne	Úmyselné Štruktúrované ako učebný program Neinštitucionalizované Nevedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Školenie v zamestnaní, rekvifikácia, účasť na prednáškach, seminároch, konferenciách, dištančné kurzy
Informálne	Úmyselné alebo neúmyselné Neštruktúrované ako učebný program Neinštitucionalizované Nevedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Učenie sa pri čítaní knihy, novín, hre, sledovaní TV a pod.

Zdroj: Národný program rozvoja výchova v vzdelávanie Kvalitné a dostupné vzdelávanie pre Slovensko 2018-2027

Na stránke MŠVVaM SR je vytvorený **informačný systém ďalšieho vzdelávania** (ďalej len ISDV) zriadený na základe zákona č.568/2009 o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý slúži ako informačno–poradenský nástroj podporujúci rozvoj ďalšieho vzdelávania v Slovenskej republike. ISDV je určený predovšetkým vzdelávacím inštitúciám uchádzajúcim sa o akreditáciu programov ďalšieho vzdelávania MŠVVaM SR a účastníkom vzdelávania, pre ktorých poskytuje základné informácie o akreditovaných programoch ďalšieho vzdelávania vo forme špecifikácie poskytovateľa vzdelávania, typov ponúkaných vzdelávacích programov a vzdelávacích modulov. Poskytuje základné informácie o procese overovania odbornej spôsobilosti a zoznam inštitúcií, ktorým boli vydané oprávnenia na vykonávanie skúšok na overenie odbornej spôsobilosti.

Prílohu č. 5 koncepcie tvorí aktuálny prehľad akreditovaných vzdelávacích programov podľa jednotlivých krajov akreditovaných na základe zákona č.568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Tabuľka č. 36: Akreditované vzdelávacie programy podľa jednotlivých krajov

Kraj	Všetky akreditované vzdelávacie programy	Percentuálny podiel zo všetkých programov
Banskobystrický kraj	309	7,90
Bratislavský kraj	1 572	40,18
Košický kraj	443	11,32
Nitriansky kraj	487	12,45
Prešovský kraj	252	6,44
Trenčiansky kraj	234	5,98
Trnavský kraj	133	3,40
Žilinský kraj	482	12,32
Spolu	3 912	100,00

Zdroj: ISDV MŠVVaM SR

Zo zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní vyplýva povinnosť raz ročne prostredníctvom výkazu DAVL k 31.12. príslušného roku vyplniť štatistický výkaz v oblasti ďalšieho vzdelávania. Zisťovanie sa zameriava na subjekty, ktoré realizujú vzdelávacie programy pre dospelých (osoby staršie ako 15 rokov). Za ďalšie vzdelávanie sú považované programy a aktivity, ktoré umožňujú

doplniť, rozšíriť a prehĺbiť si získané vzdelanie, dosiahnuť kvalifikáciu v súlade s potrebami trhu práce, uspokojiť svoje záujmy alebo pripraviť sa na získanie stupňa vzdelania. Ďalšie vzdelávanie sa realizuje v školských a mimoškolských inštitúciách (prevažne za úhradu) a môže byť uskutočňované krátkodobými alebo dlhodobými organizačnými formami štúdia.

Najväčším poskytovateľom vzdelávania pre kurzy v rezortnej pôsobnosti za rok 2023 bol Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácii (IZPI). Odbornú spôsobilosť v oblasti uvádzania prípravkov na ochranu rastlín v zmysle §32 ods. 6 zákona č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti na základe poverenia MPRV SR č. 224/22023 zo dňa 9.1.2023 v roku 2023 získalo 214 vedúcich pracovníkov, 498 aplikátorov a 148 predajcov, spolu 860 osôb. V priebehu roka 2023 na základe akreditácie MŠVVaM SR podľa § 9 ods. 2 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní realizovali vzdelávacie aktivity, ktorých sa celkom zúčastnilo 346.

Užívatelia: aktéri rozvoja vidieka, poľnohospodári, obhospodarovatelia lesa, spracovatelia produktov poľnohospodárskej a lesnej prvovýroby, MSP vo vidieckych oblastiach.

V oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (ďalej len BOZP) a v oblasti požiarnej ochrany (ďalej PO) sa vzdelávacích aktivít v roku 2023 zúčastnilo celkovo 179 osôb.

Prehľad o vzdelávacích aktivitách za rok 2023 v oblasti BOZP a PO:

- Aktualizačná odborná príprava bezpečnostných technikov na základe oprávnenia Národného inšpektorátu práce SR č. VVZ-0010/23-01.2, počet absolventov – 25 osôb
- Základná odborná príprava technikov požiarnej ochrany na základe oprávnenia prezídia Hasičského a záchranného zboru, oprávnenie č. 6/2023, počet absolventov – 16 osôb
- Aktualizačná odborná príprava technikov požiarnej ochrany na základe oprávnenia prezídia Hasičského a záchranného zboru, oprávnenie č. 6/2023, počet absolventov – 73 osôb
- BOZP vedúcich pracovníkov páleníc, počet účastníkov – 37 osôb
- Prípravný kurz BT ku skúškam na NIP – 28 osôb

Ďalšie odborné vzdelávanie realizované v rámci roku 2023:

- Zákon o odpadoch, počet účastníkov – 36 účastníkov
- Školenie vodohospodárov, počet účastníkov – 20 účastníkov
- Nový zákon o ochrane ovzdušia, počet účastníkov – 19 účastníkov
- Pestovanie medonosných rastlín, počet účastníkov – 10 účastníkov
- Pozemkové spoločenstvá, počet účastníkov – 79 účastníkov
- Pravidlá novej SPP na obdobie rokov 2023-2027 - 690 účastníkov

Tabuľka č. 37: Prehľad akreditovaných vzdelávacích kurzov za rok 2023

Názov kurzu	Číslo akreditácie	Rozsah v hodinách	Počet účastníkov
Odborná príprava na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie	3801/2023/1/6	20	3
Aktualizačná odborná príprava na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie	3801/2023/1/6	16	20
Prevádzkovanie liehovarnického závodu na pestovateľské pálenie ovocia	3801/2023/1/1	80	11
Odborná príprava na overenie odbornej spôsobilosti na prácu s veľmi toxickými látkami a zmesami a toxickými látkami a zmesami	3801/2023/1/7	10	58
Aktualizačná odborná príprava na prácu s veľmi toxickými látkami a zmesami a toxickými látkami a zmesami	3801/2023/1/7	10	34
Začínajúci včelár	3801/2023/1/4	56	10
Pestovanie a spracovanie liečivých rastlín	3801/2023/1/3	20	46
Ošetrovanie ošípaných	3801/2023/1/2	16	20
Základy podnikania a podporné opatrenia v agrosektore	3801/2023/1/5	38	144
SPOLU			346

Zdroj: Výročná správa IZPI za rok 2023

Pri realizácii vzdelávacích aktivít spolupracovali s rôznymi organizáciami a inštitúciami pôsobiacimi v rámci agrozozortu ale i mimo neho. V spolupráci s Agrárnou komorou Slovenska organizovali odborné vzdelávanie v oblasti aplikácie prípravkov na ochranu rastlín pre vedúcich pracovníkov a aplikátorov v Dunajskej Strede, v spolupráci so sekciou poľnohospodárstva MPRV SR sa podieľali na realizácii odbornej diskusie k používaniu dronov pri aplikácii prípravkov na ochranu rastlín. V spolupráci s MPRV SR, odborom priamych platieb a správnych činnosti zorganizoval odborný seminár Pravidlá novej SPP na obdobie rokov 2023- 2027. Podujatie bolo organizované online formou a zúčastnilo sa ho celkom 690 účastníkov, následne záznam z celého podujatia prostredníctvom youtube kanálu si pozrelo do konca roku 2023 viac ako 1 800 osôb. V roku 2023 odbor AKIS celkovo zrealizoval 75 vzdelávacích aktivít, ktorých sa zúčastnilo 2 239 osôb. V súvislosti s požiadavkami praxe, PRV 2014 - 2022 a SPP z hľadiska druhovej odlišnosti zrealizovali 26 rôznych vzdelávacích aktivít.

V rámci Národného lesníckeho programu 2022 - 2030 je oblasť ČŽV zahrnutá v rámci Strategického cieľa XIII: Získať inovatívne poznatky a posilniť ľudské zdroje pre dobré spravovanie lesov, kde je definovaný špecifický cieľ 13.2: Inovovať celoživotné vzdelávanie v súlade s potrebami praxe, ktorý je zameraný na “ zabezpečenie súladu vzdelania, odborných kompetencií, zručností a skúseností ľudských

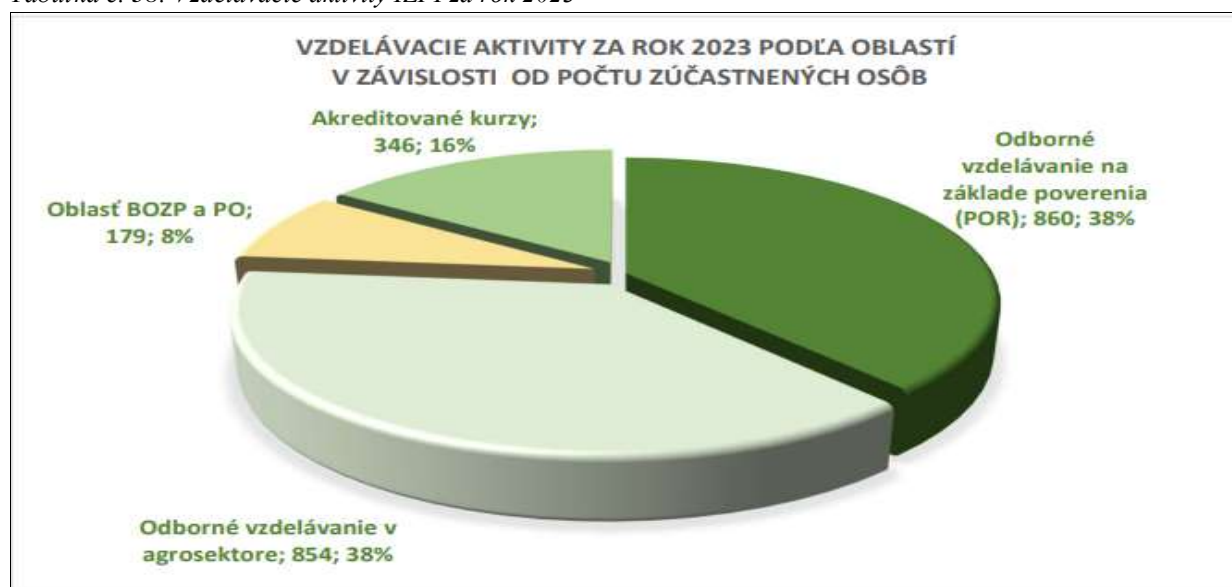
zdrojov v lesnom hospodárstve a drevospracujúcom priemysle s potrebami praxe. Prehodnotí sa obsah vzdelávania v jednotlivých odboroch a nastaví sa vhodné podmienky pre rozvíjanie odborných kompetencií v štátnom vzdelávacom systéme vzhľadom na zavádzanie potrebných zmien v obsahu lesníckeho vzdelávania smerom k PBHL, biohospodárstvu, digitalizácii, poskytovaniu ekosystémových služieb, rozvoju vidieckej krajiny, postupom agrolesníctva a pod. Súčasnú ďalšie vzdelávanie je zamerané len na zamestnancov LDS a je potrebné ho rozšíriť aj o ďalšie cieľové skupiny. Naplnenie cieľa má prispieť k skvalitňovaniu vzdelávania, odbornej prípravy v lesnom hospodárstve a drevospracujúcom priemysle a poskytovaniu poradenstva vlastníkom a obhospodarovateľom lesov, dodávateľom služieb a ďalším aktérom lesnícko-drevárskeho sektora. Potrebné skvalitnenie ľudských zdrojov prostredníctvom vzdelávania a poradenstva je v súlade so Stratégiou celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 - 2030 a viacerých cieľov Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP).”

Ďalšie inštitúcie, ktoré v rámci rezortu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka zabezpečujú vzdelávanie:

- Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre,
- Technická univerzita vo Zvolene,
- Agentúra pre rozvoj vidieka,
- Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum,
- Národné lesnícke centrum,
- Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach,
- Stavovské organizácie ako Slovenská poľnohospodárska komora, Agrárna komora Slovenska,
- Stredné odborné školy pôdohospodárskeho zamerania s akreditovanými kurzami.
- iné podnikateľské subjekty.

Ako príklad uvádzame niektoré vzdelávacie aktivity:

Tabuľka č. 38: Vzdelávacie aktivity IZPI za rok 2023

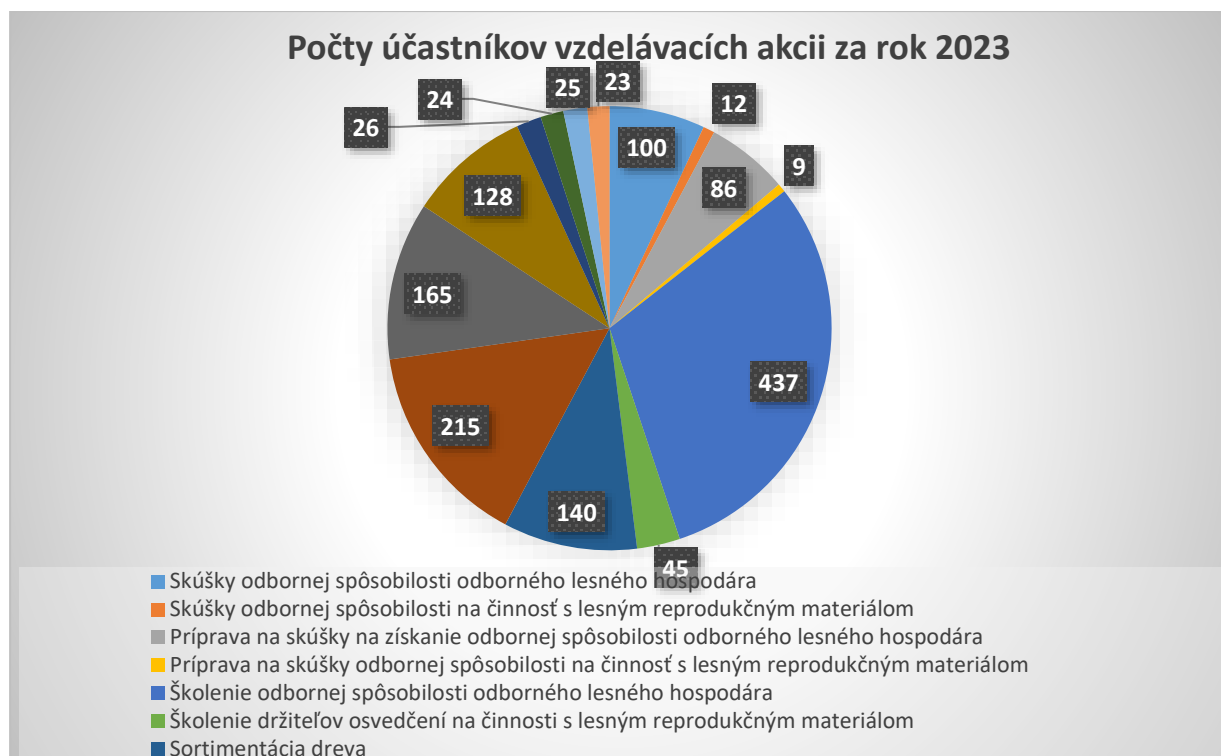
Zdroj: Výročná správa IZPI 2023

Pre sektor lesného hospodárstva transfer poznatkov do lesníckej praxe zabezpečuje Národné lesnícke centrum – Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky. Na základe poverenia MPRV SR zabezpečuje overovanie odborných spôsobilostí odborného lesného hospodára, činnosti súvisia s lesným reprodukčným materiálom a vyhotovovaním Programov starostlivosti o les.

Okrem týchto činností realizuje vzdelávanie pre rôzne cieľové skupiny financované z projektov a na základe komerčnej spolupráce. V ostatných rokoch sa začala intenzívna spolupráca s pedagogickými

zamestnancami materských a základných škôl, pre ktoré NLC realizuje vzdelávanie o význame lesa pre spoločnosť.

Tabuľka č. 39: Vzdelávacie aktivity NLC za rok 2023

Zdroj: podklad NLC

Tabuľka 40 : Prehľad vzdelávacích aktivít NLC za rok 2022

Školenie	Počet účastníkov
Skúšky odbornej spôsobilosti odborného lesného hospodára	100
Skúšky odbornej spôsobilosti na činnosť s lesným reprodukčným materiálom	12
Príprava na skúšky na získanie odbornej spôsobilosti odborného lesného hospodára	86
Príprava na skúšky odbornej spôsobilosti na činnosť s lesným reprodukčným materiálom	9
Školenie odbornej spôsobilosti odborného lesného hospodára	437
Školenie držiteľov osvedčení na činnosti s lesným reprodukčným materiálom	45
Sortimentácia dreva	140
Odborné vzdelávanie v oblasti prípravkov na ochranu rastlín – rastlinolekárska starostlivosť	215
Škody na lesných porastoch spôsobené zverou	165
Vzdelávanie zamestnancov štátnej správy v oblasti Informačného systému lesného hospodárstva	128
Stanovenie veku zveri	26

Lesnícke minimum	24
Lesná pedagogika	25
Učenie o lese	23
SPOLU	1 435

Zdroj: podklad NLC

5.2 Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky na obdobie rokov 2023-2027

Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky na obdobie rokov 2023-2027 (ďalej len SP SPP) obsahuje okrem iného na zvýšenie príjmov poľnohospodárov aj podporu ďalšieho vzdelávania, poradenstva, vzájomnej koordinácie a prepojenia. Jednou z priorít novej SPP je aj podpora rozvoja pôdohospodárstva založeného na poznatkoch a inováciách, digitalizácia, výmena a prenos znalostí cez lepšie fungovanie poradenského systému. Napĺňaním týchto priorít v budúcnosti by malo byť základným predpokladom širšieho zapojenia sa pracovníkov pôdohospodárstva do procesu CŽV. Popri vertikálnej prepojenosti bude potrebné vytvoriť aj horizontálnu prepojenosť medzi jednotlivými aktérmi, ktorí sú zodpovední za poradenstvo, vzdelávanie a prenos poznatkov do praxe. Tým sa tento systém stane výkonnejším a ucelenejším. Významnou zložkou celého systému sa musí stať celoživotné vzdelávanie a odborné stredoškolské vzdelávanie. Zároveň bude potrebné zlepšiť systém riadenia celého poradenského a znalostného systému. Len vzájomná spolupráca jednotlivých prvkov, ich vzájomné fungovanie a výmena informácií umožní prenos poznatkov do praxe.

Prostredníctvom AKIS bude podporená tiež organizácia aktivít celoživotného vzdelávania, demonštračných aktivít a poskytovanie odborného poradenstva v sektore pôdohospodárstva. Koordinácia poradcov a ich prepojenie s inovačnou platformou zabezpečí prístup ku komplexnejšiemu poradenstvu a zachytávanie podnetov z praxe, ktoré vyústia do inovačných projektov a šíreniu nových postupov napr. formou demonštračných aktivít. Zároveň bude podporené fungovanie AKIS digitálnej platformy pre uľahčenie bezprostredného prístupu odbornej verejnosti, resp. subjektom z praxe k poznatkom a inováciám v pôdohospodárstve, ktoré budú tak dostupné v spracovanej, ľahko zrozumiteľnej podobe.

V rámci Partnerskej dohody sa bude podporovať medzisektorová spolupráca (medzi verejným akademickým a podnikateľským sektorom), zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch a budovanie ľudských zdrojov vo výskume, vývoji a inováciách. Stimulácia medzinárodnej spolupráce bude zameraná na posilnenie účasti slovenských subjektov v európskych výskumných a inovačných programoch, partnerstvách a iniciatívach (ako napr. Horizon Európa) ako i podporu vysoko hodnotených projektov, ktoré nezískali financovanie v rámci programu Horizon Európa. Taktiež bude zabezpečená podpora optimalizácie, rozvoja a modernizácie výskumnej infraštruktúry a podpora celoživotného vzdelávania, najmä k zvyšovaniu kvalifikácie a rekvalifikácie pre potreby pracovného trhu. V rámci podpory malého a stredného podnikania budú financované projekty zavádzania inovácií (aj procesných aj produktových) vrátane investícií do zelených a digitálnych technológií. Pôjde o zavádzanie inovácií do praxe (vyššie úrovne podľa TRL). Tiež budú financované projekty sieťovania MSP (aj s veľkými podnikmi v oblasti dodávateľských reťazcov) a projekty existujúcich a vytváranie nových klastrov na riešenie výskumno-vývojových a inovačných úloh.

Rozsah tém vzdelávania: celoživotné odborné vzdelávanie zamerané na poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a podnikanie na vidieku (pričom nepôjde o formálne vzdelávanie, ktoré je súčasťou školského systému):

Prioritné témy/oblasti zamerania vzdelávacích/informačných/demonštračných aktivít:

- vzdelávanie mladých farmárov
- zadržiavanie vody v krajine
- hospodárenie s pôdou prospešné pre krajinu a klímu
- podpora vzniku odbytových organizácii výrobcov
- precízne poľnohospodárstvo
- sociálne poľnohospodárstvo
- vytváranie flexibilných foriem práce v pôdohospodárstve
- možnosti začatia a rozvíjania podnikania žien v poľnohospodárstve s dôrazom na aspekt sklbenia rodinného a profesijného života
- ekologické poľnohospodárstvo
- udržateľné využívanie prírodných zdrojov
- ochrana životného prostredia, environmentálne vzdelávanie a budovanie povedomia
- udržateľné, nízko-uhlíkové a obehové biohospodárstvo
- uplatňovanie dobrých životných podmienok zvierat
- prírode blízke hospodárenie v lesoch
- obnova potenciálu lesa,
- zlepšenie stavu biotopov NATURA 2000
- vodozádržné funkcie lesov
- zlepšenie konkurencieschopnosti a obhospodarovania lesov malých výmer
- ekosystémové služby poskytované lesmi pre občiansku spoločnosť
- vzdelávanie v oblasti inovácií
- digitalizácia poľnohospodárstva
- multifunkčné poľnohospodárstvo
- klimaticky odolné poľnohospodárstvo
- zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov prostredníctvom zavádzania technologických a netechnologických inovácií
- ekosystémové služby poskytované lesmi pre občiansku spoločnosť
- welfare riešenia v živočíšnej výrobe
- riešenia pre adaptáciu na klimatickú zmenu
- sieťovanie a spolupráca v lokálnych produkčných reťazcoch
- výsledky projektov operačných skupín EIP
- zdravá výživa
- generačná výmena v pôdohospodárstve

Vo vzťahu k sektoru pôdohospodárstva a rozvoja vidieka konštatuje analýza SPP ako slabú stránku nedostatok pracovnej sily s pokročilými digitálnymi zručnosťami, slabú úroveň digitalizácie hospodárstva ako hrozbu, uvádza prehlbujúce sa regionálne rozdiely a za silné stránky považuje rýchly nárast pokrytia mobilným širokopásmovým internetom a investície do vysokorýchlostnej infraštruktúry. Dlhodobou prioritou je digitálna transformácia a posunutie smerom k Priemyslu 4.0, čo je predpokladom skutočného ekonomického rastu Slovenska. Z pohľadu ľudského kapitálu je dlhodobou prioritou aj zabezpečenie celoživotného vzdelávania na zlepšenie digitálnych zručností. Stratégia taktiež osobitne uvádza pre sektor poľnohospodárstva ako dlhodobú prioritu zavádzanie technológií presného poľnohospodárstva.

Absentuje vzdelávanie učiteľov odborných poľnohospodárskych predmetov, učiteľov odborných lesníckych predmetov a vzdelávanie majstrov odbornej výchovy pre poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, resp. pôdohospodárstvo.

SWOT analýza sektora pôdohospodárstva a rozvoja vidieka v rámci jednotlivých špecifických cieľov bližšie identifikovala príležitosti, ale aj potreby vo vzťahu k potrebe digitalizácie sektora:

- Technologický pokrok automaticky prináša zefektívnenie výroby, najmä ak majú poľnohospodárske podniky dobrý prístup k financovaniu svojich investičných potrieb. Malé a stredné farmy nemajú toľko možností investovať do nových technológií v porovnaní s veľkými podnikmi. Zavádzanie nových technológií je potrebné prepojiť so zvyšovaním kvalifikácií v sektore.
- Zabezpečenie odbytu pre lokálne produkty je predpokladom pre zvýšenie produktivity malých a stredných fariem, ktoré nebenefitujú z úspor z rozsahu v porovnaní s veľkými farmami. Alternatívne formy predaja využívajúce digitálne riešenia rozširujú možnosti odbytu produkcie.
- Digitálne technológie vo vlastnom spracovaní prinesú zvýšenie tvorby pridanej hodnoty v poľnohospodárskych podnikoch. Podobne, v spracovateľských podnikoch inovatívne technológie prinesú zlepšenie využitia kapacít, čím sa lokálne podporí spolupráca medzi farmármi a spracovateľmi.
- Digitálne technológie využívané v rastlinnej aj v živočíšnej výrobe komplementárne prispievajú k cieľom v oblasti klímy, najmä pokiaľ ide o zníženie emisií skleníkových plynov, či amoniaku, udržateľnému používaniu pesticídov a efektívnejšiemu využitiu závlah.
- Digitálne technológie prispievajú k lepšiemu monitorovaniu zdravotného stavu lesov, čo umožní rýchlejšie reagovať na výskyt škodlivého činiteľa a zacieliť výkon ochranných a ozdravných opatrení. Rovnako prispejú k rýchlejšiemu a presnejšiemu spracovaniu údajov o lese, čo má priamy vplyv na optimalizáciu rozhodovacích procesov pri manažovaní lesa („smart lesníctvo“).
- Moderné technológie umožňujú šetrnejšie poľnohospodárske postupy vedúce k celkovému zníženiu použitia hnojív a pesticídov, zníženiu erózie a zefektívneniu spotreby vody, čím sa naplňajú ciele v oblasti ochrany zložiek životného prostredia - pôdy, vody, vzduchu.
- Mladá generácia je nositeľom technologického pokroku a inovácií do odvetvia, a to vrátane nových foriem odbytu, čo prináša vysokú efektivitu, avšak prekážkou sú ich možnosti získania financií na takéto investície.
- Kvalitu života na vidieku a zastavenie vyludňovania vidieka ovplyvňuje úroveň základných služieb, vrátane prístupu k širokopásmovému pripojeniu. Ciele pokrytia ultra rýchlym širokopásmovým pripojením sú navrhnuté v Národnom pláne širokopásmového pripojenia. SR bude ciele Národného plánu širokopásmového pripojenia naplňovať prostredníctvom investícií z Partnerskej dohody.
- Na vidieku práve digitálne riešenia prispejú k rozvoju podnikateľských aktivít malých a stredných podnikov, osobitne pri inovatívnom využití produktov poľnohospodárstva a lesníctva

6 Závery z analýzy

Trendy v oblasti vzdelávania s prepojením na trh práce je potrebné vnímať v kontexte ďalších faktorov ako sú globalizácia, proces urbanizácie, zmeny na úrovni vnímania rodiny, alebo využívanie nových technológií a digitalizácie. Ekonomická súťaž prináša orientáciu na vzdelávacie systémy silne prepojené s trhom práce a na zabezpečenie kvalifikovanej pracovnej sily s výrazným dôrazom na vedomostnú spoločnosť, informačno-komunikačné technológie a medzinárodný obchod. Tlak na masívne využívanie online technológií a orientácia na vedomostnú spoločnosť prináša nové výzvy v súvislosti s vytváraním pracovných príležitostí pre ľudí, ktorých pracovné miesta sú vysokým tempom digitalizácie a robotizácie ohrozené.

Kvalita odborného vzdelávania a prípravy je dlhodobo kritizovaná zo strany zamestnávateľov za nedostatočnú pripravenosť pracovnej sily bola uvedená medzi hlavné prekážky úspešného podnikania na Slovensku. Podľa zamestnávateľov stredoškolské odborné vzdelávanie a príprava v školách nedostatočne reaguje na aktuálne potreby trhu práce. Školy nedokážu pripraviť kvalifikovanú pracovnú silu

v takej miere, aby bola schopná bezprostredne po ukončení štúdia priamo vstúpiť do pracovného procesu na konkrétnych pracovných pozíciách. Vedomosti absolventov nepokrývajú potreby praxe. V materiáli Učiace sa Slovensko sa konštatuje, že aktuálny model financovania škôl pri súčasnom demografickom poklese a nedostatku zdrojov na modernizáciu a vybavenie škôl, viedol k zmäkčeniu požiadaviek kladených na absolventov stredných škôl. Následkom toho VŠ kritizujú stredné školy za to, že musia absolventov doučovať a podniky vytýkajú absolventom nedostatky znemožňujúce ich rýchle zapojenie sa do práce. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR poukazuje na skúsenosti zamestnávateľov, ktorí pri nástupe absolventov škôl do zamestnania kritizujú ich neochotu, nezáujem a nízku mieru vytrvalosti. Pri zamestnávaní mladých ľudí je tiež problémom nedostatok odborných zručností a praktických skúseností, zodpovednosť pri prístupe k práci a pracovná disciplína. Tieto konštatovania o kvalite odborného vzdelávania a prípravy pre potreby trhu práce platia všeobecne, ale aj v rámci rezortu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

Slovenská populácia je jednou z najrýchlejšie starnúcich v celej EÚ. V roku 2030 bude na jedného dôchodcu prispievať ešte 1,38 pracujúcich, v roku 2060 však to bude už len 0,98 pracujúceho. Pomery v systéme výchovy a vzdelávania do veľkej miery závisia aj od vývoja vekovej štruktúry obyvateľstva. Zo strednodobého hľadiska sa slovenský vzdelávací systém bude musieť vysporiadať s absolútnymi poklesmi žiakov a študentov, čo samozrejme platí aj pre SOŠ s rezortnými odborními. Na druhej strane v sektore pôdohospodárstva, ale aj potravinárstva v horizonte nasledujúcich rokov je potrebné počítať s náhradou pracovných síl, teda dopytom vyvolaným odchodom zamestnancov z trhu práce predovšetkým do starobného dôchodku, na čo sa je potrebné v rezorte pôdohospodárstva pripraviť.

V súvislosti so zamestnávaním ľudí s nízkou mierou kvalifikácie v rezorte je možné predpokladať negatívny trend, nakoľko štruktúra slovenského trhu práce, ale aj trhu práce v agrosektore, je nepomerne orientovaná na výrazný trend automatizácie a digitalizácie. Podľa odhadov OECD v období nasledujúcich 10-20 rokov bude približne 10 % pracovných miest na Slovensku ohrozených automatizáciou a ďalších približne 30 % bude významne zmenených smerom k zvýšeniu nárokov na odbornosť zamestnanca. Na prípravu odbornej pracovnej sily v agrozozorte schopnej zachytiť trend automatizácie a digitalizácie je potrebné sa pripraviť okrem iného aj kvalitným stredným odborným školstvom, reflektujúcim požiadavky automatizácie, digitalizácie a technologických zmien.

Slovenský trh práce trpí problémami štrukturálnej nezamestnanosti, kedy ponuka pracovnej sily nekorešponduje s dopytom, čo samozrejme platí aj pre rezort pôdohospodárstva. Štrukturálna nezamestnanosť je charakteristická štrukturálnymi zmenami v ekonomike, ktoré úzko súvisia najmä s technickým pokrokom, nerovnomernosťou medzi ponukou práce a dopytom po nej alebo zmenami preferencií spotrebiteľov. Študijné a učebné odbory s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce si vyžadujú zvýšený nábor žiakov. Na druhej strane nezamestnanosť absolventov rezortných študijných odborov je potrebné riešiť a tak predchádzať problémom s uplatnením sa absolventov.

Príloha č. 4: Nezamestnanosť absolventov SOŠ

Problémom je však i kvalita pracovných miest, ktorá v ostatnom období ustupovala orientácii na kvantitu vytvorených pracovných príležitostí. Podľa metodiky hodnotenia kvality pracovných miest uplatňovanej OECD, Slovensko patrí do kategórie krajín vykazujúcich najhoršie hodnoty.

K riešeniu problémov v agrozozorte môže prispievať skvalitnenie materiálno-technického vybavenia škôl, rozšírenie duálneho vzdelávania a tiež kvalitný systém celoživotného vzdelávania. Materiálno-technické vybavenie škôl je možné budovať využitím dostupných finančných prostriedkov vrátane fondov EÚ. Podporovať zapojenie sa čo najväčšieho počtu zamestnávateľov a SOŠ v rezorte do systému duálneho vzdelávania. A v oblasti celoživotného vzdelávania Slovensko zaostáva v porovnaní

s priemerom EÚ, pritom CŽV je cesta, ako zabezpečiť kvalitných, odborne fundovaných pracovníkov, ktorí budú pripravení čeliť novým výzvam vo svojom pracovnom zaradení.

7 Ciele

Vzdelávanie stredoškolskej mládeže v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka zaznamenáva dlhodobo znížený záujem žiakov o štúdium aj napriek snahám škôl vnášať atraktívne prvky do teoretickej časti vzdelávania, modernizovať praktickú prípravu žiakov (cvičenia, praxe) s novými technológiami priamo na školách alebo v spolupráci s výrobnými podnikmi v rámci Slovenska. Školy poľnohospodárskeho typu umožňujú študentom získať zručnosti aj v moderných školách rovnakého typu v zahraničí (projekty ako napr. Erasmus+ a iné).

Cieľom aktivít je nastavenie študijných odborov na stredných a vysokých školách s fokusom na zvýšenie záujmu o odborné vzdelávanie a prípravu všeobecne, s dôrazom na prepojenie s praxou, ale aj na špecializácie požadované trhom práce. Je potrebné zmeniť nepružný systém akreditácie nových študijných programov a zavádzanie nových kvalifikácií do Národnej sústavy kvalifikácií a študijných odborov v rámci Sústavy študijných odborov MŠVVaM SR (napr. študijný odbor zameraný na presné poľnohospodárstvo, sociálne poľnohospodárstvo či digitálne poľnohospodárstvo). Je preto nevyhnutné zjednodušiť proces tvorby nových kvalifikácií, otvárania nových, atraktívnych študijných odborov na úrovni ISCED 3-4 a profesijne zameraných študijných programov na Bc. stupni štúdiá.

Úlohy:

- analýza potreby a znovuzavedenie učebných odborov (3-ročné štúdium s výučným listom alebo 3-ročné štúdium s výučným listom + nadstavbové štúdium)
- názvy škôl nastaviť zrozumiteľne pre rodiča, pri spájaní škôl je zmätočný názov „Spojená škola“ (zmes zlúčených odborov skôr odradí rodiča a žiaka)
- prehodnotiť sieť vysokých škôl – sprísnenie, diverzifikovanie podmienok prijatia študenta (nastaviť model pre Poľno UNI, teraz je ľahký odliv na akúkoľvek VŠ)
- dostupnosť štúdiá na VŠ – nie je momentálne dôvod odísť do poľnohospodárskej praxe
- zanalyzovať potrebu študentov na gymnáziách – sprísnenie kritérií na prijatie – nerozširovať počty žiakov
- odstrániť normatívne financovanie SOŠ (poľnohospodárske a lesnícke školy majú neporovnateľné náklady na prevádzku výrobných strojov a zariadení)
- modernizácia materiálo-technického vybavenia škôl (cenovo náročné, získavanie jedine cez EU projekty – znevýhodnené regióny, finančne náročné pre župy – dofinancovanie k normatívu z MŠVVaM)
- odmeňovanie učiteľov – nie je atraktívne pôsobiť v školstve ako pedagóg, odborníci ešte stále majú možnosť ľahko získať dobre platenú prácu v pôdohospodárstve

Slovenský akademický a výskumný priestor bojuje dlhé roky s podfinancovaním, podpriemerným postavením v medzinárodnej konkurencii a nízkym záujmom o spoluprácu s praxou. Podporou pre zvýšenie atraktivity študijných odborov by malo byť lepšie získavanie zdrojov z medzinárodných grantov.

Po internom zadefinovaní potrieb a požiadaviek na zameranie študijných odborov na stredných a vysokých školách na MPRV SR budeme iniciovať komunikáciu s MŠVVaM SR s cieľom presadenia týchto odborov do najbližšieho školského roka.

Mladí poľnohospodári sa potrebujú neustále vzdelávať a mať prístup ku kvalitným poradenským službám. Na Slovensku podiel manažérov s úplným poľnohospodárskym vzdelaním dosahuje len 9,2 %. Mladí poľnohospodári majú vysoký dopyt po kvalitnom vzdelávaní a poradenstve. Táto skupina je jedna

z hlavných pri celení odborného vzdelávania. Toto vzdelávanie však častokrát nie je dostatočne dostupné, prípadne nespĺňa požadované podmienky kvality.

Z analýzy odborného vzdelávania a prípravy v rezorte pôdohospodárstva a rozvoja vidieka vyplynuli ciele a oblasti záujmu, na ktoré je potrebné sa zamerať v najbližšej budúcnosti a do týchto oblastí smerovať aktivity a činnosti s cieľom rozvoja odborného vzdelávania a prípravy:

1. zvýšenie kvality a efektivity odborného vzdelávania a prípravy s cieľom zabezpečiť prepojenia systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce,
2. modernizácia výchovy a vzdelávania,
3. širšie zapojenie dospelých populácie (vo veku 25 až 64 rokov) do systému celoživotného vzdelávania
4. zlepšenie spolupráce so zamestnávateľmi.

7.1 Nástroje na zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy s cieľom zabezpečiť prepojenia systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce:

- zjednodušenie školskej legislatívy a tým zníženie administratívnej záťaže škôl,
- zabránenie neodborným zásahom do OVP
- vytvorenie systému odborného a metodického riadenia v oblasti preneseného výkonu štátnej správy v regionálnom školstve vrátane podmienok na systematické vzdelávanie zamestnancov územnej samosprávy plniacich úlohy štátnej správy a identifikovať kvalifikačné požiadavky pre pracovníkov zodpovedných za vzdelávanie v subjektoch koordinácie OVP a vytvoriť systém ich ďalšieho vzdelávania,
- vypracovanie analýzy siete stredných škôl a postupná optimalizácia siete stredných škôl s prihliadnutím na absolventskú mieru nezamestnanosti,
- zaviesť uplatniteľnosť absolventov na trhu práce ako zásadné kritérium zohľadňujúce otvorenie študijných a učebných odborov,
- pri schvaľovaní nových učebných a študijných odborov analyzovať potreby sektoru na základe nových činností, vytvárať činnostné profily pre jednotlivé existujúce a aj nové zamestnania a na základe takýchto údajov vytvárať nové odbory vzdelávania,
- zabezpečiť podporu a propagáciu učebných a študijných odborov a tým zlepšiť informovanosť žiakov a rodičov o benefítoch štúdia príslušných odborov,
- opätovné zavedenie pracovného vyučovania do učebných osnov ZŠ na opätovné nadobudnutie vzťahu k manuálnym zručnostiam,
- zvýšenie finančného ocenenia učiteľov nielen na začiatku profesijnej kariéry a tým posilnenie statusu učiteľa. ale ich aj udržať v danom povolání. Týka sa to najmä učiteľov odborných teoretických a praktických predmetov,
- podporovať všetky formy spolupráce škôl so zamestnávateľmi a SaPO. Sflexibilniť celý systém duálneho vzdelávania, hlavne s ohľadom vstupu do SDV s žiakov vyšších ročníkov a vytvoriť špecifický SDV pre dospelých (status zamestnanca pre dospelých účastníkov vzdelávania),
- podpora prepojenia vzdelávania na stredných školách s praxou,
- realizácia efektívnej kariérnej výchovy a kariérneho poradenstva už na ZŠ,
- rozšírenie možnosti vstupu zamestnávateľov do počiatočného a ďalšieho profesijného vzdelávania učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy podporou ich umiestnenia na stážach vo firmách,
- rozvíjať aktívnu spoluprácu subjektov zúčastnených v procese realizácie odborného vzdelávania a prípravy v rezorte,

- prieskum potrieb trhu práce zabezpečiť analýzou dopytu, v pracovných portáloch , prostredníctvom zamestnaneckých prieskumov a riedenými rozhovormi s odborníkmi,
- podporovať celoživotné vzdelávanie pre uplatnenie sa v rezortných profesiách,
- finančné, resp. iné zvýhodnenie zamestnávateľov ako kompenzácia vynaložených prostriedkov na praktickú prípravu žiakov,
- sledovanie trendov v agro odvetví a podpora žiakov v aktivitách spojených s účasťou v odborných súťažiach, dostupnosť zahraničných výstav či workshopov s profesionálmi v danej oblasti
- vyššia podpora študijných odborov viazaných na profesie žiadaných zamestnávateľmi.

7.2 Nástroje na zvýšenie efektivity odborného vzdelávania a prípravy s cieľom zabezpečiť prepojenia systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce:

- optimalizovať počet škôl s poľnohospodárskym zameraním,
- prehodnotiť a aktualizovať štruktúru sústavy odborov vzdelávania pre pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka,
- sprísniť výber žiakov na gymnáziá a stredné odborné školy s ohľadom na ich študijné predpoklady,
- vytvárať pre žiakov podmienky na získanie teoretických znalostí - modernizácia učebníc v elektronickej forme,
- vytvárať podmienky na získanie praktických skúseností a zručností,
- v odborných predmetoch zvýšiť informovanosť žiakov o nových moderných, digitálnych technológiách, ktoré sú do praxe zavádzané (GPS, satelitné snímky, drony,...),
- rozšíriť škálu ponúkaných doplnkových služieb a vrátiť sa k už existujúcim motivačným mechanizmom ako bolo v minulosti – autoškola, kurzy na obsluhu poľnohospodárskych strojov, odborná mobilita v zahraničí a pod.,
- podporovať ďalší odborný rozvoj a vzdelávanie pedagógov, intenzívnejšie spolupracovať s externými odborníkmi z praxe, využívať rôzne granty,
- zlepšiť odborné jazykové kompetencie žiakov,
- organizovať súťaže zručnosti na národnej ako i cezhraničnej úrovni,
- organizovať výstavy a propagáciu odboru – profesie,
- organizovať výmenné pobyty, družby škôl, ktoré by rozšírili obzory žiakom i mnohým pedagógom.

7.3 Opatrenia na dosiahnutie modernizácie výchovy a vzdelávania:

- zníženie investičného dlhu SOŠ v nadväznosti na materiálno-technické a priestorové zabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti,
- doplnenie normatívneho spôsobu financovania SOŠ o nové prvky (napr. umožnenie špecifických regionálnych stimulácií, hybridné financovanie), ktoré zvýšia efektívnosť financovania škôl,
- využívanie analýz a prognóz v horizonte nasledujúcich 5, resp. 10 rokov v oblasti očakávaných budúcich potrieb zamestnancov, nezamestnanosti, počtu absolventov, počtu uvoľnených pracovných a jednotlivých pracovných odborov,
- pravidelné preskúmavanie systému duálneho vzdelávania za účelom jeho trvalého zlepšovania.

7.4 Nástroje na širšie zapojenie dospelaj populácie (vo veku 25 až 64 rokov) do systému celoživotného vzdelávania:

- zaviesť vhodné podporné nástroje na zvýšenie podielu dospelaj populácie na celoživotnom vzdelávaní,
- dopracovať systém uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa,
- vypracovať analýzu príčin nízkeho podielu dospelého obyvateľstva vo vzdelávaní,
- pripraviť a uviesť do používania nový zákona o celoživotnom vzdelávaní.

7.5 Opatrenia na zlepšenie spolupráce so zamestnávateľmi:

- transfer vedomostí medzi školou a výrobnou praxou (obojsmerne),
- odbornosť a zvyšovanie kvalifikácie,
- istota budúceho zamestnania,
- vytváranie pevných vzájomných väzieb škola – žiak – zamestnávateľ,
- nové trendy vo výrobe a ich zavádzanie,
- udržateľnosť systému SDV.

8 Zásadné programové zmeny na dosiahnutie cieľov koncepcie

Na dosiahnutie cieľov koncepcie MPRV SR ako jeden zo subjektov koordinácie odborného vzdelávania a prípravy v rámci svojich kompetencií a pôsobnosti považuje za dôležité:

1. Analyzovať vývoj zamestnanosti:

- analyzovať všetky vplyvy na trh práce v odvetviach rezortu s cieľom identifikácie nových potrieb tak aby požiadavky praxe boli včas zabezpečené,
- analyzovať a vyhodnocovať uplatnenie absolventov na trhu práce v prvom, treťom a piatom roku po absolvovaní odbornej školy na základe údajov MPSVR SR.

2. Podporovať zmeny:

- podporovať legislatívne zmeny vedúce k lepšiemu financovaniu stredného odborného školstva podľa kritéria uplatnenie absolventov,
- podporovať štrukturálne zmeny vo vzdelávaní a v odbornej príprave žiakov s cieľom smerovania odbornej prípravy na praxou požadované profesie.

3. Propagovať vzdelávanie:

- propagovať vzdelávanie v rezortných odboroch a tak motivovať u mládeže záujem o profesie v rezorte,
- propagovať význam rezortu pre národné hospodárstvo, ako aj pre udržanie dobrého environmentálneho stavu krajiny (spojenie produkčných, aj mimoprodukčných a verejno–prospešných funkcií),
- podporovať ďalšie vzdelávanie v rezorte pôdohospodárstva.

4. Spolupracovať:

- v prípade potreby spolupracovať na tvorbe Národnej sústavy povolání, Národnej sústavy kvalifikácií a uznávaní neformálneho vzdelávania,
- v prípade potreby spolupracovať na sfunkčnení systému uznávania kvalifikácií a výsledkov ďalšieho vzdelávania aj mimo formálneho (školského) vzdelávania,
- v prípade potreby zabezpečiť prostredníctvom sektorovej rady monitorovanie diania na pracovných pozíciách tak, aby národná sústava povolání poskytovala relevantné impulzy pre zmeny

vo formulácii vzdelávacích výstupov v dôsledku zmien technológií, organizácie a deľby práce na pracoviskách.

9 Pracovný postup na zabezpečenie zmien

Pri bode č. **1. Analyzovať vývoj zamestnanosti:**

- zisťovanie informácií o potrebách trhu z analytických výstupov MPSVR SR,
- údaje a informácie z dlhodobých prognóz účelne a racionálne využiť na efektívne rozhodovanie. Spolupráca MPRV SR s: MPSVR SR, MŠVVaM SR, ŠIOV, VÚC.

Pri bode č. **2. Podporovať zmeny:**

- presadzovať realizáciu duálneho vzdelávania v rezorte a širšie zapojenie zamestnávateľov do tohto systému,
- monitorovať materiálno-technickú vybavenosť Centier odborného vzdelávania a prípravy a podporovať ich modernizáciu,
- prostredníctvom Centier excelentnosti (cieľové skupiny - zamestnané osoby, pedagogickí a odborní zamestnanci, kariérni poradcovia, ako aj lektori a pracovníci pôsobiaci vo vzdelávaní dospelých) aktívne určovať trendy v odbornom vzdelávaní a príprave. Zároveň sa vytvorí prepojenie na vysoké školy a podporovať sa bude aj kariérne sprevádzanie a inklúzia. Centrá excelentnosti majú vytvoriť priestor aj na experimenty v oblasti zavádzania nových metód vyučovania, na prípravu pedagógov a odborných zamestnancov či na celoživotné vzdelávanie v súlade s európskymi štandardmi kvality,
- navrhovať v spolupráci so samosprávnymi krajinami redukcii alebo doplnenie regionálnej siete študijných a učebných odborov pôdohospodárskeho zamerania vo väzbe na priority rezortu a spolupracovať na odstránení duplicity študijných a učebných odborov ktoré sú v regionálnej blízkosti,
- analyzovať potreby a podporiť znovuzavedenie učebných odborov (3-ročné štúdium s výučným listom) alebo 3-ročné štúdium (s výučným listom + maturita)
- názvy škôl nastaviť zrozumiteľne pre rodiča - pri spájaní škôl je znátočný názov Spojená škola (zmes zlúčených odborov skôr odrádza rodiča a žiaka),
- vydávať stanoviská z rezortného ministerstva o potrebe nového odboru vzdelávania,
- vypracovávať odborné stanoviská pri zriaďovaní nových učebných a študijných odboroch,
- podporovať nové formy a metódy v rámci CŽV (napr. e-learning),
- neustále zvyšovať spoluprácu MPRV SR s: MŠVVaM SR, ŠIOV, SOŠ, VÚC a zamestnávateľmi
- zabezpečiť transfer vedomostí, inovácií a podstatných informácií medzi školami a podnikmi. Ako vhodný nástroj je potrebné spomenúť napr. stredoškolskú odbornú činnosť, zapájanie sa do spoločných projektov, umožnenie praxe žiakom a študentom zo škôl,
- dôležité bude neustále vedenie žiakov k trvalo udržateľnému systému pôdohospodárstva.

Pri bode č. **3. Propagovať vzdelávanie:**

- v plnej miere využiť prostriedky v rámci intervencie na rozvoj vidieka SP SPP, „Prenos inovácií a poznatkov formou vzdelávania“ v rámci celoživotného vzdelávania a tým zabezpečiť širšiu účasť pracovníkov agrozozortu na celoživotnom vzdelávaní,
- využívať dostupné sociálne siete na propagáciu odborov vzdelávania v rezortnej pôsobnosti. Spolupráca MPRV SR s: SOŠ, VÚC, PPA, samosprávne organizácie a vzdelávacie inštitúcie v rezorte.
- zviditeľnenie pôdohospodárstva a jeho prezentácie v pozitívnom smere. Úlohou zamestnávateľov by malo byť ukázať jednotlivé profesie, atraktivitu, benefity napr. formou pravidelných stretnutí so zástupcami škôl. Konkrétne sa stavovské organizácie budú stretávať so zástupcami ZŠ v okolí,

predstavujú im podnik, nové činnosti, riešené projekty. Rovnako sa aktívne budú zúčastňovať na stretnutiach s rodičmi. I tu ide o prezentáciu zamestnávateľa a akýsi nábor žiakov. Nevyhnutná bude spolupráca s poradcami na školách,

- pri propagácii by sa nemalo ísť o kvantitu, ale o kvalitu,
- nezastupiteľnú úlohu budú mať pri propagácii, zviditeľnení a zatraktívnení duálneho vzdelávania aj stavovské a profesijné organizácie, napr. SPPK, KVL a SLsK,
- potrebné bude medzi verejnosťou neustále prízvukovať významnosť pôdohospodárstva, zamerať sa cez informačné kampane na sprostredkovanie objektívnych informácií, s jasne stanovenou komunikačnou stratégiou (zvolenie vhodných informačných kanálov podľa zacielenia (print, televízia, rozhlas, sociálne siete). Zároveň si treba uvedomiť, že aj podniky budú musieť aktívnejšie komunikovať s okolím, propagovať a otvárať sa verejnosti.

Pri bode č. 4. **Spolupracovať:**

- v prípade potreby spolupracovať s inštitúciami v rezortnej pôsobnosti, ktoré majú v predmete činnosti oblasť vzdelávania,
- v prípade potreby spolupracovať na propagácii duálneho vzdelávania v rezorte,
- aktívne sa zúčastňovať na zasadnutiach Rady vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu a jej pracovných skupín, Národnej Rady pre vzdelávanie a kvalifikáciu, rezortných sektorových rád,
- v prípade potreby spolupracovať na tvorbe súvisiacich právnych predpisov v oblasti ČŽV,
- v prípade potreby spolupracovať pri akceptácii dokladov o vzdelaní získaných v zahraničí pre rezortné profesie v súlade s NSK,
- nadväzovať vzťahy, komunikovať a spolupracovať so stavovskými a profesijnými organizáciami v rezortnej pôsobnosti, so sociálnymi partnermi, zamestnávateľmi a inými zainteresovanými subjektmi,
- spolupráca MPRV SR s: Rada vlády SR pre OVP, SPPK, KVL, SLsK, AKS, SPK, ZD a OS, vzdelávacie inštitúcie v rezorte.

10 Odporúčania na zmeny v sústave odborov vzdelávania

10.1 Skupina odborov 29 Potravinárstvo

Odporúčania na zmeny:

- znížiť počty žiakov prvého ročníka v odboroch: 2964 H cukrár,
- navýšiť počty žiakov v kombinovanom odbore: 2978 H cukrár pekár a v samostatnom odbore 2962 H pekár,
- zvýšiť motiváciu žiakov základných škôl o štúdium mäsiarskych odborov zo strany zamestnávateľov a štátu tak, aby počet absolventov pokrýval požiadavky praxe,
- zaviesť nový učebný odbor mäsiar-hydinár, ktorý by zabezpečil vzdelávanie pracovníkov pre sektor spracovania hydínového mäsa, ktorý má niektoré výrobné postupy odlišné od spracovania červeného mäsa,
- zavedenie nového učebného odboru mäsiar-hydinár na SOŠ v okresoch, kde majú svoje sídla spracovatelia hydiny,
- zvýšiť počet ponúkaných exkurzií do podnikov pre žiakov základných a stredných škôl,
- zväziť v rámci výrobných praxí umožnenie vytvorenia špecifických školiacich stredísk pre konkrétny odbor, ktoré by poskytovali vzdelávanie zamerané na získanie konkrétnych vedomostí a zručností potrebných v danom odbore,
- zlepšiť spoluprácu medzi strednými odbornými školami, profesijnými zväzmi a združeniami a zamestnávateľmi v oblasti odbornej prípravy žiakov zameranej na aktuálne požiadavky trhu práce,

- zlepšiť spoluprácu medzi strednými odbornými školami, profesijnými zväzmi a združeniami a zamestnávateľmi v oblasti odbornej prípravy pedagogických zamestnancov so zameraním na nové trendy v pekárskom a mlynskom priemysle a s využitím nových inovatívnych technológií a surovín s cieľom zlepšiť prenos nových poznatkov a potrieb zamestnávateľov do vyučovacieho procesu,
- zvýšiť kvalitu praktického vyučovania u zamestnávateľov,
- v spolupráci so strednými školami navrhnuť a aplikovať funkčný systém propagácie sektorov potravinárstva pre žiakov ZŠ a ich rodičov,
- podporovať zahraničné výmenné pobyty študentov do inovatívnych potravinárskych podnikov vytvoriť systém celoživotného vzdelávania a poradenstva v SR pre pracovníkov v pekárskom a mlynskom priemysle so zameraním na nové technológie a inovácie v sektore,
- návrh na úpravu sústavy odborov vzdelávania: vytvoriť kombinovaný odbor vzdelávania, ktorý by zahŕňal prípravu na povolanie pekár, cestovinár a mlynár – 4 ročný učebný odbor. Uvedené navrhujeme z dôvodu nízkeho záujmu žiakov o štúdium v samostatnom odbore 2962 H pekár a H mlynár a cestovinár a nový študijný odbor technik v potravinárstve s inkludovanými kompetenciami pre dané sektory potravinárskeho priemyslu ako aj strojárstva, automatizácie.

10.2 Skupiny učebných a študijných odborov 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II.

10.2.1 Skupiny študijných odborov: 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I

Skupiny študijných odborov s úplným stredným odborným vzdelaním a vyšším odborným vzdelaním sú určené k profesijnej príprave absolventov pre stredný a vyšší manažment v sektoroch poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, rozvoja vidieka a v ďalších čiastkových oblastiach spadajúcich pod uvedené sektory. Záujem o štúdium zo strany absolventov základnej školy je podmienený záujmom rodičov absolventov základných škôl o prácu v poľnohospodárstve, ochotou zotrvať budúcich absolventov na vidieku, ale najmä uplatniteľnosťou v odbore.

Predmetná skupina študijných odborov musí v rámci ponuky konkurovať študijným odborom s odbornou praxou v oblastiach strojárstva, automobilového priemyslu, elektrotechniky, umeleckého priemyslu, ale hlavne odborom ekonomiky, obchodu a služieb. Napriek tomu má táto skupina odborov široký záber ponuky vzdelávania, ktorá zodpovedá potrebe čiastkových oblastí v rámci sektorov a je určená ako pre chlapcov, tak aj pre dievčatá. Pracovné prostredie v poľnohospodárskej výrobe zodpovedá modernizáciou pracovných podmienok, vybavením sofistikovanými technológiami a satelitne navádzanou poľnohospodárskou technikou podmienkach moderných prevádzok v iných odvetviach a v súčasnosti už stráca na sile argument o ťažkej práci v náročných podmienkach. K podpore štúdia v tejto skupine odborov vzdelávania chýba predovšetkým osveta a podpora žiakov v základných školách pre štúdium v poľnohospodárstve. Nie sú ešte pre žiakov zo základných škôl príliš rozšírené rôzne prezentačné aktivity firiem a spoločností, ponuky exkurzií s možnosťou prakticky si vyskúšať svoju budúcu profesiu priamo v reálnom živote. Motivujúcim aspektom by bola aj forma rôznych foriem štipendií, benefitov vo forme bezplatných kurzov a rôznej ďalšej podpory, ako sú napríklad prednášky, praktické ukážky, dobrá propagácia v médiách a väčšia zainteresovanosť stavovských organizácií a zväzov na propagácii konkrétneho odboru vzdelávania.

10.2.2 Skupiny učebných a študijných odborov: 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II

Skupiny učebných a študijných odborov poskytujúce nižšie stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie a úplné stredné odborné vzdelanie sú určené výhradne k príprave na určité konkrétne povolanie. Nižšie stredné odborné vzdelanie je určené pre zaučenie žiakov v odboroch poľnohospodárskej a lesnej výroby a k ukončeniu povinnej školskej dochádzky. Učebné odbory pre stredné odborné vzdelanie tvoria v systéme odborného vzdelávania a prípravy základňu pre profilovanie a naplnenie trhu práce robotníckymi povolaniami pre poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, záhradníctvo a sprievodné služby pre rozvoj vidieka. Odborná príprava na tomto stupni dosiahnutého vzdelania je kľúčová k príprave pracovníkov, ktorí reálne svoju činnosť vykonávajú či už formou živnosti, resp. ako zamestnanci súkromných alebo verejných inštitúcií. Do skupiny odborov 45 spadajú aj odbory, ktorých úspešným ukončením absolvent získa úplné stredné odborné vzdelanie. Pôvodným zámerom týchto študijných odborov bolo vyprofilovať absolventa, ktorý bude zbehlý vo svojom „remesle“, ale zároveň bude vedieť pracovať so sofistikovanejšími technológiami, plánovať práce a viesť tím robotníkov. Tomuto zámeru aktuálne aj zodpovedajú študijné odbory 4532 K agromechatronik, 4556 K operátor lesnej techniky a 4553 K podnikateľ pre rozvoj vidieka. O uvedené odbory je zo strany absolventov základných škôl stále záujem a odbory sú kontinuálne priebežne inovované (s výnimkou nového študijného odboru 4532 K agromechatronik, ktorý je výsledkom úspešne ukončeného experimentálneho overovania).

Štátny inštitút odborného vzdelávania v spolupráci s odbornými komisiami bude v horizonte 4 rokov pripravovať pre všetky skupiny učebných a študijných odborov 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II podľa sektorov a oblastí analýzy obsahu vzdelávania. Zo spracovaných analýz bude následne posudzovať štruktúru odborov vzdelávania a hodnotiť ich aktuálnosť.

Navrhované riešenie:

- vypracovať operatívne analýzy požiadaviek trhu práce podľa jednotlivých sektorov a následne ich čiastkových oblastí,
- v nadväznosti na vypracované operatívne analýzy prehodnotiť štruktúru a obsah študijných/ učebných odborov v jednotlivých oblastiach nosných sektorov poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rozvoja vidieka,
- následne pristúpiť k inovácii jednotlivých skupín študijných a učebných Štátneho vzdelávacieho programu pre skupiny učebných a študijných odborov Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II.

10.3 Skupina odborov 45 Poľnohospodárstvo lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II

Na trhu práce už dlhšiu dobu pretrváva dopyt po tradičných poľnohospodárskych profesiách ako je poľnohospodár, pestovateľ špeciálnych rastlín, chovateľ zvierat, agromechanizátor - traktorista. Sú to robotnícke povolania, o ktoré je v spoločnosti veľmi malý záujem vzhľadom na nízky status odvetvia a nižšie mzdové podmienky. V rámci súčasne nastaveného systému školy ponúkajú žiakom štúdium spolu v 20 odboroch. Je to pomerne veľký počet odborov, ktoré spôsobujú v konečnom dôsledku nesúlad medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Možno to zdokumentovať na príkladoch absolventov škôl z posledného obdobia. Najväčší záujem a najviac absolventov denného štúdia prichádza na trh práce z odborov agromechanizátor – opravár, záhradník, chovateľ – chov koní a jazdecko, podnikateľ pre rozvoj vidieka. Tieto odbory patria k atraktívnejším odborom zo skupiny 45, ale ich ponuka na pracovnom trhu je vyššia ako dopyt. Opačná situácia je pri absolventoch z odboru poľnohospodár – farmárstvo a chovateľ, lesníctvo – lesnícka prevádzka a lesníctvo – krajinná ekológia, kde je absolútny nedostatok pracovnej sily.

Na pracovnom trhu začína byť akútny nedostatok kvalifikovaných pracovníkov zvládajúcich ovládanie lesnej techniky - mechanizátor lesnej výroby a operátor lesnej techniky. Často sú nahradzovaní

rekvalifikantami s nedostatočne overenou praktickou a teoretickou prípravou. Pritom absolventi uvedených odborov sú vysokokvalifikovaní a pre pracovný trh nenahraditeľní. Záujem o štúdium však klesá a je potrebné uvedené odbory zaradiť medzi zamestnania s nedostatkom pracovnej sily a nábor do uvedených odborov podporiť.

Navrhované riešenie: prehodnotiť a optimalizovať štruktúru odborov, zjednotiť – odstrániť duplicitné odbory jednoduchšie ich prispôbiť pre potreby trhu práce.

Prioritnou oblasťou, na ktorú je potrebné zamerať zvyšovanie odbornej úrovne zamestnancov v lesnom hospodárstve patria:

- adaptačné a mitigačné opatrenia na zmenu klímy,
- rozvoj zelenej ekonomiky,
- využívanie moderných informačných technológií, vrátane diaľkového prieskumu Zeme,
- posilňovanie akceptácie lesníckeho sektora.

Spôsob financovania stredných škôl podľa počtu žiakov je z pohľadu zvyšovania kvality výučby a teda aj úrovne absolventov kontraproduktívny. Najmä SOŠ, ktoré boli kedysi výberové, dnes robia u určitých odborov nábor, aby mali dostatok žiakov a teda finančné prostriedky na svoju existenciu. Následne sa znižuje vedomostná úroveň žiakov, škola toleruje aj neprosperujúcich žiakov len preto, aby neprišla o finančné prostriedky. Výsledkom je, že aj najslabší žiaci sú akceptovaní až ku maturitným a záverečným skúškam. V najhoršom prípade ich úspešne absolvujú v náhradnom termíne. Chybou je, že maturitnú skúšku vôbec absolvujú, vďaka tomu, že sa znižujú požiadavky. Žiaľ, uplatniteľnosť takýchto absolventov v praxi je minimálna. Z pohľadu celospoločensky vynaložených prostriedkov na prípravu žiakov a študentov sú to v konečnom dôsledku neefektívne vynaložené financie. Veľmi podobne, aj keď v nižšej miere závislosti škôl od počtu študentov, je to aj pri VŠ. Tento reálny problém maturitných odborov na SOŠ netreba paušalizovať, nakoľko väčšina absolventov spĺňa predpísané požiadavky a následne sa v praxi aj uplatnia.

Navrhované riešenie:

Propagácia OVP a kvalitné kariérne poradenstvo na základných školách s cieľom zvýšiť záujem o štúdium v požadovaných odboroch tak, aby sa pri prijímacích skúškach realizoval výber a nie nábor. Rovnako je potrebné prehodnotiť spôsob financovania SOŠ a to zrušením doterajšieho financovania na žiaka a zavedením spôsobu financovania napr. podľa počtu tried.

Závažným nedostatkom niektorých odborných škôl je ešte stále nízka prepojenosť ich absolventov na budúcich zamestnávateľov. Aktualizácia učebných plánov, tematických plánov a samotných učebných textov zaostáva za inováciami, ktoré sa v praxi uplatňujú. Návrat k praktickému vyučovaniu v reálnych podmienkach zamestnávateľov prostredníctvom duálneho vzdelávania sa začal naplňovať až spustením národného projektu Duálne vzdelávanie. Napr. v LH je však uplatniteľný najmä pre učebné odbory.

Pretrvávajúcim problémom ostáva neprimerané množstvo SOŠ, ktorých kapacita prevyšuje počet žiakov končiacich základnú školskú dochádzku takmer o 100 %. Vyučovanie na školách s malým počtom žiakov je neefektívne a zákonite aj nekvalitné. Pri malom počte žiakov nie je reálne zabezpečiť primerané technické a personálne vybavenie.

Navrhované riešenie:

Na národnej úrovni prijať opatrenia motivujúce ku redukcii SOŠ, ale aj VŠ podľa optimálnej potreby trhu práce.

Pravidelne prehodnocovať úroveň odborného vzdelávania na SOŠ, so zameraním na osvojenie kľúčových odborných vedomostí/zručností, podľa potrieb a požiadaviek zamestnávateľa na základe objektívnych kontrolných skúšobných testov, vypracovaných na jednotlivé odborné predmety, vyučované na škole.

10.3.1 Lesné hospodárstvo – čiastkové úlohy a riešenia

Potrebná je zmena v obsahu odborných predmetov lesníckeho vzdelávania v oblasti legislatívy so zameraním na uplatňovanie prírode blízkeho obhospodarovania lesov:

Navrhované riešenie:

- zmena učebných osnov v predmetoch PEL a HÚL (čiastočne zabezpečené v roku 2023),
- zaradiť do osnov škôl predmet Agrolesníctvo v spolupráci so Slovenskou agrolesníckou asociáciou (predmet po konzultácii by mal byť pilotne vytvorený a overovaný na SOŠ lesníckej v Banskej Štiavnici),
- podpora vzdelávania v oblasti využívania moderných ťažbovo – dopravných technológií,
- podpora vzdelávania v oblasti využívania Informačných systémov (IS) v lesnom hospodárstve,
- nastaviť a realizovať vhodné podmienky pre rozvíjanie ľudských zdrojov v školskom vzdelávacom systéme vzhľadom na zavádzanie potrebných zmien v obsahu lesníckeho vzdelávania,
- podpora na vytváranie demonštračných objektov (napr. PBHL, manažment oblastí postihnutých veľkoplošnou kalamitou, využívanie ekosystémových služieb atď.),
- podpora na vytvorenie učebného odboru chov koní - furman, kočiš, turizmus.

Nastaviť a realizovať vhodné podmienky pre rozvíjanie ľudských zdrojov v školskom vzdelávacom systéme vzhľadom na zavádzanie potrebných zmien v obsahu lesníckeho vzdelávania:

Navrhované riešenie:

- podpora na vytváranie demonštračných objektov a zoznamu už existujúcich objektov PBHL (viď komentár vyššie),
- odborné vzdelávanie učiteľov odborných predmetov akreditovanými programami,
- podpora na vytváranie demonštračných objektov v rámci každej oblasti ako napr. *Pestovanie lesa* (rôzne výchovné zásahy, obnovné ruby atď.), *Ťažba dreva* (trenažér na nácvik spílovania a odvetvovania stromov,...), *Agrolesníctvo* (semenný sad s pastvou zvierat, sad ovocných drevín s chovom zvierat...), *Hospodárska úprava dreva* (nácvik merania výšok a hrúbok stromov) a ďalšie (všetky tieto demonštračné objekty by mohli slúžiť zároveň aj na vzdelávanie verejnosti a zvyšovanie povedomia o lesníctve a agrolesníctve na Slovensku),
- podpora chovu ťažných koní na SOŠ lesníckych,
- podpora na vytvorenie učebného odboru chov koní - furman, kočiš, turizmus,
- podpora na prepracovanie osnov učebného odboru, ktorý bol v experimentálnom overovaní, ale neboli do neho náborovaní žiaci základných škôl - 4238 M agrolesníctvo v spolupráci so Slovenskou agrolesníckou asociáciou.

Potrebná zmena v štruktúre odborných predmetov lesníckeho vzdelávania so zameraním na oblasť ekonomiky a rozvoj vidieckej krajiny.

Navrhované riešenie:

- aktualizácia vzdelávania na stredných odborných školách s orientáciou na zelenú ekonomiku a inovácie,
- podpora vzdelávania v oblasti diverzifikácie podnikania v lesnom hospodárstve,
- podpora vzdelávania v oblasti možností získavania podpory z verejných zdrojov,
- podpora vzdelávania v oblasti právnych predpisov ovplyvňujúcich lesné hospodárstvo.
- podpora vzdelávania na SOŠ s orientáciou na rozvoj vidieckej krajiny.

Potrebná zmena v štruktúre odborných predmetov lesníckeho vzdelávania so zameraním na oblasť polyfunkčného využívania lesov, inovatívne metódy v hospodárskej úprave lesov a certifikáciu lesov.

Navrhované riešenie:

- prehodnotenie a úprava sústavy odborných predmetov lesníckeho vzdelávania - bolo navrhované v rámci projektu SRI pre vzdelávanie na VŠ v I. až III. stupni,
- prehodnotenie a úprava obsahu vzdelávania v odborných predmetoch lesníckeho vzdelávania.

V študijnom odbore 4238 M agrolesníctvo (exp.) sa nevyučovali žiadni žiaci.

Navrhované riešenie:

- tento odbor je nutné prepracovať a zaradiť do učebných osnov škôl v spolupráci so Slovenskou agrolesníckou asociáciou.

Sústava odborov vzdelávania pre skupiny odborov 42, 45 Lesné hospodárstvo je z hľadiska počtu odborov vyvážená a nie je potrebné vykonať analýzu na prehodnotenie redukcie počtu odborov vzdelávania.

Dôvod:

- z podkladov analýzy regionálnych stratégií za jednotlivé kraje Slovenska naopak vyplynula požiadavka reagovať pružne na požiadavky trhu práce tvorbou nových atraktívnych odborov vzdelávania cestou experimentálneho overovania.

10.4 Skupina odborov 43 Veterinárne vedy

Vzhľadom na dynamicky rastúcu prax spoločenských zvierat je reálny predpoklad zvyšujúcej sa potreby počtu absolventov študijného zamerania 4338 M veterinárny asistent pre ambulancie. Absolventi stredných odborných škôl veterinárnych v študijnom odbore 4338 M veterinárny asistent pre ambulancie majú vysoký predpoklad uplatnenia sa v praxi ako stredný odborný asistent vo veterinárnych ambulanciách, klinikách a nemocniciach. Pre študijný odbor 4338 M veterinárny asistent pre ambulancie je veľmi vhodný systém duálneho vzdelávania, pretože sa počas odbornej praxe u zamestnávateľa vytvára pracovná väzba medzi súkromným veterinárnym lekárom - budúcim zamestnávateľom a žiakom - budúcim zamestnancom, ktorý musí aktívne asistovať pri výkone odborných veterinárnych činností na veterinárnom pracovisku.

KVL SR ako stavovská organizácia združuje súkromných veterinárnych lekárov, absolventov UFVL, kde v rámci úspešne ukončeného pregraduálneho štúdia je absolventom všeobecného lekárstva. K špecializácii sa súkromný veterinárny lekár prepracuje až v rámci postgraduálneho štúdiu.

Navrhované riešenie:

- aj v prípade stredoškolských odborov vzdelávania by malo platiť, že vzdelanie v nich poskytnuté, je čo najviac univerzálne. Špecializovať už stredoškolského absolventa nepovažujeme za vhodné,
- podporujeme, ak obsah vzdelávania na strednej odbornej škole je hlavne počas prvých dvoch ročníkov 4-ročného študijného odboru orientovaný čo najviac univerzálnym smerom.

10.5 Odporúčania na zmeny v sieti škôl a školských zariadení

Nebolo šťastným riešením v minulosti meniť celý systém odborného vzdelávania, pretože kvalita aj kvantita odborného vzdelávania upadla. Prax potvrdzuje, že zmysluplná bola priama zainteresovanosť príslušného rezortného ministerstva, ktoré okrem iného riešilo vzdelávacie programy odborného školstva, počet škôl a ich vybavenie, ako aj počet žiakov. Dnes zriaďovateľmi stredných odborných škôl sú vyššie územné celky, ktoré pristupujú k problematike odborného vzdelávania rozdielne, v závislosti od podmienok a priorít regiónu, ale niekedy aj na základe straníckych záujmov.

Navrhované riešenie:

- vzhľadom na demografický vývoj prehodnotiť a optimalizovať sieť stredných odborných škôl a gymnázií,
- pri optimalizácii siete škôl prihliadať na efektívnosť, kvalitu vzdelávania a má vystihovať potreby trhu práce,

- optimalizovať štruktúru odborov na odborných školách v súlade s spotrebami trhu práce,
- legislatívne upraviť a do procesu optimalizácie škôl zapojiť rezortné ministerstvo,
- zmeniť systém financovania školského systému v odboroch s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu prác,
- sprísniť kritériá pre prijímanie žiakov na gymnáziá, pretože prestal fungovať systém výberu tých najlepších žiakov so študijným predpokladom zvládnutia vysokoškolského štúdia,
- sprísniť kritériá výberu žiakov aj na stredné odborné školy, nakoľko na odborné školy poľnohospodárskeho zamerania sa dostávajú aj žiaci s nižšou vzdelanostnou úrovňou, čo má vplyv na kvalitu celkového vzdelávania,
- zabezpečiť modernizáciu technologického vybavenia priestorov pre prax pre pôdohospodárske odbory,
- zvýšiť počet ponúkaných exkurzií do podnikov pre žiakov základných a stredných škôl,
- upriamiť priority na zvýšenie atraktívnosti a kvality odborného vzdelávania,
- zmodernizovať školské objekty a zlepšiť materiálno-technické vybavenie škôl.

Skvalitniť výchovné a kariérne poradenstvo.

Navrhované riešenie:

- vypracovanie informačných materiálov pre výchovných a kariérnych poradcov na základných školách o potrebe odborného spravovania lesov odborníkmi (sú vytvorené letáky s popisom jednotlivých odborov),
- vytvorenie komunikačnej platformy na komunikáciu lesníckych tém,
- lesná pedagogika,
- zapojenie verejnosti do aktívneho manažmentu lesa,
- potreba vytvorenia inštitútu / funkcie/ poradcu pre obhospodarovateľov v LH.

Vzhľadom na súčinnosť SOŠ veterinárnej v Nitre a v Košiciach a KVL SR ako stavovskej organizácie, ktorá združuje súkromných veterinárnych lekárov, z ktorých mnohí pracujú aj ako pedagogickí pracovníci priamo na školách, je obsah vzdelávania v súlade s požiadavkami zamestnávateľov, ktorí vykonávajú odborné veterinárne činnosti v praxi. Školské vzdelávacie programy sú konzultované s veterinárnymi lekármi, ktorí vykonávajú odbornú veterinárnu činnosť.

Dlhoročná tradícia výuky veterinárneho zdravotníctva a hygieny je na SOŠ veterinárnej v Nitre a v Košiciach, kde je početné zastúpenie veterinárnych lekárov z praxe, ktorí vykonávajú aj pedagogickú výuku:

- na uvedených školách je aj primerané materiálne technické a priestorové zabezpečenie,
- KVL SR ako stavovská organizácia úzko spolupracuje s menovanými SOŠ, ich absolventi sa úspešne uplatňujú nielen v praxi, ale aj v ďalšom štúdiu na UFVL,
- niektoré SOŠ s poľnohospodárskym zameraním si vzhľadom na atraktivitu veterinárnych vied účelovo dodatočne zriadili aj veterinárne odbory bez dostatočného materiálno - technického, personálneho a priestorového vybavenia. Ich absolventi ale budú len ťažko spĺňať náročné kritériá na odborné vedomosti a pracovné zručnosti pri výkone praxe po absolvovaní štúdia,
- podľa názoru KVL SR pre potreby trhu práce v oblasti veterinárnych vied bude v budúcnosti postačujúce, ak bude absolventov s veterinárnym zameraním vyučovať nižší počet stredných odborných škôl, ale s personálnym, materiálno - technickým a priestorovým vybavením na vysokej úrovni.

10.6 Odporúčania na zmeny obsahu vzdelávania v študijných a učebných odboroch vzdelávania

10.6.1 Návrhy tém učebných textov pre žiakov stredných odborných škôl

Cieľom odborného vzdelávania je pripraviť absolventov škôl na plynulý prechod do praxe, takže aj vzdelávacie programy pre poľnohospodárske odbory by mali byť aktualizované a prispôbené reálnym požiadavkám praxe.

Absolvent pozná zákonitosti z rastlinnej výroby a ochrany rastlín, z oblasti živočíšnej výroby, pozná strojové vybavenie, spôsob úpravy poľnohospodárskych produktov, základy účtovníctva, učebné texty je potrebné rozšíriť o aktuálne informácie v oblasti digitalizácie, automatizácie a robotizácie.

Navrhované riešenie: rozšírenie učebných textov a tém o

- základné informácie o Spoločnej poľnohospodárskej politike a jej vplyve na slovenské pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka,
- Strategický plán spoločnej poľnohospodárskej politiky na obdobie rokov 2023-2027- terminológiu a finančné nástroje SPP,
- informácie o možnostiach získania finančnej podpory z národných zdrojov, ako i zo zdrojov EÚ v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka vrátane mechanizmu jej poskytnutia a informácie o subjektoch do neho zapojených,
- základy legislatívy z oblasti podnikania v poľnohospodárstve,
- využívanie informačných a komunikačných technológií a ich využívanie v pôdohospodárstve,
- vytvoriť aktualizované moderné učebnice (vrátane elektronických) a podporné učebné texty so zameraním na aktuálnu legislatívu, moderné technológie a nové technologické postupy,
- špeciálnu rastlinnú výrobu: vertikálne poľnohospodárstvo,
- dobré životné podmienky zvierat,
- oblasť z ochrany životného prostredia (zraniteľné oblasti, ekologické poľnohospodárstvo, precízne poľnohospodárstvo, uhlíkové poľnohospodárstvo; využívanie obnoviteľných zdrojov energie pri podnikaní v poľnohospodárstve),
- sociálne a multifunkčné poľnohospodárstvo.

Doplnenie pojmov pri tvorbe odborných tém pre tvorbu učebných textov odborov 43 Veterinárne vedy:

Navrhované riešenie:

- dermatológia: demodikóza, ektoparazitózy, otitis externa a iné, podľa spektra výkonu veterinárnych činností danej veterinárnej praxe,
- gastrointestinálny trakt - GIT: torzia žalúdka, stomatitídy + zubný kameň, pankreatitída,
- infekčné ochorenia: psinka, parvoviróza, leptospiróza, borelióza, kotercový kašeľ, besnota,
- ortopédia: artritída a artrózy, luxácie kĺbov končatín a pately, fraktúry končatín, chrčtice,
- metabolické problémy: diabetes mellitus, obezita + následné komplikácie, kachexia, potravinová intolerancia + alergie,
- onkologické ochorenia: zhubné a nezhubné nádory v rôznych orgánoch tela,
- pôrodníctvo a gynekológia: pripúšťanie a inseminácia, komplikácie v priebehu gravidity, komplikovaný pôrod, cisársky rez, sterilizácia suky, kastrácia psa,
- vakcinačný program: v závislosti na aktuálnej nákazovej situácii - psi (štieňatá, dospelé psi), mačky
- welfare mäsožravých zvierat: pes, mačka, fretka.

10.6.2 Návrhy odborného vzdelávania pre učiteľov stredných odborných škôl

Zabezpečiť kvalitné odborné vzdelávanie znamená zvýšiť dôraz na praktickú prípravu žiakov a vyžaduje si mať odborne kvalifikovaných pedagógov.

Navrhované riešenie:

- posilnenie tímu pedagógov a špecialistov odborného školstva, ktorí budú patrične ohodnotení a motivovaní vychovávať budúcich odborníkov pre daný odbor,
- celoživotné vzdelávanie pedagógov,
- zlepšiť odborné vzdelávanie pedagógov a majstrov odborného výcviku v oblasti moderných technológií a nových technologických postupov stážami v podnikoch, stážami na školách v iných krajinách, povinnou účasťou na seminároch organizovaných odborníkmi z danej oblasti,
- zvýšiť angažovanosť odborníkov z praxe na poskytovanie prednášok a workshopov pre žiakov, ktoré sa týkajú pôdohospodárskej legislatívy, zavádzania inovácií, zavádzania moderných výrobných metód,
- úzka spolupráca a transfer informácií z vedeckovýskumných pracovísk - NPPC Nitra, NLC-LVÚ Zvolen, z SPU Nitra, TU Zvolen a zo stavovských a profesijných organizácií a ich regionálnych pracovísk,
- poskytnutím stáží u významných zamestnávateľov a dodávateľov techniky,
- účasťami na aktivitách poľnohospodárov - Deň poľa, výstavy a pod.

Nastaviť a realizovať vhodné podmienky pre rozvíjanie ľudských zdrojov v školskom vzdelávacom systéme vzhľadom na zavádzanie potrebných zmien v obsahu lesníckeho vzdelávania.

Navrhované riešenie:

- celoživotné vzdelávanie učiteľov odborných predmetov lesníckeho vzdelávania,
- zapojenie lesníckej prevádzky do odborného vzdelávania.

Vzhľadom na skutočnosť, že povolanie veterinárny lekár patrí do kategórie povinne celoživotne sa vzdelávajúcich, sú aj súkromní veterinárni lekári, ktorí vykonávajú pedagogickú činnosť, povinní byť účastní postgraduálneho štúdia.

Navrhované riešenie:

- účasť na edukačnom programe, ktorý realizuje KVL SR a Slovenská asociácia veterinárnych lekárov malých zvierat - jedná sa o semináre, webináre, workshopy na rôzne odborné témy, ktoré lektorujú poprední svetoví odborníci v danej oblasti,
- zabezpečiť Inovatívne vzdelávanie pre učiteľov odborných predmetov,
- odborné stáže na špecializovaných veterinárnych pracoviskách a na UFVL v Košiciach.

10.6.3 Odporúčania pre potreby trhu práce pre jednotlivé odvetvia poľnohospodárstva, t. j. plány výkonov škôl

Plán výkonov škôl je komplexný proces, pri ktorom sa využívajú dáta z Centra vedecko-technických informácií SR a verifikujú sa voči potrebám trhu práce. Spôsob a forma určovania plánu výkonov stredných škôl je legislatívne upravená. Na procese participujú zástupcovia VÚC, MPSVR SR a zástupcovia profesijných a stavovských organizácií. I keď bol tento mechanizmus zavedený, nie celkom optimálne funguje. Dôvodom sú nie dostatočne relevantné informácie o potrebách trhu práce. Veľkým problémom je, keď na niektoré odbory sa dlhodobo nedarí znáborovať žiakov a plánovaný počet sa nedá presunúť na iný odbor danej školy. Náročnú úlohu v procese plánovania majú samotné VÚC, ktoré ako zriaďovatelia stredných odborných škôl prihliadajú na ich existenciu a efektívnosť a na druhej strane majú prispôsobiť výkony škôl k potrebám trhu práce. Výsledkom je, že pri určovaní výkonov škôl sa prihliada na potreby školy a nie na požiadavky pracovného trhu.

Relevantnosť údajov, na základe ktorých sa vykazuje potreba trhu práce, nie je garantovaná. Veľkí zamestnávateľia vedia zadefinovať svoju potrebu, ale v prípade napr. LH sú k dispozícii nie reálne údaje.

Navrhované riešenie:

- zaviazat' VÚC, aby pri určovaní výkonov škôl mali stanovené % žiakov pre gymnáziá, ekonomické školy a stredné odborné školy,
- hľadať nástroje na získanie relevantných informácií o potrebách trhu práce,
- zabezpečiť včasné informácie a analýzy o potrebách trhu práce podľa jednotlivých profesií,
- do procesu plánovania zainteresovať príslušné rezortné ministerstvá,
- hľadať spôsoby motivovania a riešenia odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce,
- nabádať na podporu veľkých zamestnávateľov (napr. v LH, aj v neštátnych lesoch – ZZLHSR, SLsK) – výsledkom tohto procesu by mali byť konkrétne počty absolventov pre ich potrebu,
- navrhnúť v spolupráci so zamestnávateľmi rezortné štipendijné programy (finančné bonusy) pre štúdium v nedostatkových odboroch vzdelávania.

10.6.4 Odporúčania na zmeny v systéme duálneho vzdelávania

Súčasne nastavený SDV je potrebné modifikovať vzhľadom na potreby a požiadavky zo strany zamestnávateľov, ale i potencionálnych študentov a za nevyhnutné považujeme zmeny v sústave odborov vzdelávania, resp. škôl, vzhľadom na nízku zapojenosť škôl do SDV.

Pre zvýšenie záujmu zamestnávateľov na vstup do SDV je potrebné zvýšiť benefity pre zamestnávateľov. Rovnako by stálo za zváženie prehodnotenie aktuálnych benefítov a zvoliť atraktívnejšie a hlavne cielenejšie formy. Za nezaujmom zamestnávateľov vstupovať do SDV je pravdepodobne aj značná administratívna záťaž. Aj keď je poznať trošku uvoľnenie v jednotlivých krokoch oproti predchádzajúcemu obdobiu, stále to nie je tak pružné, ako by sa mohlo očakávať.

Mnoho zamestnávateľov sa nezapája do systému, nakoľko nemá dostatok vhodných adeptov *na tzv.* inštruktorov. Podniky nedisponujú dostatočným počtom vhodných zamestnancov a možno aj tie, ktoré majú inštruktorov, pre veľkú pracovnú záťaž si nedali vyškoliť ďalších. Za potrebné považujeme riešiť problém nedostatku inštruktorov na praktické vyučovanie.

Pri certifikovaní podnikov, ktoré vstupujú do duálneho vzdelávania, je potrebné dbať na kvalitu poskytovanej výuky. Napriek nízkej zapojenosti by sa nemalo poľaviť od kritérií na kvalitu poskytovaného vzdelávania. Treba zamestnávateľom poskytnúť hneď v úvode dostatok potrebných informácií. Rovnako je dôležité aj zo strany budúcich zamestnávateľov očakávať a vyžadovať seriózny prístup a kvalitný výstup pri poskytovaní praktickej časti odborného vzdelávania.

Považujeme za potrebné *zefektívniť a zintenzívniť náborovanie žiakov do 1. ročníkov* - spolupráca s výchovnými poradcami na ZŠ, aktívna spolupráca zamestnávateľov a SPPK, KVL, SLsK, zväzov a združení - efektívny marketing SDV.

Ako celospoločenský problém považujeme potrebu intenzívne pracovať na zmene statusu poľnohospodárstva a poľnohospodárskych profesií v spoločnosti – úloha predovšetkým pre MPRV SR. Tu však treba podotknúť, že sektor pôdohospodárstva, ktorý bol roky zaznávaný a podceňovaný, sa jeho status a obraz nezmení okamžite. Nesmieme dovoliť, aby sa prácou v poľnohospodárstve ľudia strašili. Dôkazom o tom je fráza, ktorá zľudovela „Ak sa nebudeš učiť, pôjdeš kravy dojit“. Tomuto musíme zabrániť!

Zlepšiť motivačné nástroje zamestnávateľov, ktorí sú v systéme duálneho vzdelávania, dopracovať podmienky a pravidlá pre zlepšenie spolupráce zamestnávateľov so strednými odbornými školami.

Systém duálneho vzdelávania je v sektore veterinárnych vied realizovaný ako trojuholník úzko spolupracujúcich strán: zástupcu strednej odbornej školy veterinárnej, zástupcu stavovskej organizácie KVL SR a súkromného veterinárneho lekára ako zamestnávateľa. Na základe výzvy vedenia strednej

odbornej školy veterinárnej si žiak aktívne vyhľadá súkromného veterinárneho lekára, ktorého odborné predpoklady na poskytovanie vzdelávania v systéme duálneho vzdelávania posúdi v rámci certifikácie odborná komisia zriadená vecne zodpovednou organizáciou - SPPK v spolupráci s KVL SR.

- vďaka uvedenej úzkej súčinnosti je do systému duálneho vzdelávania zapojených 38 súkromných veterinárnych lekárov a 25 žiakov,
- zástupca KVL SR na edukačných akciách KVL SR aktívne oslovuje súkromných veterinárnych lekárov a propaguje systém duálneho vzdelávania,
- ďalšie doplňujúce informácie sú záujemcom z radov súkromných veterinárnych lekárov poskytované aj zo strany vedenia stredných odborných škôl veterinárnych.

11 Záver

Táto koncepcia je východiskovým materiálom, ktorý sa snaží zmapovať problematiku vzdelávania v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka. Zároveň poskytuje prehľad o súčasnom stave, úrovni potrieb a perspektívach v oblasti vzdelávania v pôdohospodárstve a v rozvoji vidieka. Následne definuje ciele a opatrenia, ktoré umožnia efektívnejšie dosahovanie zámerov dosahovanie zámerov PVV. Je otvoreným materiálom, ktorý je prístupný zmenám a aktualizácii na základe zmien vonkajších podmienok, ktoré budú vplývať na vývoj jednotlivých odvetví rezortu – poľnohospodárstvo, potravinársky priemysel, lesné hospodárstvo.

12 Zoznam príloh

- PRÍLOHA č. 1:** Sieť stredných škôl
- PRÍLOHA č. 1a:** VŠ odbory v agro rezorte
- PRÍLOHA č. 2:** Školy zapojené do systému duálneho vzdelávania a Centrá odborného vzdelávania a prípravy v rezortnej pôsobnosti
- PRÍLOHA č. 3a:** Národná sústava povolání - Sektorová rada pre poľnohospodárstvo, veterinárstvo a rybolov
- PRÍLOHA č. 3b:** Národná sústava povolání - Sektorová rada pre potravinárstvo
- PRÍLOHA č. 3c:** Národná sústava povolání - Sektorová rada pre lesné hospodárstvo a drevospracujúci priemysel
- PRÍLOHA č. 4:** Nezamestnanosť absolventov SOŠ
- PRÍLOHA č. 5:** Akreditované vzdelávacie programy CŽV podľa zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o znení a doplnení niektorých zákonov v rezortnej pôsobnosti podľa jednotlivých krajov